

Programmabegroting 2023 - 2026

Meerjarenbegroting van de gemeente Epe

Gemeente Epe

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2023 - 2026	1
Inhoudsopgave	3
Begroting in beeld	5
Vooraf	6
Inleiding	7
Bestuurlijk kader	9
Bestuurlijke en Financiële overwegingen	11
Toelichting en leeswijzer programmabegroting	15
Programmaplan	17
Pijler: Sociaal	18
Programma 1 Opgroeien in Epe	19
Programma 2 Actief in Epe	21
Programma 3 Zorg en opvang	23
Programma 4 Leefbaar en veilig	25
Pijler: Ruimte	28
Programma 5 Ruimte en wonen	28
Programma 6 Epe op orde	31
Programma 7 Duurzaamheid	33
Programma 8 Toezicht en handhaving	35
Pijler: Economie	37
Programma 9 Bedrijvigheid	38
Programma 10 Weer aan het werk	39
Pijler: Bestuur	42
Programma 11 Bestuur en organisatie	42
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	45
Overhead	47
Paragrafen	49
1 Lokale heffingen	50
2 Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	55
3 Onderhoud kapitaalgoederen	63
4 Financiering	66
5 Bedrijfsvoering	68
6 Verbonden partijen	73
7 Grondbeleid	81
Financiële begroting	83
Toelichting mutaties programma 1 Opgroeien in Epe	93
Toelichting mutaties programma 2 Actief in Epe	94
Toelichting mutaties programma 3 Zorg en opvang	95
Toelichting mutaties programma 4 Leefbaar en veilig	96
Toelichting mutaties programma 5 Ruimte en wonen	97
Toelichting mutaties programma 6 Epe op orde	98
Toelichting mutaties programma 7 Duurzaamheid	99
Toelichting mutaties programma 8 Toezicht en handhaving	100
Toelichting mutaties programma 9 Bedrijvigheid	101
Toelichting mutaties programma 10 Weer aan het werk	102
Toelichting mutaties programma 11 Bestuur en organisatie	103
Toelichting mutaties Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	104
Toelichting mutaties programma Overhead	105
Toelichting mutaties in de Reserves	106
Bijlagen	109
1 Toelichting autonome ontwikkeling bestaand beleid (budgetprognose)	110
2 Toelichting voortzetting (nieuw) beleid uit de vorige meerjarenbegroting	116
3 Toelichting nieuw beleid	119
4 Investeringsplan	129
5 Overzicht baten en lasten per taakveld	132
6 Overzicht verloop reserves en voorzieningen	135

7 Bijlage bij paragraaf 4 Financiering.....	138
8 Kapitaallasten, personeelskosten, loon- en prijsstijgingen	140
9 Beleidsmatig keuzes leges en heffingen.....	141
Verklaring van gebruikte afkortingen	148

Begroting in beeld

Begroting in beeld

GEMEENTE EPE

Maarten Heere, wethouder financiën:
"We gaan meer mensen, die in deze tijd moeilijk rond kunnen komen, helpen."

BEGROTING 2023

Hoeveel krijgen we en wat geven we uit?

Dit is ons huishoudboekje voor de komende jaren. In de begroting staat hoeveel geld er binnenkomt bij de gemeente en waar we het geld aan uitgeven. Wij geven daarbij niet méér uit dan dat er in de portemonnee zit.

Doordat we voor komend jaar, maar ook voor de jaren erna, meer geld krijgen vanuit het Rijk, is er ruimte om dingen op te pakken. Daarnaast leven we ook in een onzekere en onrustige tijd met de oorlog in Oekraïne, inflatie en stijgende energiekosten.

Mensen die in zwaar weer verkeren, gaan we ondersteunen. Inwoners met een inkomen van maximaal 130% van het sociaal minimum (de drempel was altijd 120%) komen in aanmerking voor verschillende financiële regelingen. Denk dan aan ondersteuning voor kosten voor school en de mogelijkheid om deel te kunnen nemen aan bijvoorbeeld sportieve of culturele activiteiten. Daarnaast kunnen deze mensen ook gebruik maken van een aanvullende zorgverzekering met gunstige voorwaarden.

ONZE INKOMSTEN KOMEN ONDER ANDERE UIT:

- Onroerendezaakbelasting (OZB) € 6,6 mln.
- Rioolheffing € 3,1 mln.
- Reinigingsheffingen € 4,2 mln.
- Leges zoals paspoort, rijbewijs of (bouw)vergunning € 1,7 mln.
- Begraafrechten € 1,0 mln.
- Overige belastingen € 1,3 mln.

WAT BETAAL IK IN 2023?

ONROERENDEZAAKBELASTING gemiddelde woning	€ 390	AFVALSTOFFENHEFFING vastrecht per huishouden	€ 205
RIOOLHEFFING eigenaar	€ 112	prijzen per inworp/lediging: 30 liter inworp	€ 1,30
gebruiker, waterverbruik tot 100 m ³	€ 32	60 liter inworp	€ 2,61
gebruiker, waterverbruik 101-300 m ³	€ 87	140 liter container	€ 8,11
		240 liter container	€ 13,89

BOUWEN AAN DE TOEKOMST

Het college is in juni gestart en heeft de ambities van het Raadsakkoord en het Coalitieakkoord uitgewerkt in het Collegeprogramma 2022-2026. In deze begroting zijn alle onderdelen van het collegeprogramma verwerkt.

Er is financieel ruimte voor het mogelijk maken van woningbouw, de energie- en warmtetransitie, het versterken van preventie in de jeugdzorg en ruimte om te investeren in schoolgebouwen en mobiliteit. Daarnaast wil het college op alle beleidsterreinen meer de samenwerking opzoeken met inwoners, bedrijven en instellingen. De woonlasten blijven de komende jaren onder het landelijk gemiddelde.

- Extra geld voor minimaregelingen € 165.000 per jaar
- Extra geld voor preventie in de jeugdzorg € 2.400.000 extra vanuit het Rijk in 2023
- Collectieve aanvullende zorgverzekering € 60.000 per jaar
- Vernieuwing van schoolgebouwen € 17.750.000 extra over de periode 2023-2026
- Mobiliteitsfonds € 4.600.000 over de periode 2023-2026

EVEN VERGELIJKEN:

Woonlasten in 2023 in Nederland* € 967

Woonlasten in 2023 in de gemeente Epe € 883

*geschat, op basis van de gemiddelde ontwikkeling van de afgelopen drie jaar

Maarten Heere, wethouder financiën:
"Samen en benaderbaar. Zo gaan we als college met onze inwoners werken aan een gemeente Epe waar het fijn wonen, leven en werken is!"

Meer weten over de begroting? Kijk dan op: epe.begrotingonline.nl

Vooraf

Inleiding

Algemeen

Wij bieden de gemeenteraad onze eerste begroting aan in deze nieuwe bestuursperiode. In deze begroting vindt u de vertaling van het raads- en coalitieakkoord via het collegeprogramma naar activiteiten en benodigde financiële middelen. U leest voorstellen om te werken aan de grote opgaven in deze bestuursperiode rondom samenspel samenleving en gemeentebestuur (bestuursstijl, dienstverlening, participatie en communicatie); wonen; energietransitie; jeugdzorg. Wij hebben dit jaar een ruim budget voorhanden om in te spelen op veel ontwikkelingen. Dat komt onder meer door een stijging van de inkomsten uit het gemeentefonds, diverse (verwachte) extra rijksinkomsten bij specifieke taken en een bedrag dat vrijvalt uit de reserves. Uit deze begroting spreekt een positief financieel beeld. Voor nieuwe structurele investeringen/uitgaven is een bedrag beschikbaar van € 3,8 miljoen en voor nieuwe incidentele uitgaven een bedrag van € 9,4 miljoen. Daarnaast kan een eenmalig bedrag van € 9,9 miljoen ingezet worden door een vrijval uit diverse reserves. Het is een begroting die financieel evenwichtig is, solide en sluitend. De woonlasten blijven onder het landelijk gemiddelde.

Context van maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen

We hebben een begroting met ruime mogelijkheden voor benodigde en gewenste uitgaven en/of investeringen. Dat geeft een positief beeld. Maar daar willen we wel een kanttekening bij plaatsen. Op dit moment zitten we in een tijd van onzekerheid en onvoorspelbaarheid als gevolg van een aantal ontwikkelingen. Die hebben invloed op onze gemeentelijke taken en de daarvoor benodigde financiële middelen. We willen een aantal ontwikkelingen even aanstippen.

De politieke en economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne leiden tot hoge energieprijzen en inflatie. De kosten voor onze inwoners en bedrijven stijgen. Steeds meer inwoners, organisaties en bedrijven hebben behoefte aan ondersteuning om niet kopje onder te gaan. In deze begroting spelen we als gemeente daarop in door onder meer extra financiële inzet op armoede/minimabeleid. Onze regelingen maken we ook toegankelijk voor inwoners met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum in plaats van 120%. Daarnaast zetten we extra in op de energietransitie.

De gemeenten krijgen meer taken te doen met als gevolg hogere uitvoeringskosten. Dan gaat het om uitbreiding van bestaande taken of nieuwe taken, zoals bij asielopvang, huisvesting van statushouders en Oekraïense vluchtelingen, invoering van de omgevingswet, behalen van energietransitie- en klimaatdoelen.

De hoogte van diverse rijksvergoedingen zoals voor de omgevingswet, de jeugdzorg (langere termijn) zijn nog onzeker. Daarnaast is nog niet helder wat na 2025 de ontwikkeling is van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Andere aspecten zijn nog de prijs- en loonontwikkeling en de stijgende rente.

De veranderende vraag vanuit de samenleving vraagt een ambtelijke organisatie die daarop kan inspelen met aandacht voor de gemeentelijke dienstverlening, heldere communicatie en inzet van participatie. Versterking van de ambtelijke organisatie vraagt tijd en investeringen.

Samengevat kunnen we stellen dat we een positief financieel beeld hebben voor de komende jaren, maar met deze context ook zorg over de nabije toekomst.

De basis voor keuzes

Als basis voor deze begroting gelden het raads- en coalitieakkoord met de financiële uitgangspunten uit het coalitieakkoord. Daarnaast gelden als basis de "Toekomstvisie Epe 2030" en de richtinggevende beleidskaders voor de domeinen sociaal, ruimte, economie en bestuur/organisatie zoals beschreven bij de pijlers in de programmabegroting.

In de keuzes voor de voorstellen in deze begroting hebben we ons laten leiden door het volgende kader:

- zorg om stijgende kosten van levensonderhoud bij inwoners
- passend binnen en van belang voor uitvoering van het raads-/coalitieakkoord via het collegeprogramma
- noodzakelijk gelet op wettelijke verplichting
- noodzakelijk gelet op belang continuïteit bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie

Bestuurlijke keuzes: waar zetten we in 2023 op in

Op basis van vorenstaande hebben we de programmabegroting opgesteld en beleidskeuzes gemaakt voor 2023. We geven een korte selectie.

Binnen het sociaal domein werken we verder aan de hervormingsagenda jeugd, gericht op betere en tijdige zorg en ondersteuning. En aan een verdere uitwerking van gebiedsgericht werken.

Besluitvorming vindt plaats over het integraal huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen, het subsidiebeleid en de toekomstvisie accommodaties.

We gaan extra gelden reserveren voor onderwijshuisvesting en stellen gelden beschikbaar voor ondersteuning van minima en activiteiten gericht op jeugdzorg en Wmo (preventie). Daarnaast investeren we in personele capaciteit voor openbare orde en veiligheid voor het uitbreidende takenpakket. De norm voor gebruik van minimaregelingen door onze inwoners verhogen we van 120 naar 130% van het sociaal minimum.

Bij het ruimtelijk domein zetten we in op de verdere uitwerking van de Omgevingswet en het ontwikkelen van woningbouwplannen. De herstructurering Vaassen-centrum continueren we, inclusief het realiseren van een ontvangstlocatie voor recreatie en toerisme. Voor Epe-centrum starten we met het ontwikkelen van een plan voor de herinrichting van de Hoofdstraat. Besluitvorming vindt plaats over een geactualiseerde woonagenda, de nota grondbeleid, het uitwerkingsprogramma energie en warmte en het uitwerkingskader zon- en windenergie.

Wij zetten financieel met name in op extra personele capaciteit om de ambities op het gebied van omgevingswet, wonen, klimaat en energie te kunnen realiseren. We zorgen voor extra financiële middelen in het mobiliteitsfonds om het mobiliteitsplan te kunnen uitvoeren.

Op het economisch terrein gaan we het actieprogramma van de economische visie actualiseren. We zetten in op het ondersteunen van het bedrijfsleven met accountmanagement en specifiek ook voor de agrarische sector.

Bij het domein bestuur en organisatie vindt een verdere invulling plaats van activiteiten gericht op het toepassen van inwonersparticipatie en heldere communicatie met de samenleving. We willen samen met de raad werken aan de verbeteragenda/uitwerkingsplan van de raad. Er worden actuele visies ontwikkeld voor de gemeentelijke dienstverlening en informatiebeleid.

Voor het uitbreidende takenpakket is het nodig extra personeel in te zetten. Dat vraagt ook budget voor extra capaciteit bij de ondersteunende functies zoals ICT, communicatie, juridische zaken, financiën, inkoop, bedrijfsvoering en HR.

Bij het opstellen van deze begroting hebben we stilgestaan bij het mogelijk verlengen van het beleidskader "Herstel- en stimuleringsagenda coronacrisis" met bijbehorend budget, zoals ook in het coalitieakkoord is gevraagd. Op basis van de laatste coronarapportages is onze conclusie dat verlenging niet nodig is. Het lijkt erop dat corona meer een onderdeel van het gewone leven wordt. De extra uitgaven kunnen worden afgebouwd. Op basis van de rapportages over de uitgaven blijkt dat in 2023 er financiële ruimte blijft om onverwachte uitgaven nog te kunnen dekken.

In het coalitieakkoord is opgenomen om voor college en raad een beperkt budget op te nemen om kleine initiatieven uit de samenleving mogelijk te maken die op korte termijn financiële ondersteuning vragen. Voor deze financiële ondersteuning hebben wij een andere oplossing gevonden in de bestaande subsidieregelingen. Binnen het nieuwe subsidiebeleid hebben we onder meer in het voorgestelde scenario een budget beschikbaar voor (onvoorziene) aanvragen die lopende het jaar binnen komen. Een oplossing binnen de bestaande subsidieregelingen heeft de voorkeur omdat op deze manier voor iedereen de regels voor aanvragen helder zijn en het past binnen de geldende werkprocessen, waardoor ook de rechtmatigheid geborgd is.

Bestuurlijk kader

Kaderstelling door de gemeenteraad

Het raads- en coalitieakkoord 2022-2026 vormen het richtinggevend kader voor deze bestuursperiode. Daarnaast hebben de hoofdkaders op de beleidsvelden sociaal, ruimte, economie en organisatieontwikkeling/bedrijfsvoering en actuele beleidsnota's voor specifieke beleidsterreinen een richtinggevend karakter.

Dit geheel is bepalend voor zowel vorm en inhoud van de programmabegroting alsook voor de wijze waarop de programmabegroting wordt uitgevoerd. De volgende kaders vormen het vertrekpunt.

Toekomstvisie Epe 2030 (raadsbesluit 20 juni 2013, nr. 2013-16969).

Onder het motto "Duurzaam voortbouwen op kwaliteit" zijn op de drie pijlers van beleid (economie, sociaal en ruimte) de hoofdlijnen van de toekomstige gewenste ontwikkelingen vastgesteld. De hoofdkoers is te vatten in vier kernwaarden, te weten: onderscheidend (kiezen voor kwaliteit, authentiek, benutten van sterke kanten), duurzaam (samen ontwikkelen, zorgvuldig omgaan met de omgeving en middelen), verbindend (goede fysieke verbindingen, kansen voor alle culturen en generaties) en verrassend (open staan voor initiatieven en andere oplossingen, ruimte voor ideeën). Bij economie is de inzet gericht op het versterken van de economische structuur door modernisering van de arbeidsmarkt en focus op groeisectoren (zorg en recreatie/toerisme). In het sociale domein is de lijn meer betrokkenheid van mensen bij hun woon- en leefomgeving met ondersteuning van een goed voorzieningenaanbod. Bij het beleidsdomein ruimte is de uitdaging om binnen de kaders van de unieke fysieke omgeving nieuwe mogelijkheden voor wonen en bedrijvigheid te creëren. Een belangrijke aspect hierin betreffen de effecten van de demografische ontwikkelingen. De realisatie van de ambities vindt in belangrijke mate plaats door samenwerking met diverse partijen (inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, regio- en buurgemeenten).

Regisserende gemeente (raadsbesluit 22 januari 2015; nr. 2014-39269)

Aanpakken van maatschappelijke vraagstukken en het bereiken van maatschappelijke effecten vindt plaats in overleg en samenspel met inwoners, instellingen en bedrijven. De gemeente is één van de spelers in het maatschappelijke veld. In veel gevallen wordt de uitvoering overgelaten aan anderen. De "regisserende gemeente" geeft aan wat ze wil bereiken en maakt hierover afspraken met derden. Zij geven invulling aan de uitvoering. Daarmee inspeland op kwaliteit, deskundigheid en kosten-effectiviteit bij derden; het benutten van eigen kracht, energie en creativiteit bij inwoners, instellingen en bedrijven.

De "regisserende gemeente" werkt samen met partijen die kunnen en willen bijdragen aan de realisatie van beoogde maatschappelijke effecten. Dat varieert van opdrachtgeverschap tot samenwerken op basis van afspraken. Kernpunten zijn verbinden en samenbrengen van partijen.

Raadsakkoord (raadsbesluit 7-6-2022, nr. 450331).

Het Raadsakkoord geeft de kaders weer waarop in deze bestuursperiode specifiek de inzet plaatsvindt. Het bevat vijf centrale thema's met daarbij de ambitie beschreven. Per thema is een aantal onderwerpen benoemd waar de focus op ligt.

Het gaat om de volgende thema's:

- Inwoners en bestuur: samenleving centraal, herstel van vertrouwen
- Wonen en leefomgeving: voldoende divers aanbod van woningen, verbetering van leefomgeving
- Maatschappelijke voorzieningen en zorg en ondersteuning: prettig en gezond leefklimaat, voldoende goede voorzieningen
- Duurzaamheid: duurzame energie, circulair gebruik van grondstoffen, inspelen op klimaatverandering
- Lokale economie: bloeiende lokale economie, ondersteunen ondernemers

Epe werkt samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Daarnaast vindt samenwerking plaats met omliggende gemeenten en de 7 gemeenten in de Cleantechregio Stedendriehoek. Regionale samenwerking is van belang omdat het bijdraagt aan de ontwikkeling van een vitale regio en de daaraan deelnemende gemeenten.

Kaderuitvoering door het college

De taak van ons college is de voorbereiding en uitvoering van de programmabegroting binnen de kaders en de prioritaire aandachtspunten van de raad. Ons collegeprogramma vormt hierbij de basis.

Bestuurlijke en Financiële overwegingen

Financiële hoofdlijnen meerjarenperspectief

Afgelopen voorjaar is in het kader van de onderhandelingen voor een nieuwe coalitie in grote lijnen het financieel meerjarenperspectief gepresenteerd voor de nieuwe begroting 2023-2026. In het vastgestelde raadsakkoord en coalitieakkoord zijn beleidsuitgangspunten opgenomen, ook op het gebied van de gemeentelijke financiën. Daar is deze begroting op gebaseerd.

Het financiële beeld is duidelijk gunstiger dan dat het een jaar geleden was. Er is aanzienlijke incidentele en structurele financiële ruimte voor 'nieuw beleid'. Dit geeft in deze begroting mogelijkheden om invulling te geven aan een groot aantal ontwikkelingen en ambities die opgenomen zijn in het raads- en coalitieakkoord.

Het beeld wordt echter beïnvloed door een aantal onzekerheden en de daarmee samenhangende risico's. Enkele voorbeelden zijn:

- het effect van de herijking van de algemene uitkering is nog niet uitgekristalliseerd;
- het kabinet heeft extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor de problematiek in de jeugdzorg, echter de invulling hiervan na 2023 is nog afhankelijk van de invulling en ondertekening van de hervormingsagenda;
- de economische en politieke ontwikkelingen maken dat de ontwikkeling van de prijzen (met name de energietarieven), de lonen en de rente nogal onzeker zijn; in de begroting is voor de loon- en prijsontwikkeling op de gebruikelijke wijze gerekend met de indices die het CPB afgeeft (juni 2022) en die bij de bepaling van de algemene uitkering (meicirculaire) worden gebruikt.
- op het gebied van onderwijshuisvesting zullen de komende jaren hoge investeringen nodig zijn om aan de verplichting te kunnen voldoen die we als gemeente hebben.

Deze en een aantal andere punten worden hieronder kort toegelicht.

Sluitende begroting

Conform de uitgangspunten van het financiële beleid biedt het college de raad een beleidsmatig en financieel sluitende begroting 2023 en meerjarenbegroting 2024-2026 aan. Structureel is de begroting sluitend, dat wil zeggen: de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

Algemene uitkering gemeentefonds

Afgelopen voorjaar (in het formatieproces) kon al worden aangegeven dat de komende jaren zowel incidenteel als structureel extra middelen beschikbaar zouden komen binnen de algemene uitkering. De meicirculaire van de algemene uitkering liet vervolgens een verdere positieve ontwikkeling zien in het 'accres' (met name een bijstelling in verband met hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe aangenomen en een reële stijging door de toename van de rijksuitgaven (methodiek 'samen trap-op-trap-af'). Het rijk heeft deze ontwikkeling voor de komende jaren (t/m 2025) 'vastgeklikt', waardoor voor de gemeenten meer zekerheid ontstaat over het verloop. Daar komt bij dat het effect van de 'herijking' van het gemeentefonds in plaats van negatief (we hielden rekening met een nadeel van € 10,00 per inwoner), vooralsnog positief uitpakt voor Epe (een voordeel van € 6,00 per inwoner) en dat voor de jaren 2022 t/m 2025 incidenteel een voordeel ontstaat door het schrappen van de zgn. 'opschalingskorting'. Kanttekening hierbij is dat er nog enkele onderzoeken lopen, waarvan het resultaat nog van invloed kan zijn op de uiteindelijke uitkomst van de herijking. Tenslotte zijn door het rijk extra middelen voor jeugdzorg aan de algemene uitkering toegevoegd, als gevolg van de uitspraak van de arbitragecommissie.

Al met al een positieve ontwikkeling aan de inkomstenkant van de begroting. Wel is het zo dat de voordelen t/m 2025 voor een belangrijk deel wegvallen vanaf 2026.

Ook moeten de 'voordelen' voor een belangrijk deel worden ingezet ter compensatie van stijgende prijzen en lonen. En de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet om invulling te geven aan de afspraken die worden gemaakt met het rijk in het kader van de 'hervormingsagenda' en de beoogde transformatie in de jeugdzorg.

Extra middelen voor jeugdzorg

Het Rijk en de VNG hebben de afspraak een hervormingsagenda jeugdzorg op te stellen. Omdat deze agenda nog niet is vastgesteld, is er nog onduidelijkheid over de structurele financiële middelen na 2023. In de begroting is echter al wel voor een belangrijk deel rekening gehouden met structurele inkomsten. We anticiperen op de ontwikkelingen uit de hervormingsagenda en hebben ook voor de uitgaven die we verwachten stelposten opgenomen. Een beleidskader hiervoor is opgesteld en aan de raad voorgelegd.

Omdat in de eerste jaren (vanaf 2022) de extra middelen voor jeugdzorg die van het rijk worden ontvangen, de uitgaven overtreffen, worden deze in eerste instantie gereserveerd (nieuwe reserve), voor zover deze niet worden uitgegeven. Vanaf 2025 zijn de middelen van het rijk niet meer toereikend en zal de reserve worden ingezet om het tekort te dekken. Op termijn zal een evaluatie inzicht moeten geven in de ontwikkeling van de noodzakelijke uitgaven en de beschikbare financiële dekkingsmogelijkheden.

Belastingen en woonlasten

De indexering van de gemeentelijke belastingen gebeurt op basis van het prijsstijgingspercentage, voor 2023, inclusief het 'inhaaleffect' (doorwerking stijging) voor 2022. Voor 2023 betekent dit een stijging van 5,0%.

Met de voorgestelde tariefaanpassingen blijven de woonlasten naar verwachting onder het landelijk gemiddelde. De gemiddelde woonlasten worden in 2023 geraamd op € 883. Verwezen wordt naar de paragraaf lokale heffingen.

Uitkomst begroting bij ongewijzigd beleid

De uitkomst van de meerjarenbegroting, bij ongewijzigd beleid (zonder invulling nieuw beleid), is als volgt:

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Uitkomst meerjarenbegroting	€ 4.330.000	€ 7.499.000	€ 8.971.000	€ 3.792.000

Deze positieve uitkomst wordt in belangrijke mate beïnvloed door de genoemde positieve ontwikkeling in de algemene uitkering van het rijk, inclusief de extra middelen voor jeugdzorg (€ 2,4 mln. in 2023, aflopend in de jaren daarna). Dit betekent dus structurele ruimte (3,8 mln.) én incidentele ruimte (€ 9,4 mln.) in de jaren tot en met 2025 (deze incidentele ruimte wordt bepaald door het bedrag dat jaarlijks beschikbaar is bóven het structurele bedrag van € 3,8 mln.).

Eenmalige middelen

Bij het opstellen van de begroting zijn evenals in voorgaande jaren weer de reserves doorgelicht. Hierbij is op de gebruikelijke wijze beoordeeld in hoeverre een surplus of tekort ontstaat in reserves, gelet op het doel van de reserve, het beleid en de risico's.

Resultaat hiervan is dat bij een aantal reserves een surplus aanwezig is, dat bij deze begroting vrijvalt en kan worden ingezet ter dekking van eenmalige uitgaven. Het gaat om in totaal € 9,9 mln. Een specificatie hiervan met toelichting hierop is opgenomen in deze begroting.

Invulling nieuw beleid

De eenmalige middelen zijn samen met de genoemde financiële ruimte ingezet om (reeds gepland) beleid uit de huidige meerjarenbegroting voort te kunnen zetten en om invulling te geven aan 'nieuw beleid'.

In deze begroting is per programma een specificatie opgenomen van het nieuwe beleid en is een toelichting hierop opgenomen in de bijlagen 2 tot en met 4. Enkele grote onderwerpen worden hier onder specifiek toegelicht.

Norm minimaregelingen naar 130%

De onzekerheid onder de inwoners is met de huidige maatschappelijke ontwikkelingen toegenomen. De huidige inflatie en stijging van de energieprijzen drukt op het besteedbare inkomen van de inwoners met een lager inkomen. Inwoners met een baan of pensioen en een inkomen tussen 120% en 130% van het sociaalminimum komen voor veel regelingen niet in aanmerking.

Hieraan wordt tegemoet gekomen door werkende en gepensioneerde inwoners te compenseren door een verruiming van de norm van 120% naar 130% van het sociaal minimum voor een aantal van onze minimaregelingen.

Financiering verplichtingen onderwijshuisvesting

Om planmatig invulling te kunnen geven aan de wettelijke plicht om te voorzien in onderwijshuisvesting, komt er een integraal huisvestingsplan (IHP) voor de onderwijsvoorzieningen in de gemeente. Op basis van de concept versie wordt duidelijk dat zeer hoge investeringen nodig zijn in de komende jaren. Het zijn nog indicatieve bedragen, omdat met een aantal factoren nog geen rekening is gehouden. Maar ze maken voldoende duidelijk dat het noodzakelijk is om in deze

begroting, in aanvulling op de reserveringen die in de afgelopen jaren al zijn gedaan, forse investeringsbedragen hiervoor op te nemen. Met de bedragen die nu opgenomen zijn, kan een aanzienlijk deel van de noodzakelijke investeringen (renovatie/nieuwbouw) worden gerealiseerd. In de komende jaren zal het noodzakelijk zijn om aanvullend hierop extra investeringsbedragen in de begroting op te nemen.

Voor de uitwerking en realisatie van de investeringen zal het college concrete voorstellen dan wel een uitgewerkt plan voorleggen aan de raad.

Omgevingswet

De uitvoering van de Omgevingswet ingaande 1-1-2023 vraagt om een integrale behandeling van het omgevingsproces. Om de benodigde kwaliteit van een zorgvuldig proces (van initiatief t/m gewijzigde omgevingsplannen) te borgen is structureel aanvullende personele capaciteit in de begroting opgenomen, op het gebied van omgevingsmanagement (participatie bij initiatieven) en projectondersteuning.

Omgevingsvisie, energietransitie, klimaat, wonen - integrale aanpak

De omgevingsvisie 'Natuurlijk Goed Leven' is gebiedsgericht opgesteld. De volgende fase uit de omgevingsvisie richt zich nu op invulling geven aan de gestelde doelen en komen tot keuzes voor vooral de Veluweflank en de IJsselvallei als het gaat om de toekomst van de landbouw, biodiversiteit/natuurinclusief, de energietransitie en de klimaataanpak, waarbij ook wonen een rol van betekenis speelt. Een integrale aanpak staat daarbij voorop. Omdat voor al deze werkzaamheden extra capaciteit nodig is, zijn hiervoor ramingen opgenomen in de begroting.

Mobiliteitsfonds

In maart 2022 heeft de raad het mobiliteitsplan 2022-2032 vastgesteld. Dat plan krijgt een vertaling naar een uitwerkingsprogramma. Voor de realisatie is vorig jaar al gestart met het inrichten van een mobiliteitsfonds. Daar volgt nu een verdere invulling van door het opnemen van forse bedragen.

Taken openbare orde en veiligheid

De gemeentelijke taken en bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid zijn toegenomen. De bestaande formatie daarvoor is niet meer toereikend. Onderzoek wijst uit dat er structureel extra capaciteit nodig is voor veiligheid incl. vergunningverlening APV/bijzondere wetten. Hiervoor zijn aanvullende bedragen opgenomen in de begroting.

Ontwikkeling energieprijzen

In 2022 zien we een exponentiële stijging van de energietarieven. Dit is eind 2021 ingezet en met de inval van Rusland in Oekraïne zijn de prijzen van energie verveelvoudigd. Landelijk zien we dat dit leidt tot enorme prijsstijgingen bij zowel bedrijven als de huishoudens. In lijn met ons beleid op het gebied van risicomanagement is in de nieuwe begroting een forse stelpost hiervoor opgenomen. Het gaat om eerste indicaties. Het is erg lastig om te voorspellen waar het op de langere duur naar toe gaat.

Coronasituatie

Niet duidelijk is in hoeverre de coronasituatie zich doorzet. Het lijkt er echter op dat corona meer en meer een onderdeel van het gewone leven wordt. Daarmee zullen ook de extra uitgaven hierdoor, voor zover deze structureel worden, gaandeweg onderdeel worden van de 'reguliere begroting'. Om die reden wordt de reserve die voor de crisisfase was ingesteld (uitgaven voor acute situaties, voor overbrugging en herstel) afgebouwd. Vooral nog laat de (concept) 6e coronarapportage zien dat nog omvangrijke uitgaven worden geprognosticeerd (2022), maar dat ook een aanzienlijk deel van de beschikbare middelen in de reserve kan vrijvallen.

Rente risico bij een hoog investeringsniveau

Het investeringsniveau is de komende jaren hoog, gelet op datgene wat als 'nieuw beleid' in deze begroting is opgenomen. Gedacht moet worden aan o.a. de hoge investeringsuitgaven voor onderwijshuisvesting en voor mobiliteit. Naar verwachting zal, meer dan in de afgelopen jaren, externe financiering (leningen) moeten worden aangetrokken, omdat niet alles met eigen financiering (reserves) kan worden gefinancierd. Een hoog investeringsniveau betekent ook hoge rentelasten (intern/extern). Met de stijgende rente van de afgelopen tijd, is het risico reëel dat we in de komende jaren de begroting op dit punt moeten bijstellen (hogere rentelasten).

Doorlichting/herijking van de begroting

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat het de bedoeling is om het bestaande beleid te laten herijken/doorlichten. In deze begroting is deze actie opgenomen voor 2024. De uit te voeren doorlichting is in de nieuwe begroting nog niet vertaald naar een financieel resultaat of 'taakstelling'.

Risico's en risicobeheersing

Een belangrijk afwegingskader bij de begroting is de mate waarin de risico's financieel en bestuurlijk worden afgedekt. In de nieuwe (meerjaren)begroting is sprake van een aantal grote onzekerheden en (financiële) risico's. Voor sommige is een financiële buffer gevormd.

Het opstellen van een nieuwe begroting gaat gepaard met het maken van inschattingen die beïnvloed worden door onzekerheden en risico's. Een meer uitgebreide beschrijving van de risico's en de invloed hiervan op het weerstandsvermogen is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van deze begroting. Voor een deel van de risico's zijn financiële of andere maatregelen getroffen.

Ten slotte

Resultaat is een sluitende meerjarenbegroting, waarbij uitgaven kunnen worden gedaan die noodzakelijk zijn met het oog op de uitvoering van de taken waar de gemeente voor staat, gericht op verbetering van de dienstverlening en inspeland op de veranderende wensen/behoefte van de samenleving. Hierbij kan worden ingespeeld/geanticipeerd op komende ontwikkelingen en kan in belangrijke mate invulling gegeven worden aan de uitdagingen en ambities in het raads- en coalitieakkoord.

Hiervoor zijn de beschikbare structurele en eenmalige middelen nagenoeg geheel ingezet.

Toelichting en leeswijzer programmabegroting

Opzet programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk sturingsinstrument voor de Raad en is het richtinggevend kader voor het College voor de ontwikkeling en uitvoering van beleid in het komende begrotingsjaar. De Raad stuurt en autoriseert het College op het niveau van de programma's.

De keuze van het aantal programma's en de verdeling van de beleidsterreinen over de programma's is vrij. De informatie die per programma minimaal geleverd moet worden is echter wel nauwkeurig voorgeschreven, evenals informatie die in andere delen van de programmabegroting opgenomen moet worden.

De voorliggende programmabegroting kent een opbouw bestaande uit vier delen te weten:

- Deel 1 met een beschrijving van de vier pijlers, de 11 onderscheiden programma's en een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Centraal staan de onderdelen: wat wil de gemeente bereiken (strategische doelen), wat gaat de gemeente daarvoor doen (uit te voeren activiteiten) en wat dat mag kosten.
- Deel 2 met een beschrijving van de paragrafen die als doel hebben om de Raad in de gelegenheid te stellen beleidslijnen en randvoorwaarden vast te stellen en te controleren op enkele onderwerpen die een dwarsdoorsnede zijn van de onderscheiden programma's.
- Deel 3 met een uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente, een financiële specificatie van de kosten en baten per programma en enkele samenvattende financiële overzichten.
- Deel 4 met een aantal bijlagen die dienen als toelichting op of uitwerking van diverse aspecten uit de eerste drie delen.

Inrichting deel 1: programmaplan

De inrichting van het programmaplan is als volgt.

- De hoofdingeling bestaat uit vier pijlers: sociaal, ruimte, economie en bestuur. Per pijler zijn de kenmerken van het beleid opgenomen en de speerpunten en prestatieafspraken uit het collegeakkoord voor die pijler. Dit geheel vormt de kern van het kader voor de betreffende beleidsvelden in de bij de pijler behorende programma's.
- Het programmaplan bestaat uit elf programma's verdeeld over vier pijlers.
- Per programma zijn de beleidsnota's vermeld die de kerndocumenten vormen voor het programma. Er zijn per programma beleidsonderwerpen aangegeven met daarbij aangegeven de activiteiten en wat daarvan te realiseren of concreet uit te voeren in het begrotingsjaar.

Elk programma bevat wettelijk voorgeschreven indicatoren. De indicatoren bij de strategische doelen (2019-2022) zijn dit jaar vervallen. De indicatoren zijn gekoppeld aan de bestuursperiode. Elke bestuursperiode bepaalt de raad opnieuw de indicatoren.

In het schema is de hoofdingeling van het programmaplan weergegeven met de daarbij behorende programma's en de hoofdonderwerpen daarin.

Pijler	Programma	Hoofdonderwerpen
Sociaal	1. Opgroeien in Epe	Onderwijs en jeugd.
	2. Actief in Epe	Welzijn, sport, cultuur en accommodaties.
	3. Zorg en Opvang	WMO, gezondheid, maatschappelijke opvang, basismobiliteit, algemeen maatschappelijk werk en integratie/inburgering.
	4. Leefbaar en veilig	Openbare orde en veiligheid, leefbare en veilige leefomgeving.
Ruimte	5. Ruimte en Wonen	Ruimtelijke ordening, grond- en woningexploitatie, bouw- en woningtoezicht en volkshuisvesting.
	6. Epe op orde	Beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
	7. Duurzaamheid	Milieu, transitie energie en warmte, riolering, waterbeheer en afvalverwijdering.
	8. Toezicht en handhaving	Controle op uitvoering en de handhaving van wet- en regelgeving en de algemeen plaatselijke verordening.
Economie	9. Bedrijvigheid	Lokale economie (waaronder werkgelegenheid en bedrijfsterreinen), agrarische aangelegenheden, recreatie en toerisme.
	10. Weer aan het werk	Uitvoering van de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, armoede- en minimabeleid.

Bestuur	11. Bestuur en organisatie	Bestuur, informatievoorziening, organisatie, bedrijfsvoering, financiën.
----------------	----------------------------	--

Programmaplan

Pijler: Sociaal

Kenmerken Sociaal Beleid

De visie van de gemeente Epe op het sociaal domein staat omschreven in de Sociale Agenda (2021). Inwoners zijn in eerste instantie verantwoordelijk voor hun leven en mogen daar in vrijheid invulling aan geven. De verantwoordelijkheid om regie te voeren over het leven noemen we ook wel 'zelforganiserend vermogen' of 'zelfredzaamheid'. Onze inwoners gaan zelf en samen op zoek naar oplossingen en als gemeente ondersteunen we hen zo goed mogelijk hierbij. We creëren de juiste randvoorwaarden en voorzieningen zodat inwoners zo goed mogelijk gebruik maken van hun eigen kracht en het eigen netwerk. Dit doen we door te investeren in een sterke sociale basis. Met de sociale basis bedoelen we wat inwoners met en voor elkaar organiseren, ondersteund door algemene voorzieningen waar iedereen gebruik van kan maken. Een sterke sociale basis zorgt ervoor dat inwoners zoveel mogelijk zelf oplossingen kunnen vinden die passen bij hun leven en dat ze gemakkelijk ondersteuning kunnen krijgen in de buurt. Een sterke sociale basis helpt ook om problemen sneller en vroegtijdig te signaleren en te voorkomen dat deze groter en complexer worden. Voor wie het niet alleen of met elkaar lukt, zorgt de gemeente dat er zorg en ondersteuning beschikbaar is. Daarbij staan de mogelijkheden, talenten en eigenaarschap van de inwoners centraal.

De uitgangspunten van het sociaal beleid zijn dat iedereen kan meedoen, er een gebiedsgerichte aanpak is en we samenwerken met inwoners, organisaties, bedrijven en samenwerkingsverbanden.

Het sociaal domein kan gezien worden als een piramide met drie lagen:

1. **Samenredzaamheid: *Wat kunnen inwoners zelf en samen met hun omgeving?***
Inwoners organiseren zelf activiteiten voor hun buurt en helpen elkaar, vanuit hun eigen kracht en zelforganiserend vermogen. Dat noemen we samenredzaamheid. De gemeente kan inwoners hierin faciliteren en ondersteunen door middel van een goede basisinfrastructuur.
2. **Basisinfrastructuur: *Hoe kunnen wij, samen met organisaties, andere overheden en inwoners, de basisinfrastructuur vormgeven om inwoners te ondersteunen in het dagelijks leven?***
Basisvoorzieningen zijn ondersteunend aan het dagelijks leven en zijn voor iedereen beschikbaar. We noemen dat de basisinfrastructuur. Waar het in de eerste laag gaat om informele ondersteuning, gaat het in deze laag om formeel georganiseerde verbanden. De gemeente organiseert en ondersteunt een groot gedeelte van de basisinfrastructuur, samen met organisaties, andere overheden en inwoners.
3. **Zorg en ondersteuning: *Hoe kunnen we inwoners die het nodig hebben en het niet alleen redden de juiste zorg en ondersteuning aanbieden?***
Sommige inwoners zijn minder goed of helemaal niet in staat hun problemen zelfstandig of met de eigen omgeving op te lossen. Zij hebben gespecialiseerde ondersteuning nodig. Deze laag bevat die gespecialiseerde zorg en ondersteuning voor inwoners. Ondersteuning is vaak een tijdelijke aanvulling op wat een inwoner zelf kan. Voor een kleine groep mensen gaat het om structurele zorg. De gemeente biedt zorg en ondersteuning vanuit onder andere de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening.

Coalitieakkoord 2022-2026

Thema: Maatschappelijke voorzieningen en zorg en ondersteuning

De gemeente Epe hoort een samenleving te zijn waar iedereen, ongeacht achtergrond, zich thuis kan voelen en mee kan doen. Ook een gemeente waar iedereen zich veilig voelt in de dorpskernen en daarbuiten. We zetten ons in voor een prettig en gezond leefklimaat in onze dorpen. We zijn trots op een rijk verenigingsleven, op vrijwilligers en mantelzorgers. Belangrijk zijn voldoende goede voorzieningen voor zorg, welzijn, sport en cultuur.

Focus op:

- o Goede maatschappelijke voorzieningen en accommodaties, inclusief goed en toegankelijk onderwijs, afgestemd op dorpen en gebieden
- o Transparant subsidiebeleid ter ondersteuning van mantelzorgers, vrijwilligers en het verenigingsleven
- o Toegankelijke zorg en ondersteuning voor wie dat nodig heeft

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 1 | Opgroeien in Epe

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen onderwijs en jeugd in brede zin, zoals kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie, jongerenwerk en jeugdgezondheidszorg. Ook Jeugdzorg valt onder dit programma.

De voorzieningen gericht op de jeugd maken ook deel uit van het basisaanbod aan voorzieningen waar in programma 2 "Actief in Epe" aandacht aan wordt gegeven. Er bestaat een relatie met de programma's 3 "Zorg en opvang" (maatschappelijke ondersteuning) en 4 "Leefbaar en veilig" (integrale veiligheid: thema "Jeugd en veiligheid").

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Beleidsplan Sociaal Domein (2019 – 2022).
- Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022.
- Beleidsvisie Onderwijshuisvesting (2011).
- Actiekader Onderwijs (2017).
- Regiovisie Samen tegen Huiselijk Geweld 2020-2024.
- Sociale Agenda (2021).
- Inkoopnota Jeugdzorg, Wmo en MO/BW 2019.

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Verwijzingen Halt <i>Het aantal verwijzingen naar Halt, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.</i>	11	8	12	3
Kinderen in uitkeringsgezin <i>Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.</i>	5%	4%	4%	-
Voortijdige schoolverlaters (vo+mbo) <i>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</i>	1,9%	2,1%	1,6%	1,6%
Absoluut verzuim <i>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.</i>	3,3	1,9	1,8	2,3
Relatief verzuim <i>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.</i>	31	28	28	15
Jongeren met jeugdhulp <i>Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar (tweede helft van het genoemde jaar).</i>	9,5%	10,6%	10,0%	11,8%
Jongeren met jeugdbescherming <i>Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar (tweede helft van het genoemde jaar).</i>	1,1%	1,1%	1,1%	1,3%
Jongeren met jeugdreclassering <i>Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar) (tweede helft van het genoemde jaar).</i>	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
Jongeren met een delict voor de rechter <i>Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.</i>	1%	1%	1%	-

Vanuit de verplichte bron van deze indicator zijn niet bij alle indicatoren recentere data beschikbaar.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Het voorkomen van achterstanden bij jeugdigen.
2. Bevorderen kwaliteit jeugd- en onderwijsvoorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen

Onderwijs	Portefeuillehouder: M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023</i>
1. Uitvoeren van de Lokaal Educatieve Jeugd Agenda.	1. Afstemming bereiken met maatschappelijke partners over relevante onderwerpen op het gebied van onderwijs, jeugd(zorg), en sport.
2. Uitgevoerd Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) 2018-2022.	2a. Opstellen van en besluitvorming over het beleidsplan onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026. 2b. Opstellen en uitvoeren activiteitenprogramma 2023 - 2026.
3. Uitwerken Koers Duurzame Kindvoorzieningen.	3. Doorontwikkelen Expertisecentrum.
4. Uitvoeren integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijsvoorzieningen 2023-2026.	4. Starten met het uitvoeren van het IHP.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
5. Opstellen van een integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijsvoorzieningen	5. Afronden besluitvorming IHP 2023-2026.
<i>Toelichting:</i>	
<p>1. De (meerjarige) Lokaal Educatieve Jeugd Agenda is samen met het onderwijs en organisaties rond jeugd opgesteld.</p> <p>2. Het beleidsplan OAB wordt opgesteld met onderwijs, C.JG en voorschoolse voorzieningen. Het wordt jaarlijks uitgewerkt in een activiteitenprogramma waarin de ontwikkelingen, doelstellingen en afspraken voor subsidieverlening opgenomen is voor dat jaar.</p> <p>3/4/5. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijsvoorzieningen en het Koersdocument Duurzame Kindvoorzieningen zijn opgesteld in samenwerking met partners uit het domein onderwijs en jeugd.</p>	

Jeugdzorg	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluijs
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Realiseren van effectieve en doelmatige Jeugdzorg	1. Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma op het gebied van Jeugdzorg, als onderdeel van het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein, inclusief de projecten "Grip op zorg", "De Nieuwe Route", Regionale Programmaplan Jeugd.
2. Realiseren van de Hervormingsagenda jeugdzorg.	2. Uitvoeren beleidskader voor de inzet van de extra rijksmiddelen voor jeugdzorg.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
3. Voortzetten preventieve voorzieningen gericht op (jeugd)gezondheid.	3a. Subsidieafspraken maken voor de uitvoering van jeugdgezondheidszorg. 3b. Uitvoeren project Kansrijke start. 3c. Uitvoeren activiteiten "Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG).
<i>Toelichting:</i>	
2. In deze hervormingsagenda komen afspraken die landelijk tussen het rijk en de VNG gemaakt worden. In een afzonderlijk beleidskader, door de raad vastgesteld, is de richting van de inzet van de financiële middelen aangegeven.	

Welzijnswerk jeugd en jongeren	Portefeuillehouder: M.B. Heere / C.M. de Waard-Oudesluijs
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Aanbieden preventieve jeugdvoorzieningen.	1a. Subsidieafspraken maken voor de uitvoering (voor)school(s)maatschappelijk werk, jongerenwerk en Steunouder. 1b. Uitvoeren integraal aanbod preventie in het onderwijs.

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	14.391	16.233	14.499	14.448	14.338	14.339
Lasten nieuw beleid	-	-	940	1.649	1.534	1.543
Lasten totaal	14.391	16.233	15.439	16.097	15.872	15.882
Baten bestaand beleid	973	602	634	634	634	634
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	973	602	634	634	634	634
Saldo	-13.418	-15.631	-14.805	-15.463	-15.238	-15.248

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Bijdrage in exploitatie Van der Reijdenschool*	40	40	-	-
2 Opstellen en uitvoeren van Speelruimte beleid	50	80	50	50
3 Structurele voortzetting werkvorm Steunouder	25	25	25	25
4 Extra inzet Jongerenwerk	67	67	67	67
5 Tegengaan pestgedrag	22	-	-	-
6 Algemeen maatschappelijk werk: Preventie instroom jeugdzorg	50	50	50	50
7 Uitbreiding schoolmaatschappelijk werk	154	154	154	154
8 Versterking toegangsteam jeugdzorg	200	350	350	350
9 Hervormingsagenda jeugdzorg	100	100	100	100
10 Ontwikkelen (preventieve) voorliggende voorziening jeugdzorg	15	-	-	-
11 Jongeren op gezond gewicht	61	61	61	61
12 Voorzorg (verpleegkundige prenatale huisbezoeken)	25	25	25	25
13 Stelpost extra uitgaven hervormingsagenda jeugdzorg		566	521	363
Investeringsbedrag:				
1 Renovatie St. Bernardusschool Epe		48	48	48
2 Huisvesting onderwijs (IHP)	1.840	83	83	83
3 Huisvesting onderwijs (IHP)	3.719	-	-	167
Totale financiële gevolgen voor de lasten	940	1.649	1.534	1.543

* Inzet is dat de bijdrage na 2024 wordt afgebouwd.

Programma 2 | Actief in Epe

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen welzijn (o.a. sociaal cultureel werk en vrijwilligersondersteuning), sport en cultuur (waaronder ook kunst en bibliotheekwerk). Daarnaast valt ook het onderwerp accommodaties op de voornoemde terreinen onder dit programma.

De voorzieningen gericht op jeugd (0-18 jaar) vallen binnen programma 1 "Opgroeien in Epe". Dit programma draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen en wijken (inzet van voorzieningen, aandacht voor ontmoeting, tegengaan overlast en criminaliteit, kwaliteit van de woonomgeving). Er bestaat een relatie hierbij met de programma's 3 "Zorg en opvang" (maatschappelijke ondersteuning), 4 "Leefbaar en veilig" (veilige leefomgeving) en 6 "Epe op orde" (openbare ruimte).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Sport en beweegplan Epe 2020-2024
- Beleidsnota "de Kracht van Cultuur" 2016-2020
- Beleidsplan Sociaal Domein 2019-2022
- Sociale Agenda (2021)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2016	2020
Niet-wekelijkse sporters <i>Het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.</i>	47,6%	51,1%

Vanuit de verplichte bron van deze indicator zijn niet bij alle indicatoren recentere data beschikbaar.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Het vergroten van maatschappelijke participatie van inwoners.
2. Realiseren van een evenwichtig over de kernen gespreide sociale infrastructuur met activiteiten, voorzieningen en accommodaties.

Wat gaan we daarvoor doen

Welzijn	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluijs
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Realiseren aanbod welzijnsactiviteiten.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligers organisaties over de uitvoering van welzijnsactiviteiten, waaronder vrijwilligersondersteuning, mantelzorgondersteuning, sociaal cultureel werk en buurtpunten.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
2. Invoeren vernieuwd helder en transparant subsidiebeleid	2. Implementeren nieuw subsidiebeleid
3. Opstellen van een beleidsvisie voor toekomstbestendige accommodaties, inclusief onderwijshuisvesting.	3. Afronden besluitvorming over de beleidsvisie.
4. De beleidsvisie voor toekomstbestendige accommodaties per gebied uitwerken in uitvoeringsplannen.	4. Start opstellen uitvoeringsplannen per dorp samen met de relevante stakeholders, waaronder vertegenwoordigers van accommodaties en (inwoners)groepen.
<i>Toelichting:</i>	
2. Dit project levert nieuwe subsidieregelingen inclusief een nieuw verdeelmodel voor vrijwilligersorganisaties op. Het nieuwe subsidiebeleid start per 1-1-2024.	

Sport en cultuur	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluijs/M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Realiseren van aanbod sport en cultuur.	1. Subsidieafspraken maken over sociaal-culturele en sportieve activiteiten, musea en bibliotheek.
2. Uitvoeren beleid sport, kunst en cultuur.	2a. Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma op het gebied van sport, kunst en cultuur, dat volgt uit het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein 2023 - 2026. 2b. Uitvoeren regionaal cultuur- en erfgoedpact
3. Inzet van buurtsportcoaches en cultuurmakelaar.	3a. Uitvoeren jaarplan buurtsportcoaches. 3b. Uitvoeren jaarplan cultuurmakelaar.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Bevorderen van spelen, sporten en bewegen in de openbare ruimte.	4a. Inzet budget voor beheer en onderhoud speeltoestellen. 4b. Het opstellen van speelruimtebeleid vindt plaats in 2024.
<i>Toelichting</i>	

3. Het betreft activiteiten op het gebied jeugd, jongeren en ouderen (buurtsportcoach) en op het gebied van kunst en cultuur (cultuurmakelaar).

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	4.536	4.327	4.357	4.357	4.357	4.357
Lasten nieuw beleid	-	-	106	103	62	56
Lasten totaal	4.536	4.327	4.463	4.460	4.419	4.413
Baten bestaand beleid	656	525	506	506	506	506
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	656	525	506	506	506	506
Saldo	-3.880	-3.802	-3.957	-3.954	-3.913	-3.907

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Sport- en dorpscentrum Vaassen: bijdrage exploitatietekort	48	-	-	-
2 Onderzoek behouden cultuurhistorische waarde Musafir kerk	-	25	-	-
3 Deelname aan het regionale Cultuur- en erfgoedpact	8	8	-	-
4 Opstellen uitvoeringsplan toekomstvisie accommodaties onderwijs, sport, cultuur en welzijn	50	-	-	-
5 Nieuw subsidiebeleid	-	70	62	56
Totale financiële gevolgen voor de lasten	106	103	62	56

Programma 3 | Zorg en opvang

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen maatschappelijke ondersteuning (vanuit de Wmo), gezondheid, maatschappelijke opvang, basismobiliteit, algemeen maatschappelijk werk en integratie/inburgering van nieuwkomers.

Het programma richt zich met name op groepen inwoners uit de samenleving die kwetsbaar zijn.

Kernbegrippen zijn daarbij bevorderen zelfredzaamheid en participatie. Er bestaat een relatie met de programma's 1 "opvoeden en opgroeien" (jeugdgezondheidszorg), 2 "Actief in Epe" (welzijnsvoorzieningen), 4 "Leefbaar en veilig" (leefbaarheid) en 10 "Weer aan het werk" (bevordering arbeidsparticipatie).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Nota Gezondheidsbeleid (2019-2022)
- Beleidsplan Sociaal Domein (2019-2022)
- Sociale Agenda (2021)
- Regiovisie samen tegen huiselijk geweld (2020-2023)
- Kadernota Beschermd Thuis (2022-2030)
- Plan integratie statushouders (2020)
- Plan van Aanpak Basismobiliteit (2020)
- Inkoopnota Jeugdzorg, Wmo en MO/BW 2019

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Wmo-cliënten met een maatwerk-arrangement per 10.000 inwoners. <i>Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo.</i>	350	480	570	530

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Bevorderen van een zelfstandige leefwijze voor mensen met een beperking.
2. Realiseren van goede zorg en ondersteuning.

Wat gaan we daarvoor doen

Maatschappelijke Zorg	Portefeuillehouder: C.M. de Waard-Oudesluis
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Realiseren van effectieve en doelmatige zorg vanuit de Wmo	1a. Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma op het gebied van Wmo, als onderdeel van het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein 1b. Doorontwikkeling clientervaringsonderzoek 1c. Uitvoeren van de projecten "Grip op zorg"
2. Aanbieden vervoersysteem basismobiliteit (PlusOV)	2a. Monitoren vervoersysteem basismobiliteit en uitvoeren plan van aanpak basismobiliteit. 2b. Evalueren en herzien van plan van aanpak basismobiliteit
3. Realiseren aanbod voorliggende voorzieningen zorg en gezondheid	3a. Subsidieafspraken maken over de uitvoering van voorliggende voorzieningen zoals onafhankelijke cliëntondersteuning, algemeen maatschappelijk werk, welzijn op recept, de was- en strijkservice 3b. Doorontwikkeling buurtpunten
4. Aanbieden dienstverlening statushouders	4a. Voldoen aan wettelijke verplichting (taakstelling) om statushouders in onze gemeente op te vangen door voldoende huisvesting te realiseren. 4b. Doorontwikkelen dienstverlening inburgering en participatie.
5. Integraal werken aan zorg & veiligheid	5a. Met (zorg)partners mogelijke onveilige situaties signaleren en actie op ondernemen en partners hier op toerusten. 5b. Gezamenlijk (met slachtoffer(s) en pleger(s) zoeken naar duurzame oplossingen door integraal invoeren AVE-systematiek (trainingen) waarbij veiligheid van inwoners in onveilige situaties voorop staat.
<i>Collegeprogramma 202-2026:</i>	
6. Realiseren van goede, toegankelijke, doeltreffende en vindbare zorg en ondersteuning.	6a. Opstellen en vaststellen integraal beleidsplan sociaal domein 2023-2026. 6b. Opstellen uitvoeringsagenda's op thema's.
7. Voortzetten preventieve voorzieningen gericht op (jeugd)gezondheid.	7a. Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma gezondheid, als onderdeel van het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein. 7b. Uitvoeren Lokaal preventieakkoord.
8. Opstellen van een inclusieagenda.	8. Opstellen van een inclusieagenda samen met inwoners en andere belanghebbenden.
<i>Toelichting:</i>	
2. Basismobiliteit betreft maatwerkvervoer (Wmo-, Jeugdwet- en leerlingenvervoer) in de regio omvattende de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Hattum, Heerde, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen.	
6. Het betreft de uitwerking van de visie in de Sociale Agenda.	
7. Het betreft onder andere activiteiten gericht op het bevorderen van een gezonde leefstijl, gezonde (school)omgeving en wettelijke taken uit de Wet Publieke Gezondheidszorg door GGD NOG.	
8. Het opstellen van deze agenda komt onder meer voort uit het VN-verdrag handicap. De activiteit is onderdeel van de uitvoeringsagenda bij het beleidsplan sociaal domein.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	11.290	12.334	12.860	13.201	13.564	13.949
Lasten nieuw beleid	-	-	195	162	163	163
Lasten totaal	11.290	12.334	13.055	13.363	13.727	14.112
Baten bestaand beleid	1.507	382	628	383	383	383
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	1.507	382	628	383	383	383
Saldo	-9.783	-11.952	-12.427	-12.980	-13.344	-13.729

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Was- en strijkservice	42	42	42	42
2 Lokaal inclusiebeleid	30	-	-	-
3 Dienstverlening aan mensen in kwetsbare posties	123	120	121	121
Totale financiële gevolgen voor de lasten	195	162	163	163

Programma 4 | Leefbaar en veilig

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen brandweer, politie, criminaliteit en overlast, crisisbeheersing/ rampenbestrijding, leefbare en veilige leefomgeving. Het programma geeft invulling aan de brede begrippen van leefbaar en veiligheid. Het onderwerp integrale veiligheid valt ook onder dit programma. Er bestaat een relatie met de programma's 1 "Opgroeien in Epe", 2 "Actief in Epe", 3 "Zorg en Opvang" en 6 "Epe op orde". Verder is er een relatie met programma 8 "Toezicht en handhaving". Binnen dit programma vindt de uitvoering plaats van de diverse leefbaarheids- en veiligheidsaspecten.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Integraal Veiligheidsplan Noord Veluwe 2020-2023
- Regionaal risicoprofiel & beleidsplan 2021-2024 (VNOG)
- Notitie Werkwijze Gebiedsgericht werken (2016)
- Regiovisie samen tegen huiselijk geweld (2020-2023)
- Beleidsplan Sociaal Domein (2019-2022)
- Sociale Agenda 2021

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Winkeldiefstal <i>Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.</i>	1,1	0,8	0,8	0,8
Geweldsmisdrijven <i>Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.</i>	3,2	2,6	2,7	2,6
Diefstal uit woningen <i>Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.</i>	2,1	1,8	1,7	1,1
Vernieling en beschadiging <i>Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.</i>	4,3	3,2	5,0	4,1

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Bevorderen van een leefbare en veilige woon- en leefomgeving.
2. Bevorderen van bijdragen van bewoners aan de leefbaarheid in de kernen en wijken.
3. Bevorderen van een goede, geoefende organisatie die snel en adequaat kan optreden bij een calamiteit of ramp.

Wat gaan we daarvoor doen

Veiligheid	Portefeuillehouder: T.C.M. Horn
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Bevorderen kwaliteit basis brandweezorg.	1. Uitvoeren conform afspraken VNOG.
2. Uitvoeren integraal veiligheidsbeleid.	2. Uitvoeren actiepunten 2023 uit het uitvoeringsplan integrale veiligheid.
3. Verbeteren crisisbeheersing en rampenbestrijding.	3. Uitvoeren jaarlijkse oefeningen/trainingen gemeentelijke organisatie.
4. Uitvoeren lokaal plan van aanpak ondermijning.	4. Uitvoeren jaarplan.
<i>Collegeprogramma 2022-2026</i>	
5. Periodiek actualiseren van lokaal plan van aanpak ondermijning.	5. Eerste actualisering vindt plaats in 2024.
<i>Toelichting:</i> 2. Betreft o.a. acties m.b.t. kwetsbare personen, jeugdoverlast, de aanpak van ondermijning en high impact crime, geweld op straat en berovingen.	

Leefbaarheid	Portefeuillehouder: M. Kerkmans
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
1. Gebiedsgericht werken als werkwijze verder uitwerken.	1a. Uitwerken programmaplan. 1b. Borgen van de werkwijze in de organisatie.
<i>Toelichting:</i> 1. Het programmaplan is opgesteld op basis van de eerdere evaluatie en geeft de vertaling weer hoe de doelstellingen van gebiedsgericht werken vertaalt zijn naar beoogde, concrete ambities en resultaten. Gebiedsgericht werken richt zich erop om de betrokkenheid van de inwoners, organisatie en bedrijven bij de leefomgeving te versterken en initiatieven te faciliteren.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	2.486	2.787	2.686	2.686	2.686	2.686
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Lasten totaal	2.486	2.787	2.686	2.686	2.686	2.686
Baten bestaand beleid	37	2	12	12	12	12
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	37	2	12	12	12	12
Saldo	-2.449	-2.785	-2.674	-2.674	-2.674	-2.674

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Investerings:	<i>Investeringsbedrag:</i>			
1 Brandweerkazerne Oene	<i>p.m.</i>	-	-	<i>p.m.</i>
Totale financiële gevolgen voor de lasten	-	-	-	-

Pijler: Ruimte

Kenmerken Ruimtelijk Beleid

Het beleid voor de fysieke leefomgeving ligt vast in de omgevingsvisie. In de omgevingsvisie schetst hoe de fysieke leefomgeving in de gemeente Epe in de toekomst eruitziet. Wat is van waarde en moet worden beschermd, behouden of ontwikkeld. De visie trapt af met de waardevolle leefomgeving; de natuur, het landschap en het eigen karakter van de dorpen en gebieden. De waardevolle leefomgeving is het DNA van de gemeente en is verweven in alle keuzes en afwegingen, van maatwerk in landbouw tot en met voldoende woningbouw. Vervolgens zijn de vier pijlers van de visie van de gemeente Epe beschreven: 'duurzame toekomst', 'gezondheid, zorg en welzijn', 'goed wonen' én 'ondernemen'. Tenslotte zijn er voor de gebieden en dorpen (Veluwe, Veluweflank, IJsselvallei, Emst, Epe, Oene en Vaassen) keuzes gemaakt over doelstellingen, ontwikkelrichtingen en inrichting van de ruimte.

De omgevingsvisie is als volgt samen te vatten:

We laten ons inspireren door de rijkdom van de natuur, de kenmerken van het landschap en de eigenheid van het gebied. Nieuwe ontwikkelingen passen bij de identiteit van het gebied en dragen bij aan ruimtelijke kwaliteit en de doelstellingen van de omgevingsvisie.

We leveren maatwerk en streven de volgende doelen na in de fysieke leefomgeving:

- We nemen verantwoordelijkheid in de energietransitie en de klimaatopgave.
- In de gemeente Epe kun je een leven lang gezond, prettig en veilig wonen.
- Onze omgeving stimuleert ontmoeting en versterkt de band tussen onze inwoners.
- We werken aan een stevige woningbouwopgave.
- Voor ondernemers biedt de gemeente Epe een prettig ondernemersklimaat.
- De centra van Vaassen en Epe zijn uitnodigend.
- Recreatie vanuit onze natuurlijk omgeving.
- Mobiliteit is in beweging.
- Landbouw heeft in Epe een nieuwe toekomst.

Coalitieakkoord 2022-2026

Thema: Wonen en leefomgeving

We willen een gemeente waarin onze inwoners zich thuis voelen. Een gemeente met een voldoende en divers aanbod van woningen naar betaalbaarheid en levensfase. Daarbij willen we ons richten op flexibel, duurzaam en levensloopbestendig bouwen. Onze gemeente kenmerkt zich door een mooie omgeving, die groen, gezond en veilig is. We blijven een gemeente die aandacht heeft voor goede en veilige bereikbaarheid die bijdraagt aan verbetering van de leefomgeving

Focus op:

- Voldoende en betaalbare woningen
- Aantrekkelijke en toegankelijke leefomgeving gericht op ontmoeten
- Veilige, gezonde en duurzame mobiliteit

Thema: duurzaamheid

We staan voor een grote verduurzamingsopgave die we samen met de Eper samenleving willen realiseren. We willen onze leefomgeving bewoonbaar en leefbaar houden, met respect voor natuur en landschap. We zetten ons in voor duurzame energie, energiebesparing en circulair gebruik van grondstoffen. Ook spelen we in op klimaatverandering met oog voor realistische, innovatieve en betaalbare oplossingen.

Focus op:

- Werken aan energietransitie
- Inspelen op klimaatverandering

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 5 | Ruimte en wonen

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen ruimtelijke ordening, grond- en woningexploitatie, bouw- en woningtoezicht en volkshuisvesting. Het onderdeel bouw- en woningtoezicht heeft een uitvoerend karakter. De activiteiten voor woningexploitatie zijn beperkt.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Omgevingsvisie provincie Gelderland (2018)
- Omgevingsvisie 'Natuurlijk Goed Leven' (2021)
- Regionale Energie Strategie (2021)
- Transitievisie Energie en Warmte (2022)
- Woonagenda 'Mijn Thuis' (2019-2023)
- Landschapsonwikkelingsplan van Veluwe tot IJssel (2010)
- Groenstructuurplan (2010)
- Grondbeleid (2013)
- Nota vastgoedbeleid (2019)
- Koersdocument Omgevingswet (2019)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Nieuwbouwwoningen	7,1	18,4	4,9	5,2
<i>Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.</i>				

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit om een goed woon-, werk- en leefklimaat te ondersteunen.
2. Bevorderen van een diversiteit aan woonaanbod om de leefbaarheid in de dorpen op peil te houden voor jong en oud.
3. Behouden van het in de gemeente aanwezige cultuur- en natuurhistorisch erfgoed.
4. Beheerste en duurzame ontwikkeling van het buitengebied.

Wat gaan we daarvoor doen

Ruimtelijke ontwikkeling	Portefeuillehouder:
<i>Activiteiten:</i>	M. Kerkmans
	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Ontwikkeling woningbouwplannen conform omgevingsvisie gemeente Epe	1. Vaststellen van bestemmingsplannen voor Griseeweg Epe, Kloosterhof Oene en 't Slath Epe.
2. Ontwikkeling woningbouwplannen conform de Woonagenda.	2a. Vaststellen bestemmingsplannen voor transformatie en inbreiding, zoals De Wetstraat Vaassen, Waeghuys Epe, Landgoed Kollthoven Epe, Duisterestraat 1 Epe, Gruttershof Epe 2b. Vaststellen bestemmingsplannen voor sociale woningbouw (Suikerbrink, Hoofdstraat/N309 en Klimopstraat).
3. Implementatie Omgevingswet.	3. Opstellen plan van aanpak "Van bestemmingsplannen naar Omgevingsplan"
4. Realiseren bedrijventerrein Eekterveld IV	4. Besluitvorming over bestemmingsplan Eekterveld IV.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
5. Ontwikkelen van een plan voor de herinrichting van het centrum van het dorp Epe.	5a. Ontwikkelen van het plan in samenspraak met inwoners, organisaties en ondernemers. 5b. Het herinrichtingsplan vaststellen.
6. Uitvoeren van fase 2 en 3 uit van de herinrichting van het centrum van het dorp Vaassen.	6a. Uitvoeren van het vastgestelde herinrichtingsplan voor fase 2 (herinrichting omgeving Dekamarkt).

	6b. Samen met omwonenden, betrokken organisaties en ondernemers, het Veluwe-op-1 programma, een plan opstellen voor fase 3 (het verplaatsen van de evenementen vanaf het Ireneveld naar de locatie van de ijsbaan en het realiseren van een Toeristisch Overstappunt).
7. Met ingang van de wettelijke invoeringsdatum kunnen werken onder en met de Omgevingswet	7. Afronden van de voorbereidende activiteiten.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. Particuliere initiatieven voor woningbouw worden positief benaderd conform de Woonagenda.</p> <p>3/7. Deze wet komt in de plaats van de Wet Ruimtelijke Ordening en bundelt een aantal wetten in het ruimtelijke domein. Naar verwachting treedt de wet per 1 januari 2023 in werking. De invoering van de Omgevingswet vindt fasegewijs plaats en heeft een meerjarig karakter. De afrondende activiteiten zijn onder meer een raadsbesluit over de inzet van bevoegdheden in de uitwerking van de Omgevingswet, het participatiebeleid bij ruimtelijke initiatieven en het vaststellen van enkele verordeningen.</p> <p>5. Het besluit tot uitbreiding met Eekterveld IV komt voort uit de lokale economische visie en via het besluit over het regionaal programma voor bedrijventerreinen.</p>	

Wonen	Portefeuillehouder: M. Kerkmans
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
1. Actualiseren van de Woonagenda	1. Opstellen van en besluitvorming over geactualiseerde woonagenda.
2. Realiseren van betaalbare woningen in zowel de huur- als de koopsector.	2a. Met initiatiefnemers afspraken maken over een evenwichtige en betaalbare woningbouwprogrammering. 2b. Met de corporatie afspraken maken over de bouw van sociale huurwoningen
3. Mogelijkheden zoeken voor (tijdelijke) huisvesting van Oekraïense vluchtelingen, statushouders en overige doelgroepen	3a. Met partners huisvesten van statushouders volgens de geldende taakstelling. 3b. Locaties zoeken voor het realiseren van tijdelijke woonoplossingen of tijdelijke inzet van leegstaand vastgoed.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>1. Deze agenda is erop gericht om bij te dragen om de bouw van voldoende woningen in onze gemeente te realiseren met de mogelijkheden van versnelling. Bij de actualisatie van de woonagenda worden de eerdere moties en amendementen over dit onderwerp meegenomen.</p> <p>2. Het gaat om woningen die voorzien in de behoefte voor onze inwoners.</p>	

Ruimte overig	Portefeuillehouder: M. Kerkmans/C.M. de Waard-Oudesluijs
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
1. Actualiseren cultuurhistorisch beleidskader.	1. Afronden besluitvorming beleidskader inclusief uitvoeringsprogramma.
2. Aanpassen gemeentelijk pand de Ossenstal.	2. Afronden besluitvorming over eigendomsvorm en vervolg bepalen.
3. Gebiedsgericht uitwerken van de omgevingsvisie	3. Opstellen van een plan van aanpak voor de gebiedsgerichte uitwerking.
4. Actualiseren nota grondbeleid	4. Opstellen van en besluitvorming over nota grondbeleid.
5. Een uitwerkingsprogramma opstellen om de biodiversiteit en het landschap in het landelijk gebied en onze dorpen te versterken.	5. Opstellen van uitwerkingsprogramma in samenwerking met inwoners en partners.
6. Onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de cultuurhistorische waarde van de Musafir kerk te behouden.	6. Activiteit start in 2024.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>2. In 2019 is er onderzoek gedaan naar de mogelijkheden m.b.t. 1. eigendomsvorm Ossenstal en 2. eventuele uitbreiding.</p> <p>3. Deze draagt bij in het werken aan een schone groene en veilige openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting en beweging.</p> <p>4. Deze nota is erop gericht om bij te dragen aan de realisatie van voldoende woningen in onze gemeente. Daarbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden van versnelling van bouwen van woningen.</p> <p>6. De mogelijkheden zullen samen met de Molukse gemeenschap in beeld worden gebracht.</p>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	4.085	4.937	5.595	5.555	5.559	5.562
Lasten nieuw beleid	-	-	482	571	396	371
Lasten totaal	4.085	4.937	6.077	6.126	5.955	5.933
Baten bestaand beleid	4.172	2.454	4.905	4.217	4.217	4.217
Baten nieuw beleid	-	-	250	225	225	200
Baten totaal	4.172	2.454	5.155	4.442	4.442	4.417
Saldo	87	-2.483	-922	-1.684	-1.513	-1.516

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Capaciteit uitvoering actualisatie gemeentelijk grondgebruik	50	25	25	-
2 Uitwerking omgevingsvisie	249	346	171	171
3 Wonen (versnellingsopgave en de vraag naar extra woningen)	183	200	200	200
Totale financiële gevolgen voor de lasten	482	571	396	371

BATEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Rijksmiddelen Omgevingswet	200	200	200	200
2 Verkoop snippergroen t.b.v. actualisatie gemeentelijk grondgebruik	50	25	25	-
Totale financiële gevolgen voor de baten	250	225	225	200

Programma 6 | Epe op orde

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen betreffende het beheer en onderhoud van dat deel van de openbare ruimte dat kan worden beschreven als de bovengrondse infrastructuur en toebehoren. Het gaat dan om de zorg dat de wegen en pleinen, woonstraten en -erven hun functie adequaat kunnen blijven vervullen.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Bomenbeleidsplan (2010)
- Kader beheer en onderhoud openbare ruimte (BOR) (2006)
- Mobiliteitsplan (2022)
- Beleidsplan bruggen (2018-2022)
- Beleidsplan openbare verlichting 2017-2026
- Beleidsplan begraafplaatsen (2014)
- Nota Toegankelijkheid openbare ruimte (2017)

Wat is de stand van zaken

Geen verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Bevorderen van een leefomgeving (openbare ruimte) die gezond, schoon en heel is.
2. Bevorderen van een duurzaam toegankelijk en aantrekkelijk openbaar gebied.
3. Bevorderen van een duurzame, veilige en gezonde mobiliteit.

Wat gaan we daarvoor doen

Verkeer en vervoer	Portefeuillehouder: M. Kerkmans
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Uitvoeren van wegenbeleidsplan.	1. Uitvoeren onderhoud wegen om deze in stand te houden op het vastgestelde niveau.
2. Uitvoeren van beleidsplan civiele kunstwerken (bruggen).	2a. Afronden besluitvorming over nieuw beleidsplan. 2b. Uitvoeren onderhoud aan bruggen om deze in stand te houden op het vastgestelde niveau.
3. Aanleg van een doorfietsroute vanaf Apeldoorn naar Epe.	3a. Afronden besluitvorming ontwerpplan tracé. 3b. Uitwerken ontwerpplan naar een voorlopig ontwerp.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Uitvoeren gemeentelijk mobiliteitsplan.	4. Het opstellen van een uitvoeringsprogramma met prioritering en fasering van maatregelen.
5. Opzetten "Mobiliteitsfonds" voor financiering van de gewenste maatregelen uit het Mobiliteitsplan.	5. In de begroting een "Mobiliteitsfonds" opnemen.
<i>Toelichting:</i>	
3. Besluitvorming in de regio heeft geleid tot de inzet op een doorfietsroute vanaf Apeldoorn. Eerder was het plan te komen tot de aanleg van een veilige en snelle fietsroute Epe-Apeldoorn (F50).	
5. Dit fonds dient ook om cofinanciering te verkrijgen bij de regio, provincie en rijk.	

Beheer openbare ruimte	Portefeuillehouder: A.H.M. van Loon
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering 2023:</i>
1. Onderhoud Openbare Ruimte.	1a. Beheer Openbare Ruimte (groen en wegen) conform onderhoudsplannen. 1b. Toezicht op de uitvoering van de contracten betreffende de uitbestede taken.
2. Actualiseren bomenbeleidsplan.	2a. Besluitvorming over bomenbeleidsplan. 2b. Opstellen van uitvoeringsprogramma.
3. Actualiseren beleidsplan begraafplaatsen.	3. Opstellen van beleidsplan en besluitvorming.
4. Realiseren gebiedsdekkende routes knooppuntensysteem	4. Actualiseren bewegwijzering van wandelroutes, fietsroutes en paardenroutes conform 'Veluwe- standaard'.
5. Realiseren van maatregelen in de openbare ruimte die inspelen op de gevolgen van klimaatverandering.	5. Uitvoering vindt plaats via het uitvoeringsprogramma van het gemeentelijk watertakenplan en de gebiedsgerichte uitwerking van de omgevingsvisie.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
6. Opstellen integraal beleidsplan voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.	6a. Opstellen beleidsplan in samenspraak met betrokkenen. 6b. Besluitvorming over het beleidsplan.
7. Uitvoeren haalbaarheidsonderzoek naar mogelijkheden bovengronds brengen van de Dorpsbeek in dorpskern Epe.	7. Uitvoeren haalbaarheidsonderzoek in samenwerking met waterschap en organisaties.
<i>Toelichting:</i>	
1a. Bij vaststelling van het Beeldkwaliteitssysteem Openbare Ruimte (2006) is bepaald dat de centra op hoog niveau en de wijken op minimaal laag niveau worden onderhouden. Als onderdeel van het uitvoeringsplan "Ombuigingen openbare ruimte 2011" is het onderhoudsniveau van de dorpscentra bijgesteld naar niveau basis. Het bosbeheer is gericht op het geïntegreerd samengaan van de functies houtproductie, recreatie en natuur. Door natuurlijke processen te benutten worden deze functies verder ontwikkeld.	
6. Het integraal beleidsplan wordt afgestemd op de Omgevingsvisie en het Mobiliteitsplan. Het plan richt zich op een integrale werkwijze rondom beheer en onderhoud van de openbare ruimte waaronder openbaar groen, wegen, civiele kunstwerken, watertaken, riolering.	
7. Het betreft hier het traject vanaf het Beekpark tot aan de Zuikerweg.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	5.713	7.181	7.579	7.263	7.183	7.226
Lasten nieuw beleid	-	-	245	225	301	379
Lasten totaal	5.713	7.181	7.824	7.488	7.484	7.605
Baten bestaand beleid	1.433	1.165	1.263	1.263	1.263	1.263
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	1.433	1.165	1.263	1.263	1.263	1.263
Saldo	-4.280	-6.016	-6.561	-6.225	-6.221	-6.342

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Onderhoud groen in de openbare ruimte	50	50	50	50
2 Onderzoek benodigde begraafplaatscapaciteit Vaassen	25	-	-	-
3 Onderzoek bovengronds brengen Dorpsbeek in dorp Epe	50	-	-	-
4 Uitvoering bomenbeleidsplan	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Investeringsbedrag:				
1 Mobiliteitsfonds	4.998	72	104	164
2 Flankerende maatregelen VMI/Zuuk	195	9	9	9
3 Vervanging Openbare Verlichting	1.465	23	45	62
4 Vervanging bruggen	291	16	16	16
Totale financiële gevolgen voor de lasten	245	224	301	379

Programma 7 | Duurzaamheid

Omschrijving programma

Het programma omvat de zorg voor het milieu. De belangrijkste onderwerpen uit het programma zijn de energie en warmte transitie, milieu, afvalverwijdering en de afvoer van (overtollig) regenwater en afvalwater.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Gemeentelijk Watertaken Plan (GWP 2021-2025)
- Grondstoffenbeleidsplan "Grondstofrijk Epe" (2020)
- Regionale Energie Strategie (2021)
- Transitievisie Energie en Warmte (2022)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2017	2018	2019	2020
Huishoudelijk restafval <i>De hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg).</i>	183	177	170	156
Hernieuwbare elektriciteit <i>Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.</i>	2,4%	4,0%	5,6%	7,9%

Vanuit de verplichte bron van deze indicator zijn niet bij alle indicatoren recentere data beschikbaar.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Bevorderen van een duurzame en gezonde ontwikkeling van de leefomgeving voor nu en toekomstige generaties.
2. Bereiken van een CO2 neutrale en aardgasvrije gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen

Milieu algemeen	Portefeuillehouder: A.H.M. van Loon/M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Uitwerken Gemeentelijk Watertakenplan.	1a. Vervangen van riolering op diverse locaties. 1b. Verbeteren riolering (o.a. afkoppelen, aanpak wateroverlast, aanpak grondwateroverlast). 1c. Uitvoeren onderzoeken (o.a. monitoring riolering, staat van de riolering). 1d. Uitwerken uitvoeringsprogramma.
2. Werken aan een klimaatadaptieve en natuurinclusieve gemeente	2a. Opstellen van en besluitvorming over Klimaatplan 2b. Vaststellen richtlijnen klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen
3. Uitwerken van het uitvoeringsprogramma Energie en Warmte.	3. Na vaststelling van het uitvoeringsprogramma starten met de uitwerking.
4. Opstellen uitwerkingskader zon- en windenergie gericht op het stimuleren van zonneweides, windmolens en versnelling zon op dak.	4. Vaststellen van uitwerkingskader.
5. Opstellen plan van aanpak Wijkuitvoeringsplan voor aardgasvrije wijken.	5. Vaststellen Plan van aanpak Wijkuitvoeringsplan.
6. Opstellen Regionale Energie Strategie 2.0 (RES 2.0)	6a. Opstellen startnotitie herijking RES 2.0 6b. Vaststellen van de herijking RES 2.0W
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
7. Opstellen van het uitvoeringsprogramma Energie en Warmte	7a. Opstellen van een uitvoeringsprogramma met prioritering en fasering van uitvoeringsprojecten gericht op de gebouwde omgeving (inclusief wijkuitvoeringsplannen); industrie, verkeer en vervoer, landbouw en hernieuwbare energie. 7b. Vaststellen van het uitvoeringsprogramma
8. Uitvoeren van het Regionaal Adaptatieplan (RAP) om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.	8. De gewenste maatregelen zijn onderdeel van de gebiedsgerichte uitwerking van de omgevingsvisie in programma 5.
<i>Toelichting:</i>	
1c. Hierbij wordt ook de huidige capaciteit van ons rioolstelsel in relatie tot de gevolgen van de klimaatverandering betrokken. 7. De basis voor het programma ligt in de Transitievisie Energie en Warmte. In het programma komen ook de gemeentelijke afspraken uit het Gelders Energieakkoord. Het uitvoeringsprogramma komt tot stand in samenspraak met inwoners en betrokken partijen.	

Grondstoffen inzameling en -verwerking	Portefeuillehouder: A.H.M. van Loon
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Realiseren grondstoffen inzameling en -verwerking.	1. Toezicht op uitvoering dienstverleningsovereenkomst met Circulus.
2. Implementeren van werkwijze inzamelen van grondstoffen.	2a. Evaluatie afval- en grondstoffeninzameling 2021 en 2022. 2b. Opstellen plan van aanpak vervolg. 2c. Onderzoek naar haalbaarheid voor opzetten van een circulair ambachtscentrum.

Toelichting:

2. Het grondstoffenbeleidsplan is in 2020 vastgesteld. De implementatie van de nieuwe wijze van inzamelen van grondstoffen heeft een meerjarig karakter. Het circulair ambachtscentrum richt zich op producthergebruik en reparatie.

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	7.534	7.807	7.798	7.797	7.797	7.797
Lasten nieuw beleid	-	-	315	245	225	225
Lasten totaal	7.534	7.807	8.113	8.042	8.022	8.022
Baten bestaand beleid	7.741	7.691	7.866	7.866	7.866	7.866
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	7.741	7.691	7.866	7.866	7.866	7.866
Saldo	207	-116	-247	-176	-156	-156

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Klimaat en biodiversiteit	290	225	195	195
2 Stimuleringsleningen duurzaamheid	-	20	30	30
3 Grondstoffen: Onderzoek haalbaarheid Circulair Ambachtscentrum (CAC)	25	-	-	-
4 Bodemregelgeving	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totale financiële gevolgen voor de lasten	315	245	225	225

Programma 8 | Toezicht en handhaving

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen vergunningverlening, controle op uitvoering en handhaving van wet- en regelgeving en de algemene plaatselijke verordening. Er bestaat een relatie met programma 4 "Leefbaar en veilig".

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Handhavingskader 2017-2020
- Algemene Plaatselijke Verordening (2008)

Wat is de stand van zaken

Geen verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Wat willen we bereiken

Strategisch doel:

1. Versterken van handhaving en toezicht.

Wat gaan we daarvoor doen

Vergunningverlening/handhaving

Portefeuillehouder:
A.H.M van Loon

Activiteiten:	Uitvoering in 2023:
1. Uitwerken handhavingskader	1. Uitwerken jaarlijks handhavingsuitvoeringsprogramma.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
2. Onderzoek naar de effectiviteit van de uitvoering van de handhavingstaken.	2. Activiteit start in 2024.
<i>Toelichting:</i>	
1. Het college stelt op basis van het handhavingskader het uitvoeringsprogramma op. Dat bevat alle toezicht- en handhavingsactiviteiten en de prioritering daarin. De raad wordt hierover geïnformeerd.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	929	654	551	551	551	551
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	20	-
Lasten totaal	929	654	551	551	571	551
Baten bestaand beleid	221	111	80	80	80	80
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	221	111	80	80	80	80
Saldo	-708	-543	-471	-471	-491	-471

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Klimaat en biodiversiteit	-	-	20	-
Totale financiële gevolgen voor de lasten	-	-	20	-

Pijler: Economie

Kenmerken Economisch Beleid

Het economisch beleid is gericht op de opgave om het bedrijfsleven zodanig te faciliteren, dat het op termijn sterk genoeg is om autonome economische groei te realiseren en in te kunnen spelen op maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Dit moet voor een brede welvaart zorgen waar iedere Epenaar van profiteert.

De lokale economie is echter niet maakbaar en de gemeente Epe heeft 'slechts' een beperkte invloed op de ontwikkelingen. Hiermee is er vooral een stimulerende, faciliterende en verbindende rol voor de gemeente weggelegd. Partijen in het veld moeten de andere (participerende en uitvoerende) rollen vervullen om samen het economisch perspectief voor Epe te verwezenlijken. Iedereen vanuit een eigen rol en verantwoordelijkheid.

Het economisch beleid gaat uit van drie hoofdlijnen (labels): vitaal, slim en uitnodigend. Binnen deze (samengevatte) hoofdlijnen zijn de acties gericht op de volgende beoogde toekomstige situatie:

1. *Vitaal*

Epe is de gemeente waar iedereen een leven lang woont, leert, werkt en recreëert, waar ieders talenten worden erkend en benut en waar vergrijzing juist tot vernieuwing leidt. Jongeren inspireren en worden geïnspireerd. Ouderen en kwetsbaren werken mee.

2. *Slim*

Epe is de gemeente die op slimme wijze het lokale organiserend vermogen opschaalt en aanwendt om de regionale samenwerking te laten renderen. Het lokale bedrijfsleven innoveert, vergroent en lift mee op de groei van het Cleantechcluster. Epe verbindt klein met groot.

3. *Uitnodigend*

Epe is de nummer 1 gemeente van de Veluwe. De kernen trekken toeristen die in de zeer gewilde accommodaties verblijven. De horeca floreert, terrassen zitten vol en evenementen zijn succesvol; ook buiten het seizoen. Er is ruimte voor het nieuwe ondernemen: flexibel, lean, startup en sociaal.

Regionaal - lokaal

Naast lokale inspanningen is Epe ook actief binnen de Cleantech Regio (Stedendriehoek). In de regio wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen van de strategische agenda Cleantech regio 2022-2030. Verduurzaming van bedrijventerreinen en toewerken naar een circulaire economie zijn noodzakelijke stappen om de lokale economie toekomstbestendig te maken. De regio-gemeenten werken samen op de thema's Wonen, Werken en Bereikbaarheid. Bij het aangaan van de uitdagingen op deze thema's wordt rekening gehouden met de kwaliteit van onze leefomgeving, bijdragen aan duurzaamheid en het digitaal vooruitstrevend willen zijn.

Daarnaast is er arbeidsmarktbeleid, met veel aandacht voor jongeren en zwakke groepen zoals gehandicapten en langdurig werklozen.

Coalitieakkoord 2022-2026

Thema: Lokale economie

Een goede en prettige leefomgeving vraagt ook een bloeiende lokale economie. Daar dragen een aantrekkelijk ondernemersklimaat met aantrekkelijke en vitale dorpscentra en toekomstbestendige bedrijventerreinen aan bij. Ondernemers willen we de komende periode stimuleren en blijvend ondersteunen. Ook gelet op de impact die de coronacrisis heeft gehad. We zien voor ons als gemeente een proactieve, faciliterende rol richting ondernemers.

Focus op:

- Ruimte voor ondernemen
- Aantrekkelijke gemeente

Thema: Maatschappelijke voorzieningen en zorg en ondersteuning

De gemeente Epe hoort een samenleving te zijn waar iedereen, ongeacht achtergrond, zich thuis kan voelen en mee kan doen. Ook een gemeente waar iedereen zich veilig voelt in de dorpskernen en daarbuiten. We zetten ons in voor een prettig en gezond leefklimaat in onze dorpen. We zijn trots op

een rijk verenigingsleven, op vrijwilligers en mantelzorgers. Belangrijk zijn voldoende goede voorzieningen voor zorg, welzijn, sport en cultuur.

Focus op:

- Toegankelijke zorg en ondersteuning voor wie dat nodig heeft

Aansturing programma's

De hiervoor beschreven kenmerken van het beleid en de vermelde thema's uit het raads- en coalitieakkoord sturen de programma's in deze pijler aan.

Programma 9 | Bedrijvigheid

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen lokale economie (waaronder werkgelegenheid, bedrijfsterreinen), agrarische aangelegenheden, recreatie en toerisme. De gemeentelijke rol is voorwaardenscheppend (vestigingsmogelijkheden voor bedrijven, goede ontsluiting en bereikbaarheid, goed beheer van de openbare ruimte) en faciliterend (informatievoorziening, dienstverlening). Er bestaat een relatie met programma 5 "Ruimte en wonen" (economische aspecten in planontwikkeling en bestemmingsplannen).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Toeristisch profiel (2017)
- Agenda Cleantechregio (2019)
- Economische Visie (2016)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Banen <i>Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i>	672,4	673,2	678,7	697,6
Vestigingen <i>Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i>	139,3	144,4	149,8	155,2
Netto arbeidsparticipatie <i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking.</i>	65%	67%	67%	70%
Funciemenging <i>De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen.</i>	48,4	48,4	48,1	48,5

Vanuit de verplichte bron van deze indicator zijn niet bij alle indicatoren recentere data beschikbaar.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Versterken lokale economie.
2. Vergroten van de aantrekkelijkheid van de gemeente Epe op het terrein van recreatie en toerisme.

Wat gaan we daarvoor doen

Recreatie en toerisme	Portefeuillehouder: M.B. Heere
Activiteiten:	Uitvoering in 2023:
1. Inzetten stimuleringsbudget recreatie en toerisme.	1. Subsidieafspraken maken met professionele en vrijwilligersorganisaties over de doelstellingen en activiteiten.

2. Uitwerken toeristisch profiel.	2. Uitwerking jaarplan uitvoeringsstrategie.
3. Faciliteren en stimuleren van organisaties en bedrijven in uitvoering van het regionale programma Veluwe-op-1.	3a. Opstellen en uitwerken plan voor realisatie van een ontvangstlocatie voor recreatie en toerisme in Vaassen. 3b. Uitvoeren bestuursakkoord Velwegemeenten. 3c. Uitwerken plan van aanpak Vitale Vakantieparken.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Ontwikkelen van een nieuwe heldere beleidsvisie op het gebied van (verblijfs)recreatie ter versterking van een toekomstbestendige vitale toeristisch recreatieve sector.	4. Activiteit start in 2024.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>2. Voor 2022-2025 is een verdere uitwerking van 100% Wild opgesteld door de Stichting Promotie Gemeente Epe ter versterking van het toeristisch profiel.</p> <p>3. Binnen het programma Veluwe-op-1 werken 20 gemeenten samen aan de toeristische versterking van de Veluwe en vitale vakantieparken. Dit onder andere door aanpak vakantieparken, een groot routenetwerk en de toeristische promotie via Visit Veluwe. De planvorming voor een ontvangstlocatie wordt betrokken bij de uitwerking van fase 3 herstructurering centrum Vaassen. Een ontvangstlocatie is een goed gekozen parkeerplaats en openbaar vervoerhalte waar bezoekers gastvrij worden ontvangen met een zekere kwaliteit en faciliteiten. Via marketing en toeristische informatie worden bezoekers verleid om daar hun activiteit te starten. Realisatie van zo'n ontvangstlocatie is mede afhankelijk van de provinciale subsidiering en gemeentelijke cofinanciering.</p>	

Lokale/regionale economie	Portefeuillehouder: M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Uitvoering van het actieprogramma economische visie.	1. Uitwerken van actieprogramma.
2. Ondersteuning leveren aan de uitvoering van het actieprogramma van ondernemers gericht op vitale dorpscentra.	2. Ondersteuning leveren bij uitvoeren actieprogramma's van ondernemers.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
3. Lokale ondernemers stimuleren om leerwerkplekken voor studenten te realiseren.	3. Opstellen werkplan samen met ondernemersverenigingen en onderwijs start in 2024.
4. Periodiek het actieprogramma van de economische visie actualiseren.	4. Actualiseren van het actieprogramma.
5. Bedrijfsleven ondersteunen.	5. Inzetten van accountmanagement voor ondernemers en specifiek accountmanagement voor de agrarische sector.
<p><i>Toelichting:</i></p> <p>2. Voor centrum Epe en Vaassen hebben de ondernemersverenigingen voor beide centra, in afstemming met de gemeente, een toekomstvisie en actieprogramma laten opstellen.</p> <p>5. De inzet van specifiek accountmanagement voor de agrarische sector is voornamelijk voor 2 jaar gelet op de huidige stikstofproblematiek.</p>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	928	1.352	875	875	875	850
Lasten nieuw beleid	-	-	90	75	5	5
Lasten totaal	928	1.352	965	950	880	855
Baten bestaand beleid	-15	8	46	46	46	46
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	-15	8	46	46	46	46
Saldo	-943	-1.344	-919	-904	-834	-809

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Ondersteunen en versterken van de lokale economie	90	75	5	5
Totale financiële gevolgen voor de lasten	90	75	5	5

Programma 10 | Weer aan het werk

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen die samenhangen met de uitvoering van de Participatiewet en de wet gemeentelijke schuldhelpverlening. Daarnaast omvat het programma armoedebeleid en minimaregelingen. Er bestaat een relatie met programma 3 “Zorg en opvang” (bevorderen zelfredzaamheid).

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Beleidsplan Sociaal Domein (2019)
- Beleidsplan armoede en schulden 2021 - 2024
- Sociale Agenda (2021)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Bijstandsuitkeringen <i>Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder (tweede helft van het genoemde jaar).</i>	232,4	225,9	287,4	222,1
Lopende re-integratie-voorzieningen <i>Het aantal lopende re-integratie voorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i>	50,3	124,9	130,7	-
Jeugdwerkloosheidspercentage <i>Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).</i>	1%	2%	2%	-

Vanuit de verplichte bron van deze indicator zijn niet bij alle indicatoren recentere data beschikbaar.

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Vergroten van maatschappelijke participatie van mensen zonder werk.
2. Verminderen van de schuldenproblematiek van Eper inwoners.
3. Verminderen van armoede bij ouderen en gezinnen met een minimuminkomen.

Wat gaan we daarvoor doen

Arbeidsparticipatie		Portefeuillehouder: M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>		<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Verhogen uitstroombestand participatiewet (voormalig WWB, voormalig WSW en jonggehandicapten).		1a. Prestatieafspraken maken met Werkbedrijf Lucrato over uitstroom en uitvoering regeling oud Wsw-ers. 1b. Samen met Factor Werk realiseren van een werkgeversservicepunt en inzetten op matches van kandidaten, werkfitheid, geschikte werkplek en scholing.
2. Vergroten van de maatschappelijke participatie van mensen zonder werk		2. Realiseren van lokale werkervaringsplekken.
<i>Toelichting:</i> 1. Lucrato voert activiteiten uit gericht op het opdoen van werkervaring, het toepassen van groepsgewijze aanpak, werkgeversbenadering en werkgeverschap oud-Wsw, beschut werken en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die onder de Participatiewet vallen en waarvan de verwachting is dat ze binnen een jaar naar werk kunnen. Lucrato werkt hierin nauw samen met gemeente Apeldoorn en Factor Werk.		
Inkomensondersteuning		Portefeuillehouder: M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>		<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Tegengaan van uitsluiting van mensen in armoede		1a. Subsidie- en contractafspraken voor de uitvoering van minimaregelingen, waaronder de voedselbank, jeugdregelingen en minimaverzekering

	1b. Uitvoering geven aan het uitvoeringsprogramma op het gebied van inkomen, armoede en schulden, behorend bij het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
2. Extra inzet op minimaregelingen en schuldhulpverlening om armoede en schulden tegen te gaan.	2a. Implementeren versterkte werkwijze schuldhulpverlening en vroegsignalering in samenwerking met een nieuwe uitvoeringspartner 2b. Subsidieafspraken maken voor de uitvoering van voorliggende voorzieningen zoals thuisadministratie. 2c. Mogelijkheden zoeken voor het opnieuw aanbieden van een zorgverzekering voor minima om betaalbare aanvullend verzekerde zorg.
<i>Toelichting:</i>	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	15.823	15.459	16.077	15.761	15.630	15.488
Lasten nieuw beleid	-	-	430	243	243	243
Lasten totaal	15.823	15.459	16.507	16.004	15.873	15.731
Baten bestaand beleid	8.206	7.265	7.411	7.411	7.411	7.411
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	8.206	7.265	7.411	7.411	7.411	7.411
Saldo	-7.617	-8.194	-9.096	-8.593	-8.462	-8.320

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Trajectbegeleider werkervaringsplekken	108	-	-	-
2 Uitbreiding van de doelgroep Minimaregelingen naar 130% van het sociaalminimum	165	165	165	165
3 Collectieve aanvullende Zorgverzekering voor minima	139	60	60	60
4 Stimuleringspremie werkervaringsplekken	40	40	40	40
Dekking structurele middelen BUIG	-40	-40	-40	-40
5 Uitbreiding formulierenteam	18	18	18	18
Totale financiële gevolgen voor de lasten	430	243	243	243

Pijler: Bestuur

Kenmerken Bestuurlijke inzet

De inzet is inwoner- en klantgericht werken. Daartoe is een organisatie opgezet met als hoofdlijnen de dialoog aangaan met inwoners, adequaat inspelen op ontwikkelingen en een klantgerichte dienstverlening. De koers is de organisatie verder te verbeteren en te vernieuwen en toekomstbestendig te maken voor een adequate taakuitvoering.

De opvattingen over de gemeentelijke taakuitvoering zijn: de gemeente meer als regisseur en de uitvoering meer bij inwoners en derden; meer betrokkenheid van en samenwerken met inwoners en maatschappelijke organisaties en bedrijven; meer gebiedsgericht werken; zakelijk en efficiënt werken; actief mogelijkheden zoeken om de uitvoering in samenwerking met andere gemeenten te doen.

De twee gemeentelijke hoofdtaken zijn het realiseren van maatschappelijke effecten samen met inwoners en partners en het leveren van directe publieke dienstverlening (gemeentelijke diensten en producten). De verbetering en vernieuwing van de organisatie zit in het verder doorontwikkelen van het sturingsmodel “regie” (sturen-leiden-coördineren) en in samenhang daarmee de ontwikkeling van het nieuwe dienstverleningsconcept met ondersteuning van moderne informatie- en communicatietechnologie. Dit leidt tot een nieuwe oriëntatie op het gemeentelijk takenpakket en de samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties.

De vorming en uitvoering van beleid doet de gemeente steeds meer in samenwerking met derden. Vanuit bestuurlijk oogpunt vraagt het heldere gemeentelijke standpunten en rolbepaling (wat wil ik bereiken, hoe doe ik dat en met wie). Van de organisatie vraagt dit een ontwikkeling naar een flexibele, en kwalitatief hoogwaardige, compacte organisatie die effectief en responsief kan opereren.

Coalitieakkoord 2022-2026

Thema: Inwoners en bestuur

De samenleving staat centraal. De gemeente is er voor de samenleving. Onze grondhouding is transparant, menselijk en doelgericht. Onze missie is om de komende jaren te werken aan herstel van vertrouwen tussen de samenleving en de gemeente.

We zetten ons in voor een goede dienstverlening en transparante en actieve communicatie. We betrekken de samenleving tijdig bij het ontwikkelen en uitvoeren van plannen en het oplossen van problemen.

Focus op:

- Toegankelijke dienstverlening met menselijke maat
- De samenleving tijdig en actief betrekken
- Open en transparante bestuursstijl
- Verantwoord financieel beleid

Programma 11 | Bestuur en organisatie

Omschrijving programma

Het programma omvat de onderwerpen algemeen bestuur, personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, huisvesting, juridische zaken, communicatie en andere bedrijfsmiddelen zoals post, repro en facilitaire zaken.

Relevante nota's (kerndocumenten)

- Visie Regisserende gemeente Epe (2015)
- Visie gemeentelijke dienstverlening (2010)
- Informatie strategie (2013)
- Strategische visie op communicatie (2015)
- Nota activerings- en afschrijvingsbeleid (2012)
- Visie HRM (2019)

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Formatie <i>De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat, per 1.000 inwoners.</i>	5,1	5,0	5,2	5,3
Bezetting <i>Het werkelijke aantal fte dat werkzaam is per 31 december, per 1.000 inwoners.</i>	4,9	5		
Apparaatskosten Begroot <i>Apparaatskosten (organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel, organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken, in verhouding tot het aantal inwoners.</i>	295	291	360	421
Apparaatskosten Werkelijk * <i>Apparaatskosten (organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel, organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken, in verhouding tot het aantal inwoners.</i>	280	321		
Externe inhuur Begroot <i>Kosten van externe inhuur voor het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid zonder een arbeidsovereenkomst of aanstelling, in verhouding tot de totale personeelskosten.</i>	1,3%	2,3%	1,0%	1,0%
Externe inhuur Werkelijk * <i>Kosten van externe inhuur voor het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid zonder een arbeidsovereenkomst of aanstelling, in verhouding tot de totale personeelskosten.</i>	20,3%	30,8%		
Demografische druk <i>De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.</i>	85,7%	85,3%		

Wat willen we bereiken

Strategische doelen:

1. Ontwikkelen van een klantgerichte organisatie die gericht is op een snelle, correcte en integrale dienstverlening.
2. Ontwikkelen van een op de samenleving gerichte organisatie die de dialoog aangaat met inwoners en flexibel en slagvaardig inspeelt op ontwikkelingen en behoeftes.
3. Ontwikkelen van een organisatie waarbij het resultaat voorop staat en alles draait om het willen bereiken van de afgesproken doelen met een efficiënte en rechtmatige inzet van middelen.

Wat gaan we daarvoor doen

Planning en control	Portefeuillehouder: M.B. Heere
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Verbeteren planning en control cyclus.	1. Implementeren van verbetermogelijkheden in de planning en control-cyclus.
2. Uitvoeren jaarlijks onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van (delen van) programma's en paragrafen en van (onderdelen van) de organisatie-eenheden.	2. Uitwerken van onderzoeksopdrachten.
3. Implementeren rechtmatigheidsverantwoording jaarrekening door college.	3. Voorbereiden implementatie.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Verantwoord en gezond financieel beleid voeren.	4. Toepassen van de uitgangspunten voor het financieel beleid uit het coalitieakkoord.
5. Herijken/doorlichten bestaand beleid in begroting	5. Activiteit vindt plaats in 2024.
<i>Toelichting:</i>	
3. De rechtmatigheidsverantwoording door het college is met een jaar uitgesteld. De start is nu bij de jaarrekening 2023. 4. Het beleid is erop gericht om de woonlasten beperkt te houden.	

Burger en bestuur	Portefeuillehouder: A.H.M. van Loon / T.C.M. Horn
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Opstellen participatieverordening.	1. Vaststellen verordening.
2. Inwonerparticipatie is geborgd in de daarvoor in aanmerking komende werkprocessen.	2. Opstellen en uitvoeren van een jaarplan voor inwonersparticipatie en actieve communicatie.
3. De inzet van een actueel instrumentarium voor inwonerparticipatie en communicatie is geborgd in de organisatie.	3. Opstellen en uitvoeren van een jaarplan voor inwonersparticipatie en actieve communicatie.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Opstellen van een algemene visie op de positie van de gemeente in de Eper samenleving, inclusief kernwaarden.	4a. Opstellen visie met betrokkenheid van inwoners, organisaties, bedrijven en raad. 4b. Besluitvorming over de visie. 4c. Starten met opstellen uitwerkingsplannen met concrete maatregelen voor gemeentelijke dienstverlening, communicatie en participatie.
5. Uitwerken verbeteragenda/uitwerkingsplan van de raad nav de Quick scan Lokale Democratie	5a. Opstellen plan van aanpak (raad en college). 5b. Start uitwerking.
6. Uitwerking van de maatregelen uit het raadsbesluit "Grip-op-samenwerking" (WGR-samenwerkingsverbanden).	6. Uitwerken maatregelen in afstemming met andere gemeenten in de Cleantechregio Stedendriehoek.
7. Evalueren van de 'herstel- en stimuleringsagenda coronacrisis' en komen op basis daarvan met een voorstel over het vervolg	7. Uitvoeren evaluatie en vervolg bepalen.
<i>Toelichting:</i>	
1. Het opstellen van een participatieverordening ingaande 2022 is een wettelijke verplichting. 4. De visie is een beknopt kader en gaat in op de onderdelen gemeentelijke dienstverlening, communicatie en participatie. Dat kader geeft richting aan de uitvoering. Afstemming vindt plaats met Verbeteragenda quick scan en uitwerkingsplan van de raad. 6. In februari 2021 heeft de raad het initiatiefvoorstel "Grip-op-samenwerking" aangenomen. In dat voorstel zijn een aantal maatregelen benoemd om de betrokkenheid en de grip van de gemeenteraad bij de uitvoering van de gemeentelijke taken in WGR-verband te optimaliseren.	

Organisatie	Portefeuillehouder: T.C.M. Horn
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Uitwerken informatiebeleid.	1a. Vaststellen uitvoeringsplan o.b.v. vastgesteld informatiebeleid inclusief meerjaren planning. 1b. Uitvoeren jaarplan.
2. Invoeren Wet Generieke Digitale Infrastructuur (WGDI).	2. Uitvoeren van het project gegevensmanagement.
3. Invoeren Wet Open Overheid.	3. Uitvoeren benodigde acties voor actief openbaar maken.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
4. Opstellen programma voor organisatieontwikkeling	4a. Besluitvorming over programma. 4b. Start uitwerking.
5. Actualiseren van het informatiebeleid.	5. Opstellen van en besluitvorming over beleidsplan.
<i>Toelichting:</i>	
3. De wet is bedoeld om overheden meer transparant te maken en moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. Daarvoor moeten een aantal maatregelen getroffen worden. 4. Het programma is opgezet om gestructureerd en in samenhang die inspanningen te realiseren die nodig zijn om de gemeentelijke organisatie sterk en toekomstbestendig te maken. Hierbij wordt rekening gehouden met resultaten uit de Quick scan lokale democratie. Het programma is onder meer gericht op het doorontwikkelen van het personeel, procesmatig, projectmatig en zaakgericht werken en de werkomgeving (zowel digitaal als fysiek: gemeentehuis). In de paragraaf bedrijfsvoering is een verdere uitwerking hiervan opgenomen. Sterke dienstverlening wordt een focuspunt in het programma met daarin aandacht voor onder meer (inwoner)participatie, communicatie en de ondersteuning van onze dienstverlening met digitale instrumenten. 5. Het informatiebeleid speelt in om met de mogelijkheden van digitalisering ondersteuning te bieden aan inwonerparticipatie, communicatie, transparantie en effectief/efficiënt werken.	

Dienstverlening	Portefeuillehouder: T.C.M. Horn
<i>Activiteiten:</i>	<i>Uitvoering in 2023:</i>
1. Bewaren van documenten in een e-depot.	1. Voorbereiden van het aansluiten/vormen van een e-depot.
2. Een geactualiseerd implementatieplan KCC is opgesteld.	2. Actualiseren van het implementatieplan KCC.
<i>Collegeprogramma 2022-2026:</i>	
3. Opstellen uitwerkingsplan voor gemeentelijke dienstverlening.	3. Zie voor aanpak actie 4 bij het onderdeel "Burger en bestuur hiervoor.
<i>Toelichting:</i>	
1. De gemeente werkt grotendeels digitaal. Deze digitale informatie dient duurzaam en toegankelijk bewaard te worden (archiefwet). 2. De actualisatie van het implementatieplan KCC volgt nadat de visie op dienstverlening is vastgesteld.	

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	3.374	3.754	5.365	6.101	7.407	8.064
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Lasten totaal	3.374	3.754	5.365	6.101	7.407	8.064
Baten bestaand beleid	438	399	303	447	489	530
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	438	399	303	447	489	530
Saldo	-2.936	-3.355	-5.062	-5.654	-6.918	-7.534

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Resultaat herijking/doorlichting beleid huidige begroting	-	-	p.m.	p.m.
Totale financiële gevolgen voor de lasten	-	-	-	-

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Omschrijving

Algemene dekkingsmiddelen mogen we vrij besteden. De belangrijkste zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de onroerende-zaakbelastingen. In het overzicht staan ook de baten die niet al in de diverse programma's zijn opgenomen.

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2018	2019	2020	2021
Woonlasten éénpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.</i>	544	602	605	609
Woonlasten meerpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.</i>	620	679	689	679
WOZ-waarde woningen <i>De gemiddelde WOZ waarde van woningen in 1.000 euro.</i>	275	290	314	325

Overzicht

In dit overzicht staan netto bedragen. Dus de baten min de kosten die daarop betrekking hebben. Dat gaat bijvoorbeeld om de direct toerekenbare uren en de invorderingskosten.

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lokale heffingen	8.112	6.309	7.482	7.705	8.050	8.108
Algemene uitkering	54.322	54.707	61.446	64.375	67.111	63.157
Dividend uitkeringen	116	117	121	121	121	121
Saldo financieringsfunctie	1.309	1.081	1.315	1.291	1.283	1.283

Overige algemene dekkingsmiddelen	-20	-90	-55	-55	-55	-55
Totaal	63.840	62.124	70.308	73.437	76.510	72.614
Onvoorziene uitgaven	-	-90	-95	-95	-95	-95

Lokale heffingen

De belastingopbrengsten zijn opgenomen zonder rekening te houden met kwijtschelding. Een inhoudelijke toelichting staat in de paragraaf lokale heffingen.

Algemene uitkering

Deze inkomsten zijn berekend op basis van de meicirculaire 2022. Hierin zijn ook verwerkt de extra middelen die Epe ontvangt voor jeugdzorg voor 2023 (€ 2.410.000). De extra middelen jeugdzorg die worden verwacht ná 2023 (deze worden beschikbaar gesteld na ondertekening van de hervormingsagenda) zijn nog niet in meicirculaire, maar al wél in de begroting verwerkt. Voor het resterende risico van het negatieve effect van de herijking van de maatstaven van de algemene uitkering (na 2023) is in de begroting een stelpost opgenomen van € 100.000 vanaf 2024. *bedragen * € 1.000*

	2023	2024	2025	2026
Algemene uitkering autonoom (incl. extra middelen jeugdzorg)	57.623	60.974	63.855	59.998
Integratie uitkering sociaal domein	3.959	3.642	3.512	3.415
Algemene uitkering totaal	61.582	64.616	67.367	63.413

Dividend uitkeringen

Van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) ontvangen we dividend.

Saldo financieringsfunctie

Dit is het verschil tussen:

- (a) de rente die we betalen over leningen die we hebben afgesloten plus de rente over de aangetrokken middelen in rekening-courant en
- (b) de rente die we ontvangen over de uitzettingen inclusief de doorbelasting van rente naar de programma's.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Dit betreft de toevoeging aan de voorziening dubieuze debiteuren.

Onvoorzien

Dit bedrag is beschikbaar voor uitgaven die onvoorzien en onvermijdbaar zijn en niet uitgesteld kunnen worden. De besteding hiervan vindt plaats in het kader van de voortgangsrapportage(s).

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	604	729	816	830	852	851
Lasten nieuw beleid	-	-	-123	-120	-121	-121
Lasten totaal	604	729	693	710	731	730
Baten bestaand beleid	64.444	62.763	70.907	74.060	77.018	73.246
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	64.444	62.763	70.907	74.060	77.018	73.246
Saldo	63.840	62.034	70.214	73.350	76.287	72.516

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Te ontvangen rijksmiddelen voor Dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities - zie programma 3	-123	-120	-121	-121
Totale financiële gevolgen voor de lasten	-123	-120	-121	-121

Overhead

Omschrijving

De overheadkosten zijn de kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van de primaire processen van de gemeente. We rekenen kosten zoveel mogelijk direct toe aan de betreffende taken/activiteiten. Alle bedrijfskosten die direct zijn toe te rekenen aan activiteiten, taken en producten uit de programma's 1 t/m 11 en de overige algemene dekkingsmiddelen zijn geen overheadkosten .

Wat is de stand van zaken

Verplichte indicatoren vanuit de regelgeving bij dit programma.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Overheadkosten Begroot <i>De overheadkosten zoals begroot op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van lasten (exclusief toevoegingen aan reserve).</i>	12,2%	10,7%	12,7%	12,1%
Overheadkosten Werkelijk * <i>De overheadkosten zoals verantwoord op taakveld 0.4 gedeeld door het totaal saldo van lasten (exclusief toevoegingen aan reserve).</i>	11,5%	12,9%		

Wat mag dat kosten

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	11.207	12.146	10.859	10.346	10.189	10.117
Lasten nieuw beleid	-	-	3.196	3.034	2.651	2.768
Lasten totaal	11.207	12.146	14.055	13.380	12.840	12.885
Baten bestaand beleid	523	119	125	125	125	125
Baten nieuw beleid	-	-	538	637	743	860
Baten totaal	523	119	663	762	868	985
Saldo	-10.684	-12.027	-13.392	-12.618	-11.972	-11.900

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Bestuursadviseur communicatie	62	62	62	62
2 Werkbudget en formatie uitbreiding griffie	138	138	138	138
3 Ondersteuning systeem interne beheersing	15	15	15	15
4 Aanschaf systeem interne beheersing	30	-	-	-
5 Online team	180	240	240	240
6 Overbruggingsbudget capaciteitsuitbreiding	300	-	-	-
7 Extra formatie ondersteunende teams	300	400	400	400
8 Functiewaarderingssystematiek	100	p.m	p.m	p.m
9 Werving en selectie	100	50	-	-
10 Juridisch adviseur junior	78	78	78	78
11 Extra capaciteit HR	129	174	-	-
12 Organisatieontwikkelingsadviseur	90	90	90	90
13 Onderzoek vervanging zaakstelsel	10	-	-	-
14 Onderzoekscapaciteit aansluiting e-depot	50	p.m	p.m	p.m
15 Ondersteuning teamleiders	58	58	58	58
16 Multifactorauthenticatie	20	-	-	-
17 Eper academie	50	50	50	50
18 Accountmanagement agrarische sector	45	60	-	-
19 Formatie accountmanager economie	25	93	93	93
20 Projectleider energie en warmte (2023 - 2030) klimaatakkoord	260	150	150	150
21 Uitvoeringcapaciteit structureel energie en warmte	218	380	460	550
22 Ondersteuningcapaciteit energie en warmte	60	107	133	160
23 Formatie handhaving en vergunningsbeleid/accountschap OVIV	60	80	80	80
24 Formatie openbare orde en veiligheid inhaalslag	125	125	-	-
25 Formatie openbare orde en veiligheid	250	250	250	250
26 Capaciteit uitvoering integraal huisvestingsplan IHP	113	100	100	100
27 Contractbeheerder sociaal domein	47	47	47	47
28 Regievoering preventief jeugdbeleid	68	90	90	90
29 Capaciteit toegang wmo	100	-	-	-
30 Aanvullende formatie teamleiders	67	67	67	67
31 Gemeentelijke dienstverlening	50	50	50	50
32 Doorlichting begroting	-	80	-	-
Totale financiële gevolgen voor de lasten	3.198	3.034	2.651	2.768

BATEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Rijksmiddelen Klimaatakkoord	260	150	150	150
2 Rijksmiddelen Energie en warmte	278	487	593	710
Totale financiële gevolgen voor de baten	538	637	743	860

Paragrafen

1 | Lokale heffingen

1.1 Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in het beleid van de lokale heffingen. De raad bepaalt dit beleid tegelijk met het vaststellen van de begroting. Daar vindt de integrale afweging plaats. Beleidsmatige wijzigingen zijn in deze paragraaf toegelicht. Redactionele en technische wijzigingen van de belastingen staan in het raadsvoorstel met de belastingverordeningen.

1.2 Beleidskaders

Het beleid over de lokale heffingen staat in:

- landelijke wet- en regelgeving, zoals de Gemeentewet
- deze paragraaf
- belastingverordeningen
- coalitieakkoord 2022-2026
- regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen

1.3 Stand van zaken, ontwikkelingen en beleidsaanpassingen

Algemeen tarievenbeleid

Belastingen en heffingen houden we waardevast door de tarieven te verhogen met het inflatiepercentage (5%). Heffingen waar een individuele tegenprestatie van de gemeente tegenover staat zijn waar mogelijk 100% kostendekkend. Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen staat in deel 3. Hieronder staan per belastingsoort de bijzonderheden en afwijkingen van het algemene tarievenbeleid. Tribuut voert de gemeentelijke belastingen en waardering van onroerende zaken uit voor de gemeente.

Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

De Waarderingskamer houdt toezicht en geeft een algemeen oordeel over de uitvoering. Het oordeel was de afgelopen jaren 'voldoende'. Dat is nu 'goed'. Een mooie opsteker voor Tribuut en de gemeente.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen betalen deze belasting. De WOZ-waarde is de grondslag. Woongedeeltes binnen niet-woningen betalen geen OZB. Als de waarde stijgt, verlagen we het tarief. En omgekeerd.

Reinigingsheffingen

Waar mensen leven en werken ontstaat afval. Daar wil je vanaf. De gemeente zorgt daarvoor en dat kost geld. Inwoners en bedrijven betalen daarvoor reinigingsheffingen. Hieronder staat welke kosten de gemeente maakt en welke inkomsten daar tegenover staan. Op straat ligt zwerfafval en soms storten mensen hun afval illegaal. De gemeente ruimt dat op. Ook die kosten tellen mee. Voor zwerfafval, papier en plastic ontvangt de gemeente geld. Dat staat onder 'baten taakvelden'. Voor de BTW over de inzameling van bedrijfsafval krijgen we geen geld uit het BTW compensatiefonds (BCF). Voor een deel van de ontvangen bijdragen geldt dat ook. Om alle lasten te dekken stijgen de tarieven met 1,9%.

bedragen x € 1.000

Kostendekkingsoverzicht reinigingsheffingen	
Lasten taakveld(en) incl. (omslag)rente	- 3.651
Baten taakveld(en), excl. heffingen	261
Netto lasten taakveld(en)	- 3.390
Overhead incl. (omslag)rente	-101
BCF-BTW	-677
Totale lasten (A)	4.168
Opbrengst heffingen	4.282
Kwijtschelding	-115

Onttrekking reserve afval	1
Totale baten (B)	4.168
Kostendekkendheid (B:A)	100%

Rioolheffingen

Inwoners en bedrijven willen dat afvalwater netjes wegstroomt. Ook regenwater moet ergens heen en grondwater moet op peil blijven. De gemeente heeft daarin wettelijke taken. In het gemeentelijk watertakenplan (GWP) staat wat en hoe. Daarin staat ook dat inwoners en bedrijven daaraan meebetalen. Dat gebeurt via de rioolheffingen. Eigenaren betalen een vast bedrag. Gebruikers betalen meer als ze meer water verbruiken. Zuinig zijn met water bespaart dus kosten. Echte grootverbruikers betalen veel. Die groep is maar 0,7% van alle mensen en bedrijven. Met elkaar zorgen zij voor 29% van de totale opbrengst. Zo betalen grootverbruikers ook een deel van de lasten voor de kleinverbruikers. Dat heet ook wel kruissubsidiëring.

De tarieven stijgen met 1,9% meer dan de indexatie. Dat is afgesproken in het GWP.

De meeste panden zijn al aangesloten op het riool. Voor nieuwe aansluitingen op het bestaande riool betalen inwoners via het eenmalig rioolaanleggeld. Voor het aanleggen van riolering in gesloten bestrating moest extra betaald worden. Die verhoging schrappen we. Inwoners hebben daar namelijk zelf geen invloed op. Bij het aanleggen van een dure persleiding brengen we ook geen extra kosten in rekening om dezelfde reden. Om alle lasten te kunnen dekken onttrekken we geld uit de reserve en uit de voorziening.

bedragen x € 1.000

Kostendekkingsoverzicht rioolheffingen	
Lasten taakveld(en) incl. (omslag)rente	-2.780
Baten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto lasten taakveld(en)	-2.780
Overhead incl. (omslag)rente	-94
BCF-BTW	-422
Totale lasten (A)	-3.296
Opbrengst heffingen	3.153
Kwijtschelding	-23
Onttrekking reserve riolering	3
Onttrekking voorziening riolering	163
Totale baten (B)	3.296
Kostendekkendheid (B:A)	100%

Forensenbelasting

Mensen met een gemeubileerde woning die niet in de gemeente wonen betalen deze belasting. De WOZ-waarde is daarvoor de grondslag. Het tarief is een percentage van de waarde. Als de waarde stijgt, verlagen we het tarief. Zo zorgen we dat de totale opbrengst niet meer stijgt dan de index van 5%. Er is een minimumtarief en een maximumtarief. Het minimumtarief stijgt met de indexatie. Het maximumtarief blijft gelijk.

Precariobelasting

Bedrijven met bijvoorbeeld terrassen of winkeluitstallingen op gemeentegrond betalen deze belasting. Dat geldt ook voor marktkooplieden en mensen met een standplaats op gemeentegrond. De tarieven stijging met de index van 5%.

Toeristenbelasting

Toerisme is belangrijk voor de gemeente Epe. Mensen die hier niet wonen, maar wel overnachten betalen deze belasting. Dat gaat via de campings, hotels, B&B's en andere aanbieders. Als je in een eigen kampeermiddel overnacht, hoef je minder toeristenbelasting te betalen dan als je overnacht in een hotel of in een huurtent bijvoorbeeld. Op het aantal overnachtingen heeft de gemeente geen invloed. Als die stijgt, stijgt ook de opbrengst. De gemeente heeft wel invloed op het tarief. De raad heeft de tarieven voor 2023 al vastgesteld: € 1,00 voor het lage tarief en € 1,25 voor het hoge tarief. Op die manier stijgt de opbrengst met ongeveer 5%. Voor vaste standplaatsen op een camping

gelden vaste tarieven. Zo hoeven ondernemers van die gasten niet bij te houden wanneer ze er waren en wanneer niet.

Het lage tarief blijft voorlopig € 1,00. We laten de opbrengst de komende jaren stijgen door alleen het hoge tarief te verhogen. Wanneer verhogen we het lage tarief weer? Als het hoge tarief € 1,50 is gaan we daarover opnieuw in gesprek met de ondernemers.

Begraafrechten

Nabestaanden willen hun overleden dierbaren op een waardige manier kunnen begraven. De begraafplaats moet er verzorgd uitzien. De gemeente zorgt voor begraafplaatsen en het onderhoud daarvan. Om de kosten daarvan te dekken is er deze heffing. Nabestaanden betalen voor het begraven, voor het graf, het onderhoud enzovoort. Van tevoren betalen zij voor de hele periode waarvoor het graf blijft bestaan. Daarom is er is een egalisatievoorziening. Daaruit betalen we de onderhoudskosten die in het verleden zijn afgekocht. De gemeente moet nog onderzoeken hoe groot die voorziening moet zijn om ook in de toekomst alle kosten te kunnen blijven betalen. De tarieven stijgen met de index van 5%. De kosten van het maken van beleid zijn niet meegenomen. Bij de opbrengst uit heffingen gaat het om de afkoopsommen onderhoud en de overige eenmalige en jaarlijkse begraafrechten. Om de kosten volledig te dekken onttrekken we geld aan de voorziening. De lasten zijn inclusief BTW .

bedragen x € 1.000

Kostendekkingsoverzicht begraafrechten	
Lasten taakveld(en) incl. (omslag)rente	-865
Baten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto lasten taakveld(en)	-865
Overhead	-90
Totale lasten (A)	-955
Opbrengst heffingen	952
Onttrekking voorziening begraven	3
Totale baten (B)	955
Kostendekkendheid (B:A)	100%

Leges

Vraag je een vergunning aan, wil je een paspoort of ga je trouwen? Dan betaal je daarvoor leges. Je betaalt voor de dienst die je van de gemeente vraagt. De meeste tarieven stijgen met de index van 5%. Soms gelden er wettelijk voorgeschreven (maximum) tarieven. Waarom de legestarieven zijn zoals ze zijn staat in bijlage 9 bij deze begroting. We streven niet naar 100% kostendekking bij de leges. Het extra tarief voor een vermissing van een rijbewijs schaffen we af.

Waarschijnlijk treden op 1 januari 2023 de Omgevingswet (Ow) en de Wet kwaliteitsborging (Wkb) in werking. Deze zijn van grote invloed op lasten en baten uit legesheffing. Het is nog niet zeker of de wet echt dan in werking treedt. Deze is al meerdere keren uitgesteld. Daarom zijn de lasten-batenopzet en de tarieven opgesteld op basis van de bestaande situatie. De structurele kosten van de Ow en de Wkb die bij de begroting 2022 bekend waren zijn daarin verwerkt. De kosten voor nieuw beleid nog niet. We maken ondertussen een voorstel voor de tarieven voor het geval de wetten wel op 1 januari in werking treden. Dat voorstel komt waarschijnlijk december 2022 in de raad.

Bij de bouwleges is het tarief afhankelijk van de bouwkosten. Het aantal verwachte grote bouwprojecten is groter dan gebruikelijk. Het maximumtarief gaat omlaag om te voorkomen dat de leges in totaal meer dan 100% kostendekkend zijn. Gemiddeld genomen betalen dure bouwwerken mee aan de kosten van de gemeente voor goedkope bouwwerken. Dat heet ook wel kruissubsidiëring. In dit overzicht staat hoe dat uitpakt.

Bouwkosten	% van totale lasten	% van totale opbrengst
< € 100.000	60%	14%
€ 100.000 - € 500.000	20%	27%
> € 500.000	20%	63%

Vooroverleg bij bouwaanvragen is gratis. In de meeste gevallen leidt vooroverleg namelijk tot een (betere) aanvraag. De mensen die een bouwaanvraag indienen betalen zo het vooroverleg. Voor duurzaam (ver)bouwen gelden lagere tarieven. De personeelslasten zijn op basis van een jaarlijkse uitvraag over de taakvelden verdeeld. Hoe weten we hoeveel geld er binnen komt? We kijken hoeveel aanvragen er in de afgelopen jaren voor kleinere bouwprojecten zijn geweest. De grote projecten (bouwkosten meer dan € 500.000) brengen we per project in beeld. We maken een inschatting van de bouwkosten. Het blijft natuurlijk wel onzeker of de aanvraag (in 2023) wordt ingediend.

Hieronder staat de kostendekking per clustering van producten. Zo ontstaat ook een beeld van de kruissubsidiëring.

bedragen x € 1.000

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	lasten taakvelden	overhead	BTW	totale lasten	opbrengst heffingen	kosten dekkendheid
Burgerlijke stand	-32	-18	-1	-51	35	67%
Reisdocumenten	-51	-17	-	-68	72	105%
Rijbewijzen	-119	-68	-	-187	145	77%
BRP-verstrekingen	-41	-9	-5	-55	27	49%
Bijzondere wetten	-18	-21	-	-39	39	100%
subtotaal H 1	-262	-133	-6	-400	318	79%
Hoofdstuk 2 Fysieke leefomgeving						
Kapvergunningen	-48	-28	-5	-81	27	34%
Bestemmingsplannen	-10	-12	-	-22	22	100%
Wabovergunningen	-584	-586	-14	-	1.338	113%
				1.184		
subtotaal H 2	-642	-626	-19	-	1.387	108%
				1.287		
Hoofdstuk 3 Europese Dienstenrichtlijn	-19	-21	-	-40	17	42%
Totaal leges	-922	-780	-25	-	1.720	100%
				1.727		

N.B. Door afronding is de optelsom van de opbrengst niet gelijk aan het totaal van de legesinkomsten. De inkomsten leges die onder hoofdstuk 3 vallen zijn zo laag dat deze niet verder zijn uitgesplitst.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkingsoverzicht leges	
Lasten taakveld(en) incl. (omslag)rente	-922
Baten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto lasten taakvelden	-922
Overhead	-780
BCF-BTW	-25
Totale lasten (A)	-1.727
Opbrengst heffingen (B)	1.720
Kostendekkendheid (B:A)	100%

1.4 Kostendekking

Naast de lasten die direct uit de taakvelden zijn af te leiden, rekenen we ook overheadkosten mee. Hoe we dat doen is vastgelegd in de Financiële verordening 2017. Over de kosten van derden (dus niet het eigen personeel) rekenen we BTW. Investeringskosten moeten we afschrijven. Over het deel van de afschrijving dat gaat over de kosten van derden rekenen we dus ook BTW toe aan de heffing.

1.5 Kwijtschelding

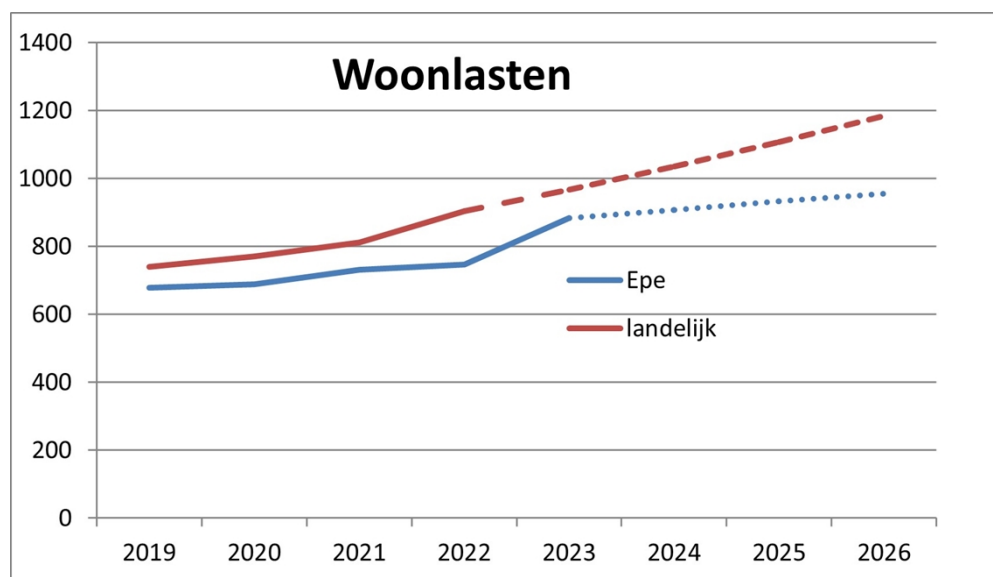
Mensen met een inkomen op ongeveer bijstandsniveau en zonder vermogen kunnen de gemeentelijke belasting eigenlijk niet betalen. Zij komen voor kwijtschelding in aanmerking. Dat geldt alleen voor de rioolheffing van gebruikers en voor het vastrecht afvalstoffenheffing. Voor het variabele

tarief afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk tot maximaal € 69. De inkomsten die de gemeente daardoor misloopt worden betaald door de mensen die geen kwijtschelding krijgen. Gemeenten mogen beperkt eigen beleid voeren. De raad van Epe heeft een zo ruim mogelijk beleid vastgesteld. Gemeenten mogen de vermogensnorm met maximaal € 2.000 verhogen. De rijksregeling die dit mogelijk maakt is in september 2022 vastgesteld, maar was al in 2021 aangekondigd. De raad had in november 2021 al besloten om de verhoging van de vermogensnorm toe te passen, zodra dat kon. Dat betekent dat mensen met een beetje geld op de bank nu wel kwijtschelding kunnen krijgen. Hoeveel dit de gemeente kost, weten we nu nog niet precies. We schatten in dat dit beperkt is. In veel gevallen wordt de belastingschuld automatisch kwijtgescholden. Mensen hoeven dan geen aanvraag meer in te dienen.

1.6 Woonlasten

We willen dat de woonlasten onder het landelijk gemiddelde blijven. Dit gaat om de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In de grafiek hieronder staat de verwachting voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden. Als die verwachting klopt, blijft Epe dus onder het landelijk gemiddelde. De gegevens tot en met 2022 komen uit de COELO-atlas. Sinds 2022 hanteert COELO voor de woonlasten de gemiddelde WOZ-waarde voor eigen woningen. Daarvoor was de gemiddelde waarde gebaseerd op alle woningen (dus inclusief huurwoningen). Dit verklaart de sterkere stijging van 2021 naar 2022. Eigen woningen hebben gemiddeld namelijk een hogere WOZ-waarde. Hierdoor is een vergelijking tussen de jaren voor 2021 en erna niet goed mogelijk.

Voor het bepalen van het gemiddelde verbruik bij diftar hanteert COELO andere uitgangspunten dan de gemeente. Voor de begrotingsjaren (2023-2026) is voor Epe uitgegaan van de eigen uitgangspunten. Dit zorgt voor een stijging ten opzichte van 2022. Die is namelijk gebaseerd op de COELO-atlas. We verwachten dat landelijk de woonlasten met 7% stijgen. Dat is het gemiddelde van de afgelopen jaren. Voor Epe houden we rekening met de tariefswijzigingen en een toename van het aantal panden. Met ingang van 2023 vervalt de tijdelijke woonlastenverlichting.

2 | Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

2.1 Inleiding

Economische ontwikkelingen en vooruitzichten

Energiekosten

Recent is duidelijk geworden dat de huidige ontwikkeling van de energieprijzen (explosieve stijging van de tarieven!) in het komende jaar en mogelijk in de jaren daarna zeer aanzienlijk hogere uitgaven met zich mee zal brengen. Hiervoor is in dit stadium een stelpost opgenomen voor 2023 tot en met 2025. Niet duidelijk is in hoeverre het rijk compensatie zal bieden voor deze kostentoeename.

Rente, lonen en prijzen

Lange tijd kon rekening worden gehouden met stabilisatie of verlaging van het renteniveau. De ontwikkelingen van de afgelopen tijd laten een omslag zien waarbij de rente een stijgende trend laat zien. Mede omdat de nieuwe begroting een zeer omvangrijk investeringsniveau laat zien voor de komende jaren, neemt het risico van rentestijging aanzienlijk toe.

Gelet op de huidige loon- en prijsstijgingen is het risico reëel dat de nu opgenomen stelposten de komende jaren ontoereikend zijn en is het zeker niet vanzelfsprekend dat het rijk de extra stijging zal compenseren.

Algemeen

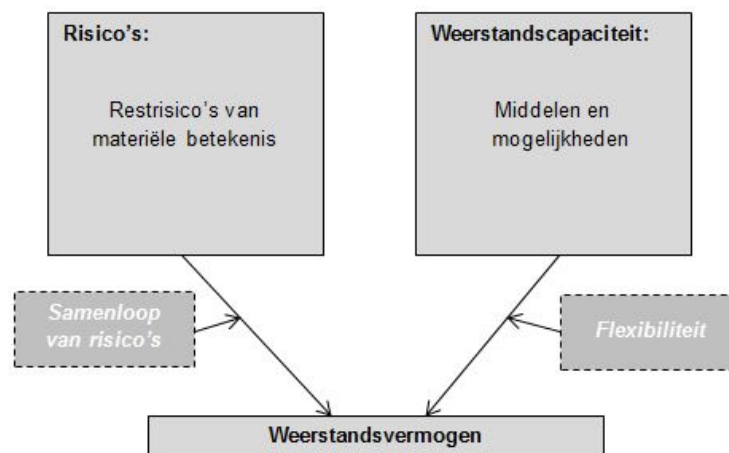
Risicobeheersing wordt in de gemeente Epe procesmatig uitgevoerd in een risicomanagement proces. Het risicomanagement proces is een systematisch en cyclisch proces om risico's te identificeren, te analyseren en te beoordelen, op basis hiervan maatregelen te nemen (beheersing) en die te evalueren.

Door de gekozen manier van beheersen van een bepaald risico kan er een restrisico voor de organisatie overblijven. Op het moment dat een risico manifest wordt is het uitgangspunt van de gemeente Epe dat er middelen beschikbaar zijn binnen de organisatie zodat de (financiële) gevolgen van het risico geen invloed hebben op de normale bedrijfsvoering. Ofwel restrisico's dienen opgevangen te worden binnen de normale bedrijfsvoering en hebben daarop geen invloed. Gezien de toename van de onzekerheden is (de norm voor) de algemene reserve verhoogd naar € 2,5 mln. waardoor het eigen vermogen en de weerstandscapaciteit van de gemeente zijn versterkt.

De relatie tussen de beschikbare middelen (ook wel weerstandscapaciteit genoemd) en de restrisico's wordt het weerstandsvermogen genoemd. Nader uitgewerkt is het weerstandsvermogen de relatie tussen:

1. Weerstandscapaciteit: Dit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente in staat stelt om financiële tegenvallers op te vangen.
2. Risico's: Dit zijn de restrisico's die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie van de gemeente.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

2.2 Beleidskaders

In 2018 heeft de gemeenteraad van Epe de nota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. In deze nota is het risicomanagementproces vastgelegd en de kaders aangegeven voor de uitvoering van het risicomanagement en het weerstandsvermogen.

De volgende randvoorwaarden zijn vastgelegd:

- a. het risicomanagement wordt procesmatig en conform de standaarden in de nota risicomanagement en weerstandsvermogen uitgevoerd.
- b. de risico's waarbij het financiële effect op de bedrijfsvoering Groot tot Zeer groot is en de kans daarop ook Groot tot Zeer groot is, worden (in de regel) maatregelen getroffen voor het restrisico in de vorm van een voorziening, bestemmingsreserves of (structurele) stelpost(en) in de begroting.
- c. de weerstandscapaciteit wordt gevormd uit het saldo van de algemene reserve, de begrotingsruimte of het rekeningresultaat en het bedrag voor onvoorzien.
- d. de ratio voor het weerstandsvermogen is minimaal voldoende (groter dan 1).
- e. de verhouding algemene reserve in relatie tot de benodigde weerstandscapaciteit is minimaal voldoende (groter dan 1).

2.3 Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die de gemeente in staat stelt om financiële tegenvallers op te vangen. Onder deze middelen worden opgenomen de algemene reserve, de begrotingsruimte (of het rekeningresultaat) en het bedrag voor onvoorzien.

De onderdelen van de weerstandscapaciteit kunnen een structureel of een incidenteel karakter hebben. Incidentele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit eenmalig beschikbare middelen, structurele weerstandscapaciteit is opgebouwd uit structureel beschikbare middelen. In de onderstaande tabel wordt de weerstandscapaciteit aangegeven.

*Bedragen * € 1.000*

Weerstandscapaciteit	2023	karakter
Algemene reserve	2.500	incidenteel
Begrotingsruimte 2023	8	incidenteel
Onvoorzien 2023	95	incidenteel
Totaal	2.603	

De stand van de algemene reserve op 1 januari 2023 bedraagt € 5,8 miljoen. Dit is hoger dan het minimale bedrag van € 2,5 mln. In de huidige begroting is het overschot in de algemene reserve van € 3,3 ingezet als dekking voor beleidsinitiatieven. Voor de weerstandscapaciteit is op 1 januari 2023 € 2,5 miljoen beschikbaar in de algemene reserve.

2.4 Risico's

Een risico voor een organisatie is een onzekere gebeurtenis die, als die zou plaatsvinden, vertragend of belemmerend werkt om de doelstellingen te bereiken. De gevolgen van het zich werkelijk voordoen van deze gebeurtenissen vertalen zich vaak in financiële schade maar ook in niet-financiële schade. De inventarisatie van risico's heeft als doel om de, op het moment van het opstellen van deze jaarrekening, bekende risico's te benoemen en toe te lichten. Voor zover risico's als concrete toekomstige financiële verplichtingen te kwantificeren zijn, zijn daarvoor (financiële) voorzieningen gevormd.

Het kwantificeren van risico's is lastig en in veel gevallen zullen de gemaakte keuzes arbitrair zijn. Bij de kwantificering van risico's wordt gebruik gemaakt van het onderscheid tussen het inherente risico en het restrisico. Het inherente risico is het risico zonder dat er rekening gehouden is met het effect van een beheersmaatregel die getroffen is om het risico in te perken. Door het nemen van beheersmaatregelen wordt de omvang van het risico minder. Het risico dat overblijft na het nemen van beheersmaatregelen wordt het restrisico genoemd.

De grootste risico's zijn in een risicokaart weergegeven waarbij het effect (het restrisico) van de gebeurtenis op de financiële positie van de gemeente, is afgezet tegen de kans dat de gebeurtenis zich voordoet. Onder de tabel wordt een omschrijving van het risico gegeven en de risicokenmerken benoemd.

Risicokaart (op basis van restrisico's)

E F F E C T	Zeer groot restrisico restrisico \geq € 500.000		- Borg en garantstelling	- Juridisch		
	Groot restrisico restrisico tussen € 250.000 en € 500.000		- Verbonden partijen			
	Midden restrisico restrisico tussen € 100.000 en € 250.000				- Onderhoud openbare ruimte - Organisatie-Personeel	
	Klein restrisico restrisico tussen € 25.000 en € 100.000					
	Zeer klein restrisico restrisico \leq € 25.000		- Grond-exploitatie	- Sociaal domein - Inkomens-voorziening	- Algemene uitkering	
		Zeer klein < 10%	Klein 10 - 30%	Midden 30-50%	Groot 50-70%	Zeer groot 70-90%
K A N S						

Toelichting risico's

Onderstaand wordt een korte toelichting gegeven op de in de risicokaart opgenomen risico's en enkele kenmerken daarvan benoemd.

Sociaal Domein	Risico kenmerken
De middelen voor de uitvoering van de taken in het sociaal domein verstrekt het Rijk via de algemene uitkeringen en integratie-uitkeringen. De gemeente kan dat geld naar eigen inzicht besteden, verantwoording aan het Rijk is niet nodig. De gemeente loopt met de uitvoering van deze taken financiële risico's. Dit wordt mede veroorzaakt door het 'open einde' karakter van deze taken. De kosten stijgen de afgelopen jaren, met name bij Jeugdzorg. Om de risico's te beheersen is een monitoring systematiek opgezet waardoor tijdig signalen worden ontvangen zodat bijgestuurd kan worden zowel beleidsmatig als in de uitvoering en/of op het financiële vlak. In de begroting 2022 zijn de extra ontvangen middelen van het Rijk voor de jeugdzorg bestemd voor de Hervorming Wmo/Jeugd om zo verdere groei binnen het sociaal domein te vertragen of te verminderen. In de begroting 2023 wordt vanuit dit beleid verder vormgegeven. Verder kunnen tegenvallers (incidenteel) worden opgevangen door de reserve risico's sociaal domein. Omdat de begroting inmiddels redelijk goed kan worden opgebouwd vanuit de ervaringscijfers (reële raming), is de norm voor de hoogte van de reserve in de begroting 2021 bijgesteld naar 5% van de begrotingsomvang voor 3 jaar.	Kansklasse: Midden Effectklasse na maatregel: Zeer klein Restrisico: Geen Ontwikkeling risico: Afgenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: Geen
Grondexploitatie	Risico kenmerken
De gemeente Epe voert een facilitair grondbeleid. Daarbij is de gemeente bij ontwikkelingen eerder volgend dan initiërend. Hiermee worden de risico's voor de gemeente sterk beperkt. Voor een verdere uitwerking wordt verwezen naar Paragraaf 7 Grondbeleid. Uit deze paragraaf blijkt dat de risico's binnen het grondbedrijf en regionale woningbouwprogrammering voldoende afgedekt worden met een bestemmingsreserve.	Kansklasse: Klein Effectklasse na maatregel: Zeer klein Restrisico: Geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: Geen
Verbonden partijen	Risico kenmerken

<p>De gemeente heeft (zeer uiteenlopende) relaties en verbindingen met instellingen en vennootschappen. In paragraaf 6: Verbonden Partijen wordt uitgebreid ingegaan op relaties en verbindingen van de gemeente met deze verbonden partijen. Kenmerkend voor verbonden partijen is dat zij op afstand van het college en de gemeenteraad functioneren. Elk van de verbonden partijen hebben hun eigen risicoprofiel met een daarbij behorend pakket aan maatregelen om de bestuurlijke en financiële risico's te beheersen. Bij verbonden partijen wordt ernaar gestreefd dat de eigen vermogenspositie van de verbonden partij een solide omvang heeft zodat in eerste instantie financiële tegenvallers door de verbonden partij zelf opgevangen kunnen worden.</p> <p>Het risico van de gemeente in vennootschappen bedraagt formeel niet meer dan de waarde van de aandelen die de gemeente bezit. In de praktijk zal het echter zo zijn dat in financieel slechte tijden (insolvabiliteit) de gemeente bestuurlijk zal worden aangesproken om bij te dragen in mogelijke oplossingen. Voor het afdekken van de risico's in de privaatsamenwerking zijn middelen opgenomen in de reserve bouwgrondexploitatie.</p>	<p>Kansklasse: Klein Effectklasse na maatregel: Groot Restrisico: € 388.300 Ontwikkeling risico: Toegenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: €77.600</p>
---	--

Juridische risico's en aansprakelijkheid	Risico kenmerken
<p>De gemeente loopt juridische risico's, omdat veel primaire processen binnen de gemeente van juridische aard zijn en bij het onrechtmatig handelen van de gemeente kan een schadeclaim worden ingediend. Juridische procedures kunnen zowel bestuursrechtelijk als civielrechtelijk van aard zijn.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bestuursrechtelijke risico's worden -voor zover het om beschikkingen gaat- beperkt doordat in bezwarenprocedures een toetsing plaatsvindt door een onafhankelijke commissie. 2. Civielrechtelijke procedures betreffen zowel gevallen waarin de gemeente door derden in een juridische procedure wordt betrokken (dagvaarding, aansprakelijkheidstelling, derdenbeslag etc.) als gevallen waarbij de gemeente zelf tegenover derden een juridische procedure start (aansprakelijkheidstelling, dagvaarding etc.). <p>Het financiële risico is vaak moeilijk van te voren in te schatten. De kosten voor (verplichte) externe juridische bijstand, alsmede proceskosten, zijn de laatste jaren opgelopen, maar lijken zich te stabiliseren. Het claimen van proceskosten en het toewijzen daarvan door de rechter is standaard geworden. Tegen civielrechtelijke claims, voortvloeiend uit onrechtmatige daad en onrechtmatige besluiten (bijv. vernietigde besluiten) heeft de gemeente zich verzekerd. Voor juridische bijstand, veroordelingen in proceskosten/griffiekosten, eigen risico's en eigen bijdragen heeft de gemeente regulier budgetten opgenomen. Naarmate de gemeente meer optreedt als regievoerder en opdrachtgever, wordt de kans dat in de uitvoering verschillen van inzicht optreden over gemaakte afspraken groter. Dit kan ook leiden tot procedures wanneer partijen er niet in slagen hun verschillen van inzicht in onderling overleg op te lossen.</p> <p>Financiële claims: Op dit moment loopt er een schadeclaim en een schadestaatprocedure bij de rechtbank. Voor de eventuele financiële gevolgen van de schadestaatprocedure heeft de gemeente, conform het beleid, risico reserveringen getroffen. Daarnaast loopt er een mediationtraject met een marktpartij.</p>	<p>Kansklasse: Midden Effectklasse na maatregel: Zeer groot Restrisico: € 895.000 Ontwikkeling risico: Toegenomen Risico sturing: Reduceren Risicokarakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 259.000</p>

Borg en garantstellingen	Risico kenmerken
<p>De gemeente heeft diverse waarborgen verstrekt voor geldleningen. Dit betekent dat de gemeente als achtervang borg staat op het moment dat de instantie of persoon waaraan de lening verstrekt is, niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. De grootste waarborgen die de gemeente heeft verstrekt zijn (1) Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor woningstichtingen en (2) Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW).</p> <p>Het risico bij de WSW en de WEW is klein door de structuur. Voordat de waarborgfondsen een beroep doen op de achtervang wordt eerst het vermogen van het Waarborgfonds zelf aangesproken. Is het daarna noodzakelijk om de achtervang aan te spreken dan bestaat er een garantieverdeling van 50% Rijk / 50% gemeenten, in de vorm van een lening. Daarbij vervult het Rijk voor het WEW een volledige achtervang positie voor garantstellingen afgegeven vanaf 1 januari 2011. Door de totale omvang van de achtervang posities (bijna € 94 mln.) kunnen de financiële gevolgen voor de gemeente groot zijn.</p>	<p>Kansklasse: Klein Effectklasse na maatregel: Zeer groot Restrisico: € 942.000 Ontwikkeling risico: Afgenomen Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Incidenteel Beslag op weerstandscapaciteit: € 188.000</p>

Algemene uitkering	Risico kenmerken
<p>De herziening (herijking van de maatstaven in het klassieke en sociale domein) van de algemene uitkering blijkt vooralsnog licht gunstiger uit te pakken dan tot nu toe verwacht. Het positieve effect is nu € 6,00 per inwoner. De voorlopige effecten zijn verwerkt in de algemene uitkering voor 2023 en verder. De nieuwe verdeling is echter nog niet definitief. De uitkomsten en effecten van een aantal nog uit te voeren aanvullende onderzoeken worden te zijner tijd nog verwerkt, naar verwachting in de meicirculaire 2023. In verband met deze onzekerheid is in de begroting een structurele stelpost opgenomen van € 100.000 om dit risico op te kunnen vangen.</p> <p>Naast deze onzekerheid spelen enkele andere onzekerheden. Het is niet</p>	<p>Kansklasse: Groot Effectklasse na maatregel: Zeer klein Restrisico: geen Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven Risico sturing: Reduceren Risico karakter: Structureel Beslag op weerstandscapaciteit: geen</p>

duidelijk in welke mate de extra middelen voor jeugdzorg structureel zullen zijn. Het bedrag voor 2023 is wel toegekend in de meicirculaire. De (aflopende reeks) bedragen na 2023 is wel in de begroting opgenomen, maar in lijn met de hiervoor ontvangen richtlijn van de provincie is hier tegenover een stelpost opgenomen, waardoor de netto baten per saldo 75% bedragen. Meer duidelijkheid hierover wordt in de komende maanden verwacht, als het rijk en de gemeenten het eens zijn geworden over de hervormingsagenda. Het opschorten van de 'opschalingskorting' en het 'vastklikken' van het volumedeel van het 'accres' pakken voor de gemeente voordelig uit, maar zijn vooralsnog van toepassing tot en met 2025. Vanaf 2026 is daarom nu rekening gehouden met een aanzienlijke daling van de algemene uitkering. Een andere onzekerheid is de mate waarin het rijk de kosten zal compenseren voor de uitvoering van nieuwe taken. In de begroting is hiervoor met de kennis van nu zo goed mogelijk rekening gehouden, onder andere door indicatieve stelposten op te nemen voor rijksbijdragen voor deze taken (Omgevingswet, wonen, energie en warmte, klimaatakkoord).

Uitkering inkomensvoorziening

Risico kenmerken

Vanuit de via het Rijk beschikbaar gestelde middelen voor de uitvoering van de Wet Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorzieningen aan Gemeente (BUIG) bekostigd de gemeente de inkomensvoorzieningen WWB, IOAZ, IOAW en een deel van de Bbz. In hoeverre de gemeente uit komt met deze middelen is afhankelijk van o.a. de economische ontwikkelingen binnen de regio als de ontwikkelingen van de verdeelmaatstaven waarop het Rijk de beschikbare middelen verdeelt. Hier zitten de grootste onzekerheden. In 2019 en 2020 is gestart met de extra inzet op het voorkomen van instroom en het stimuleren van uitstroom van uitkeringsgerechtigden. In de begroting 2022 is een deel van deze extra inzet voortgezet. In de onderliggende begroting 2023 wordt voorgesteld om de extra inzet verder uit te breiden. Het doel is om de huidige situatie vast te houden en verder te ontwikkelen. Het huidige voordeel dat hierdoor is ontstaan, moeten de tekorten op de Sociale Werkvoorziening (deels) opvangen en wordt gebruikt voor de bekostiging van de extra inzet. Met de reserve BUIG worden financiële risico's (van voornamelijk fluctuerende Rijksinkomsten) opgevangen. Zeker tijdens een onzekere periode na de coronacrisis, de lopende energiecrisis en de inflatie.

Kansklasse: Midden
Effectklasse na maatregel: Zeer klein
Restrisico: geen
Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven
Risico sturing: Reduceren
Risico karakter: Structureel
Beslag op weerstandscapaciteit: geen

Organisatie - Personeel

Risico kenmerken

De risico's op dit gebied doet zich voor op meerdere vlakken. Een risico dat altijd aanwezig is, is het onverwacht wegvallen van personeel op kritische functies door langdurige ziekte, (gedwongen) vertrek van medewerkers en boven formatief personeel. Het is niet vooraf te voorzien wanneer en in welke mate dit zich zal voordoen in het personeelsbestand van de gemeente. De financiële consequenties van dit risico kunnen groot zijn. Voor het opvangen deze situaties is een reserve aanwezig, waaruit deze lasten gedekt kunnen worden. Jaarlijks wordt bij de begroting het risico ingeschat van de te verwachten uitgaven. In de meerjarenbegroting is ingaande 2023 een structureel bedrag (toevoeging aan de reserve) opgenomen waarmee een deel van het risico kan worden opgevangen. Het risico kan niet worden opgeheven, want de uitgaven blijven afhankelijk van de mate waarin zich situaties van langdurige ziekte en (gedwongen) vertrek van medewerkers voordoen. De komende jaren zal moeten blijken in hoeverre het structurele bedrag bijstelling behoeft. Een andere ontwikkeling waarin risico's aanwezig zijn, is de veranderende vraag vanuit de samenleving, die van invloed is op de uitvoering van het toenemend aantal taken van de gemeente en de daaraan gekoppelde dienstverlening aan de inwoners (zie de paragraaf Bedrijfsvoering). De gehele organisatie moet hierin mee ontwikkelen. Dat gaat niet vanzelf. Daarom zijn in deze begroting middelen opgenomen om hierop te kunnen inspelen en de medewerkers te kunnen faciliteren in deze ontwikkeling. Tenslotte is een aanzienlijk risico de huidige situatie op de (krappe) arbeidsmarkt. Het blijkt momenteel een steeds grotere uitdaging om medewerkers voor de organisatie te behouden en om goede nieuwe medewerkers te werven. In een groot aantal gevallen moet op dit moment een beroep worden gedaan op tijdelijke medewerkers door middel van inhuur bij externe bureaus. Dit maakt de organisatie kwetsbaar en brengt hoge kosten met zich mee.

Kansklasse: Groot
Effectklasse na maatregel: Midden
Restrisico in 2022: € 149.000
Ontwikkeling risico: Toegenomen
Risico sturing: Reduceren
Risico karakter: Incidenteel
Beslag op weerstandscapaciteit: € 89.000

Onderhoud Openbare Ruimte

Risicokenmerken

Het beheer van de Openbare Ruimte is in de gemeente uitbesteed aan Axent via een dienstverleningsovereenkomst. Axent voert het onderhoud uit op basis van door de gemeente opgestelde specificaties. Echter de leefomgeving verandert door klimaatverandering, burgers hebben veranderde wensen/eisen ten aanzien van het onderhoudsniveau en bijvoorbeeld de biodiversiteit en verschillende onderdelen van het gemeentelijk "areaal" verouderen (denk bijvoorbeeld aan het ouder worden van bomen waardoor meer onderhoud nodig is). Daarnaast blijkt het contractueel afgesproken indexpercentage structureel lager te liggen dan de stijging van de werkelijke kosten die aannemers maken.

Kansklasse: Groot
Effectklasse na maatregel: Midden
Restrisico: € 215.000
Ontwikkeling risico: Gelijk gebleven
Risico sturing: Reduceren
Risico karakter: Structureel
Beslag op weerstandscapaciteit: € 129.000

Dit leidt tot het risico dat bij een nieuwe opdracht de kosten van dezelfde werkzaamheden structureel veel hoger liggen. Al met al zien we dat ook bij een gelijkblijvend niveau van onderhoud van de openbare ruimte de kosten zullen gaan stijgen de komende jaren. In de komende jaren zal in de reguliere periodieke actualisatie van beheerplannen, financiële voorzieningen en reserves rekening gehouden worden met deze ontwikkelingen.

2.5 Conclusie weerstandsvermogen

De gekwantificeerde risico's afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit laat het volgende beeld zien:

Weerstandsvermogen		2023
Weerstandscapaciteit		2.603
Risico's		743
Weerstandsvermogen		1.860

Gerekend in ratio's wordt de weerstandscapaciteit 2023 als volgt weergegeven:

1. Algemene reserve in relatie tot de risico's: 3,4
2. Weerstandscapaciteit in relatie tot risico's: 3,5

De stand van de algemene reserve bedraagt € 2,5 miljoen. De ratio weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's (3,5) is uitstekend.

2.6 Kengetallen

De gemeente is op basis van de regelgeving (BBV) verplicht een vijftal kengetallen in de begroting op te nemen. Deze geven een inzicht in de financiële positie van de gemeente. In de onderstaande tabel worden deze kengetallen weergegeven.

Kengetal	Verslag 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1a. Netto schuldquote	-9,6%	9,1%	-10,8%	-11,6%	-9,6%	-13,4%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-15,7%	3,2%	-16,4%	-17,0%	-14,9%	-18,8%
2. Solvabiliteitsratio	79%	61%	81%	81%	78%	82%
3. Grondexploitatie	-0,2%	-0,4%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
4. Structurele exploitatieruimte	6,9%	1,3%	1,3%	3,0%	5,2%	0,5%
5. Belastingcapaciteit	84%	94%	98%	100%	103%	106%

2.6.1 Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat er bij de door de gemeente verstrekte leningen onzekerheid kan bestaan over of ze allemaal worden terugbetaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden.

Duiding

Al een aantal jaren zijn de financiële bezittingen van de gemeente hoger dan de totale schulden. Deze trend zet zich in de begroting en het meerjarige beeld verder door.

2.6.2 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de ratio wordt verstaan het eigen vermogen (algemene en bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat) als percentage van het balanstotaal.

Duiding

Het solvabiliteitspercentage van de gemeente is de afgelopen jaren gestegen en kwam in de jaarrekening 2021 uit op 79%. In het komende jaar zal die licht doorstijgen naar 81% omdat op begrotingsbasis de gemeente geen lang vreemd vermogen hoeft aan te trekken.

2.6.3 Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de gronden is van belang omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de risico's in de grondexploitatie heeft de gemeente op haar balans een risicoreserve gevormd. De accountant beoordeelt ieder jaar in de controle de waardering van de gronden op de balans en de hoogte van de gevormde reserve.

2.6.4 Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Duiding

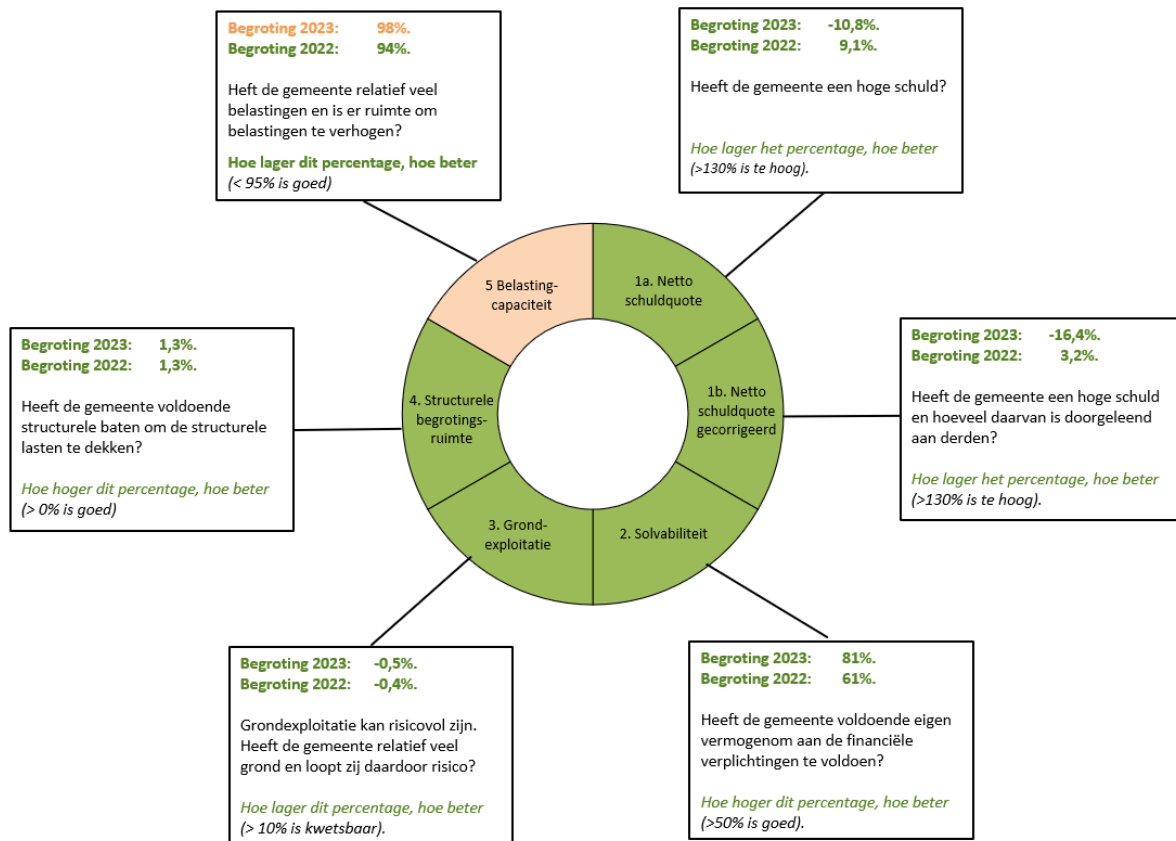
De structurele lasten (exclusief de structurele onttrekkingen aan reserves) zijn over de planperiode 2023-2026 hoger dan de structurele baten. Als de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves betrokken worden bij de bepaling van de structurele exploitatieruimte dan is het beeld dat de meerjarenbegroting en elk planjaar structureel sluitend is wat inhoudt dat het saldo van de structurele baten inclusief structurele onttrekkingen aan reserves groter is dan het saldo van structurele lasten inclusief de structurele toevoegingen aan reserves.

2.6.5 Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Duiding

Dit kengetal laat zien dat de woonlasten in de gemeente stijgen. Deze kengetallen wijken af van de presentatie van de woonlasten (grafiek) in de paragraaf lokale heffingen. Daar blijven de woonlasten in Epe onder het landelijk gemiddelde, omdat daar uitgegaan wordt van een verwachte stijging van de landelijke woonlasten. Hier wordt, op basis van de regelgeving voor alle jaren, een vergelijking gemaakt met het landelijk gemiddelde van 2021.

3 | Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Inleiding

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt het beleidskader over het onderhoud van kapitaalgoederen weergegeven. De belangrijkste criteria in het beleidskader zijn “schoon, heel en veilig”, waarbij het gekozen uitgangspunt de gewenste kwaliteit in verhouding tot de beschikbare middelen is. De kwaliteit en het onderhoud van de kapitaalgoederen is bepalend voor het voorzieningenniveau en de daarmee samenhangende jaarlijkse lasten. Omdat met het onderhoud van de kapitaalgoederen een aanzienlijk deel van de begroting is gemoeid, is een goed overzicht van belang voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft, net als de andere paragrafen, een dwarsdoorsnede van de begroting omdat de kosten van het onderhoud van de kapitaalgoederen over verschillende programma's is verspreid.

3.2 Beleidskaders

Het beleid voor het onderhoud van de kapitaalgoederen is vastgelegd in de onderstaande beleidsplannen:

- Wegenbeleidsplan
- Gemeentelijk Watertaken Plan (GWP 2021-2025)
- Groenstructuurplan / Bomenbeleidsplan
- Beleidsplan openbare verlichting
- Beleidsplan civiele kunstwerken
- Beleidsplan gemeentelijke begraafplaatsen
- Beheervisie begraafplaatsen (2018-01733)

3.3 Stand van zaken

Hieronder wordt – per gemeentelijk kapitaalgoed – aangegeven wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van het beleid, welke relevante ontwikkelingen er spelen, of er noodzaak is voor bijstelling van het beleid, de financiële consequenties van het beleid en de vertaling ervan in de begroting.

Financiële vertaling van het onderhoud in de begroting (bedragen in € 1.000):

Beleids-en beheerplan	Jaar vaststelling raad	Looptijd t/m	Achterstand onderhoud	Kosten 2021	Begroting 2022	Structureel m.i.v. 2023	Wijze
Wegen	2014	2018	Nee	687	1.997	2.130	structureel budget met egaliseringsreserve
Riool / Watertaken	2021	2025	Nee	721	808	848	structureel budget
Civiele kunstwerken	2017	2022	Nee	17	17	17	storting voorziening
				11	15	18	structureel budget
Bomen en groen	2010	-	Nee	930	944	1.084	structureel budget
Openbare verlichting	2018	2026	Nee	-	1	-	storting voorziening
				57	68	61	structureel budget
Gebouwen	-	-	Nee	308	279	349	storting voorziening
				248	254	286	structureel budget

De kosten 2021 betreffen de werkelijk gemaakte kosten in dat jaar. De financiële vertaling in de begroting vindt plaats door het instellen van een onderhoudsvoorziening waarin jaarlijks een gelijkblijvend bedrag wordt gestort of door een structureel budget waaruit de onderhoudskosten worden betaald eventueel aangevuld met een egaliseringsreserve waarmee de lasten gelijkelijk over de jaren verspreid worden.

Onder gebouwen zijn het gemeentehuis, de brandweerkazernes, wijkgebouwen, bibliotheken, dienstgebouwen, de Ossenstal, gymlokalen, streekarchief, kinderopvang opgenomen. Voor al deze gebouwen zijn er actuele meerjarenonderhoudsplannen.

De geraamde financiële middelen in de begroting ten behoeve van het onderhoud aan de kapitaalgoederen zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden. Hierbij dient echter een voorbehoud te worden gemaakt dat dit afhankelijk is van de toekomstige inflatie en prijsindexatie.

3.3.1 Wegen

In gemeente Epe ligt ongeveer 890 kilometer in lengte aan wegen. In oppervlakte is dat ca 300 ha. Bijna de helft van deze oppervlakte bestaat uit asfalt, 30% uit elementen en 20% is onverhard of bestaat uit beton. Jaarlijks wordt het weg areaal geïnspecteerd. Naar aanleiding van de inspectieresultaten wordt een onderhoudsprogramma opgesteld voor het jaar volgend op het jaar waarin de inspectieplaats had.

In de begroting zijn structureel extra middelen opgenomen om de kwaliteit van de wegen in het buitengebied op langere termijn naar een hoger niveau te tillen. Ten behoeve van het groot onderhoud van wegen beschikt de gemeente over een structureel budget. Daarnaast is er een egalisereserve onderhoud wegen die de fluctuerende uitgaven voor het onderhoud over de jaren heen egaliseert door middel van een storting in of onttrekking aan deze egalisereserve. Het budget en de egalisereserve onderhoud wegen is zodanig dat het kwaliteitsniveau Laag voor de wegen in de gemeente kan worden gehandhaafd, conform het wegenbeleidsplan.

3.3.2 Riolering

Het rioolnetwerk in de gemeente is ca. 470 kilometer lang. Daarvan is 240 kilometer drukriolering en 230 kilometer vrijval riolering. Het drukrioolstelsel is voorzien van 1.023 mini gemalen en 21 riool gemalen. Alle gemalen worden jaarlijks preventief onderhouden. In het Gemeentelijk Watertaken Plan (GWP 2021t/m2025) zijn de benodigde maatregelen voor het verbeteren en in standhouden van de riolering genoemd. Tevens is er extra aandacht voor wateroverlastlocaties. De verwachte uitgaven voor onderhoud en vervanging van de riolering zijn in het GWP opgenomen en vertaald in de begroting. De meeste urgente locatie gebaseerd op gebruik, leeftijd en materiaaltype zijn als eerste geïnspecteerd. Hiermee werden risico's verder ingeperkt.

Jaarlijks wordt een deel van het areaal geïnspecteerd met gedetailleerde camera-inspecties. Op dit moment is de kwalitatieve toestand van nagenoeg alle riolen in beeld.

3.3.3 Bruggen

De gemeente Epe heeft in totaal 68 bruggen en 2 fietstunnels in eigendom. De kosten voor de vervanging van bruggen worden betaald uit een daartoe ingestelde reserve. Voor het opvangen van kosten voor het onderhoud van de bruggen is een onderhoudsvoorziening ingesteld. De hoogte van deze voorziening is in lijn met het beleidsplan civiele kunstwerken. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden. Voor de periode 2018 t/m 2022 is een beleidsplan civiele kunstwerken vastgesteld.

3.3.4 Bomen en groen

Het Bomenbeleidsplan en het Groenstructuurplan geven de toekomstvisie weer van de gemeente Epe op groen in de openbare ruimte van de bebouwde kommen van Epe, Vaassen, Emst en Oene. In de kernen en het buitengebied (exclusief het bosgebied) staan ruim 32.500 onderhoudsplichtige bomen op gemeentelijke gronden. Om de boomveiligheid te waarborgen worden de bomen regelmatig gecontroleerd. De frequentie is op basis van kwaliteit en gebruiksdruk geprioriteerd.

Het onderhoud van de openbare ruimte - waaronder bomen en gazons (ongeveer 50 ha), zandwegen en begraafplaatsen - is vastgelegd in kwaliteitsniveaus gebaseerd op het CROW. De beeldkwaliteit wordt geborgd door maandelijks een schouw uit te voeren. Voor de centra en wijken van Epe en Vaassen vindt het onderhoud op tenminste het niveau 'basis' plaats. Daarnaast wordt extra aandacht geschonken aan de bestrijding van boomziekten zoals de kastanjeziekte, letterzetter, iepziekte en essentaksterfte en de bestrijding van invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw e.d.

Het nieuwe Bomenbeleidsplan wordt in 2023 vastgesteld. Het Groenstructuurplan zal worden meegenomen in de omgevingsvisie in het kader van de nieuwe Omgevingswet.

Het onderhoud van de openbare ruimte is uitbesteed aan Axent Groen en vastgelegd in een overeenkomst met een looptijd tot 2025. Daarin is vastgelegd dat Axent Groen de openbare ruimte op basisniveau onderhoudt. Gemeente Epe heeft hierin de rol van opdrachtgever en toezichthouder op de geleverde kwaliteit in de openbare ruimte. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.5 Openbare verlichting

Het beleids- en beheerplan openbare verlichting 2017-2026 heeft als belangrijkste doel van het leggen van een bestuurlijke beheersmatige en financiële basis voor de zorg voor de openbare verlichting in de planperiode met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren. In 2016 is via “Epe spreekt” een onderzoek gedaan hoe de burgers van de gemeente Epe de openbare verlichting ervaren. Op basis van deze resultaten is een nieuw beleidsplan voor de periode 2017-2026 opgesteld.

Er zijn 6.531 masten, 6.616 armaturen en 6.616 lampen in beheer. Hiervan zijn 6.174 masten, 6.259 armaturen en 6.259 lampen in beheer bij de gemeente als eigenaar. In de gemeente staan 8 provinciale masten, 343 Triada masten en 6 masten zijn van Dorpsbelang Oene. Het doel is om de komende jaren geheel de gemeente Epe uit te rusten met LED verlichting. Voor het onderhoud is er een voorziening waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort.

De kosten voor het aan- en afsluiten van elektra op een lichtmast, door netbeheerder Liander, zijn aanzienlijk gestegen (25% van 240 naar 300 euro). Dit is van invloed op het vervangingsplan voor de komende jaren om binnen het door de raad beschikbaar gestelde budget te blijven.

3.3.6 Gebouwen

Er zijn 47 gebouwen en woningen in beheer en onderhoud bij gemeente Epe, waarvan 6 gymlokalen. Voor alle gebouwen en woningen is een Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) vastgesteld. Het MJOP is gericht op het in stand houden van de bestaande gebouwen. Per jaar wordt 50% van de MJOP's van de gebouwen geactualiseerd, zodat een cyclus van 2 jaar ontstaat. Een actuele MJOP levert een begroting voor de onderhoudsvoorziening en levert tevens de gegevens voor een jaarplanning voor de uitvoering. Het onderhoudsniveau wordt bepaald op basis diverse uitgangspunten, zoals toekomst, bouwjaar, huidige status e.d.

Op basis van de MJOP's zijn voorzieningen gevormd, waaruit het groot onderhoud wordt bekostigd voor het gemeentehuis, de binnen-en buitenzijde van de gymzalen, de brandweerkazernes, kinderopvang St. Crusiusweg, de wijkgebouwen, de bibliotheken, de Ossenstal, gemeentewerf Kweekweg, de Milieustraat Vaassen, gebouwen begraafplaatsen en het Streekarchief. Het dagelijks onderhoud wordt bekostigd uit structurele budgetten die in de begroting zijn opgenomen. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om het huidige niveau in stand te houden.

3.3.7 Begraafplaatsen

Voor de gemeentelijke begraafplaatsen is het beleidsplan begraafplaatsen vastgesteld. Voor de uitvoering van het beheer en onderhoud van de gemeentelijke begraafplaatsen is een Beheervisie begraafplaatsen vastgesteld. De Beheervisie omschrijft de verschillende sferen en karakteristieken per begraafplaats en bepaalt hoe deze kunnen worden behouden en waar nodig versterkt kunnen worden. De geraamde financiële middelen in de begroting zijn voldoende om de benodigde werkzaamheden die in de Beheervisie staan omschreven te kunnen uitvoeren.

4 | Financiering

4.1 Inleiding

In de gemeente Epe gaat veel geld om. In totaal ruim € 110 miljoen. Daar zijn risico's aan verbonden. Het is dan ook belangrijk dat goed te besturen en te beheersen. In deze paragraaf laten we zien hoe we dat doen.

4.2 Beleidskaders

Het beleid staat in het treasurystatuut. De raad heeft dit beleid vastgesteld.

4.3 Relevante ontwikkelingen / risico's

4.3.1 Renterisico's

Om grote uitgaven te kunnen doen, moet de gemeente soms geld lenen. Geld lenen kost geld: rente. Het rentepercentage staat niet voor altijd vast. Het kan hoger of lager worden. Dat is een risico. Als de rente hoger wordt, moeten we meer betalen. In de wet zijn twee normen opgenomen: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De gemeente moet daaraan voldoen. Zo beheersen we de renterisico's.

4.3.2 Kasgeldlimiet

Grote veranderingen in rentes willen we vermijden. Leningen die we snel moeten terugbetalen heten ook wel 'kort geld'. Als daarvan de rente stijgt, betekent dat we al snel meer aan rente moeten betalen. De wet stelt daarom een grens: de kasgeldlimiet. Meer dan dat bedrag mogen we niet financieren met kort geld. Die limiet is 8,5% van alle lasten die in de begroting staan (het begrotingstotaal). Voor Epe bedraagt de kasgeldlimiet voor 2023 € 9,9 miljoen (zie bijlage 7).

Als we moeten lenen, doen we dat het liefst met kort geld. Het rentepercentage voor kort geld is namelijk (bijna altijd) lager dan het percentage voor leningen met een lange looptijd. Het kost ons dus minder om te lenen met kort geld. Is dat niet genoeg en moeten we nog meer lenen? Dan trekken we een lening aan met een langere looptijd.

4.3.3 Renterisiconorm

De rente van een langlopende lening staat voor een bepaalde tijd vast. Als die periode afloopt, kan het zijn dat de rente hoger is. Dan moeten we voor dezelfde lening dus meer gaan betalen. We willen niet dat op hetzelfde moment veel lange leningen tegelijk aflopen. Dan moeten we namelijk ineens veel meer gaan betalen. Daarom staat in de wet de renterisiconorm. Die bepaalt hoeveel van de langlopende schulden in één jaar mogen aflopen. Maximaal 20% van het begrotingstotaal mogen we opnieuw financieren of daarvan mag de rente worden gewijzigd. Voor Epe is de norm ruim € 23 miljoen (zie bijlage 7). We hebben op dit moment geen langlopende leningen. Het renterisico voor 2023 is daarom 0 en blijft onder de renterisiconorm.

4.4 Financiering

4.4.1 Financieringspositie

In 2023 moeten we waarschijnlijk geld lenen. Dat komt omdat we soms in korte tijd meer geld uitgeven dan er op dat moment binnen komt. Dat heet het financieringstekort. Voor 2023 schatten we dat in op ongeveer € 7,9 miljoen. Dit tekort financieren we met kortlopende geldleningen.

De Nederlandsche Bank heeft in juni 2022 een verwachting gemaakt van de rentepercentages. Wij verhogen die met een marge. Als de rente dan toch nog stijgt, lopen we niet meteen risico. Voor de eerste twee jaar is de marge kleiner dan voor de jaren erna. Hieronder staat het overzicht met de rentes die we gebruiken in de begroting.

Rente	2023	2024	2025	2026
Rente kort	1,6 %	1,9 %	2 %	2 %
Rente lang	1,8 %	1,8 %	2 %	2 %

4.4.2 Leningenportefeuille

Epe heeft geen langlopende leningen.

De provincie Gelderland houdt toezicht op de financiën van gemeenten. Ze hebben een website met daarop veel gegevens van gemeenten. Ook hoeveel schuld een gemeente heeft staat daarop. Epe scoort goed in vergelijking met andere Gelderse gemeenten. De laatste jaren staat Epe op plek 4 van gemeenten met de minste schulden in Gelderland.

De komende jaren gaan we fors investeren. Het gaat bijvoorbeeld om scholen, dorpscentra, wegen en riolering. Het gaat om vele miljoenen. Om dat te betalen, zullen we de komende jaren waarschijnlijk weer langlopende leningen moeten afsluiten.

4.4.3 Uitzettingen

De gemeente mag niet teveel geld op de bankrekening hebben staan. Als het bedrag boven een bepaalde drempel uitkomt, moeten we dat in de schatkist van het rijk storten. Het geld blijft wel van de gemeente trouwens. Alle gemeenten doen hier aan mee. Daarnaast heeft de gemeente aandelen van o.a. BNG en Vitens.

4.4.4 Rentescema

De berekeningen die te maken hebben met de rentes staat in bijlage 7.

4.5 EMU-saldo

De lidstaten van de Europese Unie hebben zich verplicht om het overheidstekort en de overheidsschuld niet te hoog te laten oplopen. Alle decentrale overheden leveren daaraan een bijdrage. De afgesproken EMU-tekortnorm is $-0,4\%$ van het bruto binnenlands product (bbp) voor 2023. Dit is een gezamenlijke opgave voor alle decentrale overheden samen.

Ontwikkeling EMU-saldo decentrale overheden:

	2020	2021	2022	2023
Tekortnorm	- 0,4%	- 0,4%	- 0,4%	-0,4%
Raming (CPB)	- 0,2%	0,2%	0,2%	-0,1%

In de financiële begroting staat een raming van het EMU-saldo voor de komende jaren.

5 | Bedrijfsvoering

5.1 Inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering heeft tot doel inzicht te geven in de beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering en de ontwikkeling van de organisatie. Een goede bedrijfsvoering is een randvoorwaarde voor een succesvolle uitvoering van de primaire processen en ontwikkelingen zoals gebiedsgericht werken en de omgevingswet. Onder bedrijfsvoering wordt verstaan: personeel en organisatie, informatievoorziening en automatisering, financiën, huisvesting (incl. facilitaire zaken), interne communicatie en juridische zaken (PIOFHA-JC).

5.2 Beleidskaders

Het beleidskader voor de inrichting van de organisatie en de bedrijfsvoering is door het college vastgesteld in de volgende documenten:

- Organisatiebesluit
- Mandaatregister
- Financiële verordening 2017

De kaders en de ambitie voor de ontwikkeling van de organisatie zijn vastgelegd in de visiedocumenten:

- Epe regisserende gemeente
- Toekomstvisie Epe 2030
- Dienstverleningsvisie
- Programmaplan Sterk Werk

5.3 Beleidsvoornemens

Net als veel andere gemeenten staat Epe voor een grote opgave: de samenleving verandert snel en er wordt van overheidsorganisaties een andere rolinvulling gevraagd. Waar we voorheen vaak de bepaler waren, hebben we steeds vaker de rol van medespeler. Dat vraagt nogal wat. Van de raad, het college en het ambtelijk apparaat. Voor iedereen heeft dit gevolgen.

Ook in Epe heeft deze ontwikkeling geleid tot een politieke ambitie om de organisatie en werkwijze hierop in te richten. 'We streven naar een ondernemende, op netwerken en samenwerking gerichte organisatie, die als vanzelfsprekend in verbinding staat met 'buiten'. De kernwaarden onderscheidend, duurzaam, verbindend en verrassend staan hierin voorop.

Om invulling te geven aan de visie op de organisatie wordt ingezet op de volgende onderdelen.

5.3.1 Organisatie

Het verbeteren van de dienstverlening voor onze inwoners en ondernemers is een van onze kerntaken. Met het programma Sterk Werk is hierop ingezet. De samenleving ontwikkelt verder en we zien dat de vraag vanuit de samenleving is geïntensiveerd.

Op dit moment wordt er gewerkt aan een opvolging van het programma Sterk Werk, waarin de activiteiten en projecten samengebracht worden die nodig zijn om de gemeentelijke organisatie sterk en toekomstbestendig te maken met als doel het verder verbeteren van de dienstverlening om daarmee de vraag te beantwoorden.

Lokale ontwikkelingen

De afgelopen jaren hebben we gezien dat de klantvraag in gemeente Epe is geïntensiveerd. Deze intensivering heeft op verschillende manieren effecten voor gemeente Epe en heeft impact op de dienstverlening. Zo is de autonome vraag gestegen. Enkele voorbeelden illustreren dit: ten opzichte van 2019 hebben we jaarlijks 14% meer bouwvergunningsaanvragen en is het aantal informatie- en terugbelverzoeken gestegen met ruim 60%.

Daarnaast is de aard en omvang van de vraag van onze inwoners veranderd. Onze inwoners willen meer en in een eerder stadium betrokken worden. Deze betrokkenheid heeft verschillende vormen:

van informatieverstrekking (wat gebeurt waar en wanneer zou ik mee kunnen doen) tot participeren in besluitvorming en uitvoering. Zij verwachten daarin van de gemeente een faciliterende rol en dat begint bij een excellente informatievoorziening.

Landelijke ontwikkelingen

Landelijk zijn er diverse ontwikkelingen die leiden tot een groter takenpakket van de gemeente. Dit betreft nagenoeg alle domeinen waar de gemeente actief is. Voorbeelden hiervan zijn de energietransitie, klimaatadaptatie, woningbouw, invoering Omgevingswet en de inzet van gemeenten ten gevolge van diverse crisissen zoals de oorlog in Oekraïne en corona.

Deze ontwikkelingen volgen elkaar ook nog eens in hoog tempo op. Dit betekent dat de organisatie gemeente Epe flexibel en wendbaar moet zijn, waarbij zij moet inspelen op een continu veranderende vraag.

De aanpak

Bij de begrotingsbehandeling 2022-2025 heeft het college toegezegd om de effecten die dit heeft op de gemeentelijke organisatie verder te onderzoeken en u in 2022 een voorstel te doen waarbij de organisatie van gemeente Epe beter kan inspelen op de veranderende vraag vanuit de samenleving, uitbreiding van taken en haar dienstverlening kan verbeteren. In het raadsakkoord is hier ook expliciet aandacht voor gevraagd: zo staat er bij het kopje dienstverlening dat er een ambtelijke organisatie moet zijn die dit goed kan faciliteren. Verder wordt in het raadsakkoord aangegeven dat er een adequate organisatie nodig is om de gewenste bestuursstijl te ondersteunen.

In 2022 zijn diverse onderzoeken gedaan die de basis vormen voor deze begroting. Deze onderzoeken laten zien dat we relatief weinig formatie hebben op alle taakgebieden. Deze conclusie wordt onderschreven door de uitkomsten van de personeelsmonitor van het A&O fonds Gemeenten. In vergelijking met andere gemeenten van dezelfde omvang hebben we gemiddeld 1,7 fte minder per 1000 inwoners.

Bij de vorige begrotingsbehandeling zijn veel incidentele middelen opgenomen om onze dienstverlening in relatie tot de veranderende vraag op orde te krijgen.

Om onze taken en de verschillende uitdagingen zoals hierboven genoemd aan te kunnen en de verbeteragenda/uitwerkingsplan van de raad n.a.v. de Quickscan vorm te geven, vindt u nu naast veel middelen om te investeren in onze gemeenschap, tevens een flinke structurele investering in de organisatie gemeente Epe in menskracht en in ondersteunende middelen. Deze combinatie stelt ons in staat om de komende jaren en onze dienstverlening te verbeteren en onze uitdagingen aan te pakken.

Met deze investering in mens en middelen herstellen we de balans tussen inhuur en vaste formatie. Verschillende incidentele budgetten uit voorgaande jaren worden structureel gemaakt. Hierdoor komt er afgerond 24 vaste fte bij, waarvan op dit moment 8 fte al in dienst is (inhuur en vast). Dit betekent dat het komende jaar er 16 fte bij komt. Wij verwachten niet dat we deze mensen op 1 januari allemaal in dienst hebben. Werving en selectie kost tijd, naast het feit dat de arbeidsmarkt zeer krap is. Daarom vindt u in deze begroting ook een overbruggingsbudget (€300.000) om de eerste maanden de taken te kunnen uitvoeren die niet uitstelbaar zijn, maar waar ook nog geen personeel voor aangetrokken kon worden.

5.3.2 Communicatie

Inwonerparticipatie en actieve communicatie

Afgelopen jaren is met verschillende notities een basis gelegd voor inwonerparticipatie. Daar is ook al uitvoering aangegeven. We gaan daar in 2023 verder mee aan de slag en zullen onder andere uniforme werkwijzen ontwikkelen, in de organisatie bespreken en vastleggen.

De ontwikkeling naar omgevingsbewust werken vraagt om (ontwikkeling naar) een communicatieve(re) organisatie. Daarin communiceert iedere medewerker en bestuurder en schat hij of zij zelf de impact op de omgeving in van beleid, project of traject. Omgevingsbewust werken helpt om in alle fases van een traject strategisch aan de slag te gaan met communicatie en participatie en met initiatieven.

Inwonerparticipatie is onderdeel van omgevingsbewust werken (factor C) en een communicatieve organisatie. Hierbij is het uitgangspunt dat de communicatieaanpak integraal onderdeel is van beleids- of projectvoorstellen (en daarmee ook van de besluitvorming). Dit draagt bij aan de kwaliteit van het beleid doordat betrokkenen (of belanghebbenden) in een vroeg stadium in beeld zijn en hun ervaring en deskundigheid kunnen inbrengen. Onze eigen communicatieadviseurs begeleiden dit proces door middel van methodes/sessies voor stakeholdersanalyse, kernverhaal en de communicatiekalender.

5.3.3 Informatievoorziening en Automatisering

De gemeente Epe is een informatie- en kennisintensieve organisatie die voor de uitvoering van vrijwel al haar taken afhankelijk is van beschikbare informatie. Een adequaat georganiseerde informatiehuishouding waarbij de kwaliteit en beschikbaarheid van informatie voldoende gewaarborgd is, is van belang. Hierbij is een brede (functionele én technische) visie op de informatievoorziening noodzakelijk. Deze visie is in 2013 verwoord in een informatiestrategie en uitgewerkt in het Informatiebeleid 2014-2017. De technologische ontwikkelingen gaan zeer snel. Op dit moment wordt het informatiebeleid geactualiseerd.

Informatiebeleid

Het informatiebeleid beschrijft de vertaling van de interne en externe ontwikkelingen die op de gemeente Epe afkomen naar doelstellingen, resultaten en uitgangspunten voor de informatievoorziening. Deze worden geconcretiseerd in een projectenportfolio die gedurende het jaar up-to-date wordt gehouden. Ook in 2023 dienen dit informatiebeleid en de bijbehorende projectenportfolio als leidraad voor onze acties. Belangrijke projecten die op de portfolio staan zijn o.a. de implementatie van een back-officepakket binnen het Sociaal Domein, de implementatie van een nieuwe website en de implementatie van de nieuwe Omgevingswet. Daarnaast zullen er vanuit het geactualiseerde informatiebeleid pilots worden gestart om te kijken hoe de beantwoording van de intensiverende klantvraag en participatie vanuit informatietechnologie kan worden ondersteund. In 2023 wordt onder andere verder ingezet op het professionaliseren van gegevensmanagement en gegevensbeheer. Naast beheersing en degelijkheid in integriteit van data is ook waardecreatie met data een belangrijk aspect binnen dit project. Data wordt in onze door technologie gedreven maatschappij steeds belangrijker en als gemeente kunnen we hier niet in achter blijven. Daarnaast zal er blijvend aandacht zijn voor het versterken en doorontwikkelen van functioneel beheer in de organisatie. Een andere ontwikkeling n.a.v. het digitaal werken is het op een digitale wijze archiveren van informatie. In 2023 wordt verder vervolgd gegeven aan de resultaten van het onderzoek naar de vorming van een e-depot als archiefbewaarpplaats.

Informatieveiligheid

In 2020 is de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) vervangen door de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Een overheidsbrede baseline voor informatieveiligheid. Vanuit de Baseline Informatieveiligheid Overheid zullen maatregelen geïmplementeerd en continu verbeterd worden. Sinds 2018 is de nieuwe verantwoordingssystematiek "Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)" ingevoerd. Op basis hiervan legt ons college jaarlijks verantwoording af aan uw raad en landelijke toezichthouders. De verantwoording aan de raad bestaat uit een zelfevaluatie, een verklaring van het college van B&W over het gebruik van SUWI-net en DigiD, een onafhankelijke IT-audit over het gebruik van SUWI-net en DigiD en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag. Jaarlijks worden penetratietesten uitgevoerd op de technische infrastructuur. Het doel van penetratietesten is het verkrijgen van onafhankelijk inzicht in de status en effectiviteit van de beveiligingsmaatregelen. Daarnaast maken de toegenomen externe dreigingen het noodzakelijk om continu te waken over informatieveiligheid. Ook wordt structureel een campagne gehouden om de informatieveiligheidsbewustwording onder medewerkers te versterken. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan het privacybewustzijn in het kader van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

ICT

Dankzij goed werkende ICT voorzieningen kan de gemeente haar werk doen. De afhankelijkheid van deze voorzieningen neemt toe. Daarom willen we in regie zijn ten aanzien van goede ICT-oplossingen voor onze gemeente. We reduceren de kwetsbaarheid en dragen zorg voor de continuïteit van de infrastructuur en de beheersorganisatie. In meerdere mate nemen we daarom diensten extern af en kijken per update of nieuwe aanschaf, wat de beste oplossing is. We verminderen het bezit van eigen ICT-infrastructuur en brengen dit onder bij derden. In 2021 en 2022 is de ICT infrastructuur inclusief de digitale werkplek geoutsourcet. We blijven deze digitale werkplek continu verbeteren met onze dienstverlener.

5.3.4 Juridische Zaken

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is op 25 mei 2018 in werking getreden. De AVG verplicht om privacyrisico's in werkprocessen inzichtelijk te maken en te documenteren. Dit gebeurt door het houden van Data Protection Impact Assessment (DPIA). Hierbij worden de risico's in werkprocessen in beeld gebracht en worden de maatregelen om die risico's weg te nemen of te beperken, beschreven. Het houden van DPIA's wordt planmatig aangepakt voor nieuwe wetten en verwerkingen. Eind 2022 wordt een nieuw jaarplan opgesteld voor de taken rondom de AVG en informatiebeveiliging.

Wet open overheid (Woo)

De Wet open overheid is op 1 mei 2022 in werking getreden. Het is de vervanger van de Wet openbaarheid van bestuur. Naast de mogelijkheid tot het doen van een Woo-verzoek, kent de Woo nieuwe verplichtingen, die pas in de loop van de komende jaren gefaseerd in werking zullen treden. Het betreft: het actief openbaar maken van documenten in 11 informatiecategorieën én het op orde brengen van de informatiehuishouding van overheden.

Actief openbaar maken moet verplicht gedaan worden via PLOOI, een landelijk platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. De werkprocessen en de digitale huishouding van onze organisatie moeten hierop ingericht worden. Dit is projectmatig opgepakt in 2022.

Voor het actief openbaar maken van documenten wordt beleid ontwikkeld. Dit beleid moet inzicht geven in welke onderwerpen de gemeente Epe in ieder geval actief informatie openbaar maakt, welke (categorieën van) documenten daarbij actief openbaar worden gemaakt en of hiervoor PLOOI wordt gebruikt. Een belangrijk onderdeel van de verbetering van de digitale huishouding is de (juiste) archivering van alle documenten. Hieronder vallen ook e-mail, sms- en whatsapp-berichten.

5.3.5 Financiën

In het kader van de rechtmatigheid worden de inkoopprocessen en financiële administratieve processen verder op elkaar aangesloten. Dit is een vervolg van de implementatie van het nieuwe financiële pakket. Daarnaast worden de managementrapportages verder doorontwikkeld.

5.3.6 Planning en Control

De ontwikkeling van de planning en control cyclus is een proces waarin mogelijkheden tot verbeteren continu worden benut. Dit gebeurt waar mogelijk in combinatie met de geautomatiseerde toepassing (Pepperflow) en door kritisch te kijken naar de procesmatige aanpak van het opstellen van de verschillende documenten. Via de website epe.begrotingonline.nl hebben de gebruikers via een web-based toepassing eenvoudig en snel toegang tot de documenten in de planning en control cyclus, zoals de begroting en de jaarstukken.

Door middel van voortgangsrapportages wordt de raad geïnformeerd over de voortgang van de geplande activiteiten en de financiële afwijkingen.

Binnen de planning en control cyclus is continu aandacht voor het toepassen van de uitgangspunten van het financiële beleid, zoals risicobeheersing in relatie tot het weerstandsvermogen, het waar mogelijk beperken van de afhankelijkheid van externe financiering, de financieringsplanning en een sluitende begroting/meerjarenbegroting. Daarbij speelt de interne beheersing van de processen en de rechtmatigheid in de uitvoering (inclusief interne controle daarop) een belangrijke rol. De komende jaren is een belangrijke ontwikkeling de komst van de 'rechtmatigheidsverantwoording', waarmee het college met ingang van 2023 bij de jaarstukken verantwoording aflegt over het (financieel) rechtmatig handelen van de gemeente. In de aanloop daarnaartoe wordt onderzocht wat nodig is om de administratieve organisatie (de processen) zo in te richten, dat een zo goed mogelijke basis ontstaat voor het afgeven van de verantwoording.

De doorlooptijd van het proces van opstellen en controle van de jaarstukken wordt de afgelopen jaren sterk beïnvloed door de impact van de eisen die gesteld worden aan de verantwoording van sociaal domein, het toenemend aantal specifieke regelingen waarover afzonderlijk verantwoording moet worden afgelegd (via de 'Sisa-methodiek') en de verscherping van de accountantscontrole. De toenemende eisen leiden tot een langere doorlooptijd van het jaarrekeningproces dan gewenst.

Ook in 2023 zal in de commissie Planning en Control enkele malen overleg worden gepland tussen vertegenwoordigers van gemeenteraad en college en vakspecialisten uit de gemeentelijke organisatie

over onderwerpen uit de planning en control cyclus en bedrijfsvoering aangelegenheden. Ook het overleg met de accountant vindt via die commissie plaats. Vanaf 2020 is een nieuw dienstverleningscontract gesloten voor de controle van de jaarrekening door de accountant, voor een periode van vier jaar.

6 | Verbonden partijen

6.1 Inleiding

De paragraaf verbonden partijen geeft inzicht in de relaties en verbindingen van de gemeente met verbonden partijen. Van een 'verbonden partij' is sprake wanneer er vanuit de gemeente bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend en wanneer er financiële belangen mee gemoeid zijn.

- Onder bestuurlijk belang wordt verstaan het hebben van een zetel in het bestuur van de verbonden partij of het hebben van stemrecht.
- Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld (en die ze is in geval van faillissement van de verbonden partij kwijt kan zijn) en/of in geval dat er financiële problemen ontstaan bij de verbonden partij er verhaal op de gemeente kan plaatsvinden.

6.2 Beleidskaders

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is vastgelegd in de Nota verbonden partijen 2016. Deze nota wordt geactualiseerd met naar verwachting besluitvorming eind 2022/begin 2023.

6.3 Beheersing risico's

De verbonden partijen lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Bij de begroting en de rekening wordt per partij bezien hoeveel bestuurlijk (inhoudelijk) en financieel belang er is en hoeveel risico er wordt gelopen en wordt het risicoprofiel bepaald. Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel belang bij een verbonden partij, des te intensiever de sturing. Er zijn drie risicoprofielen:

Basis pakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een laag bestuurlijk en financieel risico loopt worden ingedeeld in het basispakket. De raad wordt over verbonden partijen in dit pakket geïnformeerd bij de gemeentelijke begroting en jaarrekening.

Pluspakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een gemiddeld bestuurlijk of financieel risico loopt worden ingedeeld in het pluspakket. Aanvullend op het basispakket wordt de raad ook bij de voortgangsrapportage geïnformeerd over deze verbonden partijen, zo nodig ook met een informatienota. Daarnaast zal de bestuurlijke en ambtelijke overleg frequentie met deze verbonden partijen hoger zijn dan bij de partijen in het basispakket. Tot slot worden deze verbonden partijen ook periodiek geagendeerd in het college.

Plusplus pakket

Verbonden partijen waarbij de gemeente een hoog bestuurlijk en financieel risico loopt worden ingedeeld in het plusplus pakket. Aanvullend op het pluspakket ligt de bestuurlijke en ambtelijke overleg frequentie met deze verbonden partijen hoger.

6.4 Overzicht verbonden partijen

Op basis van regelgeving volgt hierna het overzicht van bestaande verbonden partijen. Daarin wordt per partij de voorgeschreven informatie verschaft. Bij de gemeenschappelijke regelingen die geen eigen vermogen hebben is het financieel belang van de gemeente gelegen in de verplichting om bij te springen als er financiële problemen ontstaan bij de verbonden partij. Omdat die op begrotingsbasis niet zijn in te schatten staat bij die gemeenschappelijke regelingen € 0 als financieel belang.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Volledige naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene Vergadering		
Openbaar belang	Bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang		
		1 januari 2021	31 december 2021
Financieel belang	van de gemeente	€ 4,8 mln.	€ 4,7 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 5.097 mln.	€ 5.062 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 155.262 mln.	€ 143.995 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij	p.m.	p.m.
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	n.v.t.		
Beleidsvoornemen 2022 van de verbonden partij	Niet bekend. BNG publiceert geen begroting. Daarom zijn de cijfers van 2021 opgenomen.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	n.v.t	n.v.t.	n.v.t

Circulus			
Volledige naam	Circulus B.V.		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Afvalverwijdering en straatreiniging		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 1 mln.	€ 1 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 16,9 mln.	€ 17,9 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 58,8 mln.	€ 56,4 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij	(excl. deelnemingen)	€ 892.000.
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	Verwachte verplichting dienstverleningsovereenkomst: € 3,6 mln.		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Verduurzamen, Circulaire economie, hergebruik van hernieuwbare grondstoffen optimaliseren de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval te minimaliseren en de reststromen van het huishoudelijk afval nog beter verwaarden.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 3,6 mln.	€ 3,7 mln.	€ 3,8 mln.

GGD NOG			
Volledige naam	GGD Noord- en Oost Gelderland		
Vestigingsplaats	Warnsveld		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Voorzitter dagelijks en algemeen bestuur		
Openbaar belang	GGD NOG beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid van de inwoners van 22 gemeenten die bij GGD NOG zijn aangesloten.		
		1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 0,1 mln.	€ 0,1 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 2,4 mln.	€ 2,2 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 2,8 mln.	€ 2,5 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023			€ 655.849
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	GGD NOG voert voor de gemeente Epe de jeugdgezondheid 4-19 jaar uit. Daarnaast zijn er taken voor de algemene gezondheid, onder andere medische milieukunde en infectieziektebestrijding.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
		2024	2025
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 647.019	€ 671.346	€ 671.346

Leisurelands			
Volledige naam	Leisurelands B.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Openbare toegankelijkheid dagrecreatieterrein Kievitsveld		
	Leisurelands heeft geen geprognosticeerde balans	1 januari 2021	31 december 2021
Financieel belang	van de gemeente	€ 6.705	€ 6.705
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 75,7 mln.	€ 79,7 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 12,7 mln.	€ 15,6 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		-
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	n.v.t.		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Sterke uitgangspositie behouden, intensieve samenwerking met partners, ontwikkeling duurzame exploitatie.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
		2024	2025
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Lucrato			
Volledige naam	Werkbedrijf Lucrato		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid dagelijks bestuur		
Openbaar belang	Het bieden van werkplekken voor inwoners met een arbeidshandicap, die niet zelfstandig kunnen werken (WSW) of alleen in een beschutte werkomgeving. En begeleiding naar werk (re-integratie) van mensen die onder de Participatiewet vallen met een afstand tot de arbeidsmarkt.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 0,4 mln.	€ 0,4 mln.
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 2,8 mln.	€ 2,7 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 2,4 mln.	€ 2,3 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 157.000		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	T.b.v. realiseren en vergroten uitstroomdoelstelling Participatiewet: - efficiënte inzet op begeleiden inwoners naar passende arbeidsplek. - Doorontwikkelen inzet PMC: hierbij expertise bieden voor de brede doelgroep die onder de participatiewet valt (maatwerk). De afgelopen jaren is de bedrijge substitueel lager uitgevallen van de verwachte bijdrage. Dit komt door vrijgevallen middelen en een betere december circulaire. Risco is wel dat de doelgroep die lucrato moet bedienen steeds meer aandacht nodig heeft. Waardoor het tekort kan blijven ontstaan. Vanuit Cedris is er ook een brief gestuurd naar het ministerie om aandacht te vragen voor de financiële positie van werkleerbedrijven. Deze vraag is ook aan onze raadsleden gesteld om aandacht te vragen binnen de landelijke partijen.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 156.150	€ 155.250	€ 154.800

Omgevingsdienst OVIJ			
Volledige naam	Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ)		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid dagelijks bestuur		
Openbaar belang	Uitvoering wettelijke milieutaken		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 25.804	€ 20.371
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 190.000	€ 150.000
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 1.740.000	€ 1.890.000
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 900.633		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Uitvoering (wettelijke) milieutaken.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 922.240	€ 942.953	€ 964.141

OMVV			
Volledige naam	Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Revitalisering vakantieparken		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 1.536	€ 172.232
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 7.200.000	€ 12.200.000
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 58.810	€ 58.810
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ -1.300.000
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023			-
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Investeren in vakantieparken (o.a. op basis van een lening) zodat vakantieparkhouders een kwaliteitsslag kunnen maken (vb. klimaatbestendigheid, duurzaamheid, bedrijfsvoering). Bij complexe eigendomssituaties en pacht- en huurrelaties en bijvoorbeeld de ligging in de natuur dat uitbreiding belemmert kan de OMVV dankzij haar privaatrechtelijke karakter ondersteuning bieden waar de gemeente dat niet kan.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	-	-	-

Vervoerscentrale Stedendriehoek			
Volledige naam	Basismobiliteit		
Vestigingsplaats	Lochem		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: bedrijfsvoeringsorganisatie		
Wijze van belang	Voorzitter a.i. bestuur		
Openbaar belang	Doelgroepen prettig en efficiënt vervoeren wanneer er geen vervoersalternatief is.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 68.623	€ 40.367
Eigen vermogen	van de verbonden partij	571858	€ 336.389
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 3.879.530	€ 3.774.488
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023			€ 1.516.820
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkelen en implementeren van een API voor het routegebonden vervoer 2. Ontwikkelen en beschikbaar stellen van een app voor ouders/verzorgers/reizigers in het RGV 3. Opzetten, uitvoeren en terugkoppelen van een verdiepend klanttevredenheidsonderzoek (KTO) voor het vraagafhankelijke vervoer en een jaarlijks KTO voor het routegebonden vervoer. 4. Onderzoek naar mogelijkheden van optimalisatie processen en producten doelgroepenvervoer. 		
Risicoprofiel	gemiddeld (pluspakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 1.602.881	€ 1.648.943	€ 1.702.223

Regio Stedendriehoek			
Volledige naam	Gemeenschappelijke regeling regio Stedendriehoek		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid bestuur en lid regionaad		
Openbaar belang	Belangenbehartiging op gebied van ruimtelijke ordening en landschapontwikkeling, volkshuisvesting, sociaaleconomische ontwikkeling en arbeidsvoorziening, verkeer en vervoer, milieu, onderwijs en welzijn en recreatie.		
<i>Stedendriehoek heeft geen geprognosticeerde balans</i>		1 januari 2021	31 december 2021
Financieel belang	van de gemeente	€ 12.826	€ 11.333
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 172.600	€ 152.515
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 2.089.739	€ 1.189.774
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		-
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 99.233		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Uitvoering van het Regionaal Perspectief 2030 met het daarbij behorende uitvoerings- en investeringsprogramma als aanscherping en actualisatie van de huidige Agenda Cleantechregio 2019-2023. De uitwerking gebeurt in samenwerking met de Strategische Board onder de gezamenlijke naam "Cleantechregio".		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 102.296	€ 105.454	€ 108.712

Streekarchief			
Volledige naam	Streekarchief Epe, Hattem en Heerde		
Vestigingsplaats	Epe		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: centrumgemeente		
Wijze van belang	Voorzitter commissie en plaatsvervangend lid		
Openbaar belang	Het beheer van de oude openbare archieven en het toezicht op het beheer van de nieuwe archieven.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 0	€ 0
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 85.581		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Het beheer van de oude openbare archieven en het toezicht op het beheer van de nieuwe archieven. Het onderzoeken / realiseren van een voorziening voor het duurzaam beheren van elektronische informatie mogelijk i.s.m. Streekarchivariaat Noord West Veluwe.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
	2024	2025	2026
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 92.742	€ 95.887	€ 98.767

Tribuut			
Volledige naam	Tribuut belastingsamenwerking		
Vestigingsplaats	Epe		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: bedrijfsvoeringsorganisatie		
Wijze van belang	Vice voorzitter bestuur		
Openbaar belang	Het uitvoeren van de gemeentelijke belastingen en Wet waardering onroerende zaken.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 21.000	€ 21.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 200.000	€ 200.000
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 692.000		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	Benchmarken kosten Implementatie toetreding Brummen tot Tribuut Inrichten samenwerkende objectenregistratie Meer datagericht werken Betere communicatie vanuit Tribuut		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
		2024	2025
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 688.000	€ 702.000	€ 715.000

Veiligheidsregio			
Volledige naam	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland		
Vestigingsplaats	Apeldoorn		
Vorm	Gemeenschappelijke regeling: openbaar lichaam		
Wijze van belang	Lid algemeen bestuur		
Openbaar belang	De VNOG werkt samen met de gemeenten aan veiligheid, door zich sterk te maken voor de kwaliteit en efficiency van de brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, bevolkingszorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding. Dit alles met als doel: veilig en gezond, wonen, werken en recreëren.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 550.942	€ 500.395
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 13,6 mln.	€ 12,3 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 45,0 mln.	€ 46,6 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 0
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	€ 2.008.000		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	De VNOG gaat de komende jaren verder aan het realiseren van de opdrachten uit de Toekomstvisie van de VNOG uit 2020. Daarbij houden we rekening met ontwikkelingen in de samenleving, zoals de energietransitie, gevolgen van klimaatverandering en kansen voor innovatie.		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
		2024	2025
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij	€ 2.008.000	€ 2.008.000	€ 2.008.000

Vitens			
Volledige naam	Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Zwolle		
Vorm	Vennootschap		
Wijze van belang	Algemene vergadering		
Openbaar belang	Het beschikbaar stellen van voldoende betrouwbaar drinkwater.		
	<i>prognose</i>	1 januari 2023	31 december 2023
Financieel belang	van de gemeente	€ 35.000	€ 35.000
Eigen vermogen	van de verbonden partij	€ 625,2 mln.	€ 666,3 mln.
Vreemd vermogen	van de verbonden partij	€ 1462,1 mln.	€ 1.550,1 mln.
Verwacht financieel resultaat	van de verbonden partij		€ 36,1 mln.
Financiële gemeentelijke bijdrage 2023	n.v.t.		
Beleidsvoornemen 2023 van de verbonden partij	<ul style="list-style-type: none"> - 24/7 Betrouwbaar en betaalbaar drinkwater - Meer gemak voor de klant - Voldoende beschikbare schone bronnen. 		
Risicoprofiel	laag (basispakket)		
		2024	2025
Jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan verbonden partij		n.v.t.	n.v.t.
		2026	2026
		n.v.t.	n.v.t.

7 | Grondbeleid

7.1 Beleidskaders

Het grondbeleid is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2013.

7.2 Grondbeleid in Epe

Het grondbeleid heeft een grote invloed op en samenhang met de realisatie van het collegeakkoord en de volgende programma's in de programmabegroting:

- Ruimte en wonen (programma 5)
- Bedrijvigheid (programma 9).

De gemeente Epe voert een facilitair grondbeleid. Daarbij volgt de gemeente de ontwikkelingen eerder dan dat ze die initieert. De gemeente speelt in op particuliere initiatieven, zonder zelf de beschikking te verkrijgen over de grond. Hierbij heeft de gemeente een voorwaardenscheppende rol door middel van de Omgevingsvisie, Woonagenda en het bestemmingsplan. Marktpartijen verwerven en exploiteren de grond. De risico's voor de gemeente bij facilitair grondbeleid zijn minimaal; de gemeente koopt geen grond en het ontwikkelrisico ligt bij een private partij.

De gemeente Epe beschikt over een voorraad aan (eigen) grond die kan worden ontwikkeld. Dit is ontstaan door (actief) verwerven of doordat de grond (historisch) al in eigendom bij de gemeente was. Een deel van deze gronden zijn opgenomen in grondexploitaties en zullen nadat ze bouwrijp zijn gemaakt, als bouwterrein worden uitgegeven door verkoop. Daarnaast geldt voor een deel van de gronden dat de ontwikkelingen nog in voorbereiding zijn.

7.3 Grondexploitaties

7.3.1 Voortgang van de exploitaties

Kweekweg VI Epe

In 2022 is het laatste perceel bedrijfsterrein verkocht.

De Pirk-Noord Vaassen

Van de 74 geplande woningen in dit plan zijn er 66 opgeleverd.

Hoge Weerd Epe

De realisatie van de sociale huurwoningen start in 2022.

Klaarbeek Epe

Voor dit plan worden geen inkomsten meer verwacht en zijn de nog te verwachten uitgaven relatief laag.

Aankomende exploitaties

Het plan Oosterhof-Zuid (woningbouw) bevindt zich in de fase van de ruimtelijke procedure.

Het plan 't Slath (woningbouw) is in voorbereiding.

Het plan Eekterveld IV (bedrijventerrein) is in voorbereiding.

7.3.2 Parameters grondexploitatiebegrotingen

Bij de actualisatie van de grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2022 van de plannen van het grondbedrijf zijn de volgende parameters gehanteerd:

- Kostenstijging = 4% per jaar
- Opbrengstenstijging
 - bedrijfsterrein: 2% per jaar
 - bouwterrein voor woningen: 3%
- Rekenrente = 0,21% per jaar

7.3.3 Tussentijdse winst- en verliesnemingen

Met zekerheid in de plannen gerealiseerde winsten moeten (op grond van voorschriften) tussentijds worden overgeboekt naar de reserve bouwgrondexploitatie. Op 30 juni 2022 zijn de volgende tussentijdse winsten overgeboekt naar de reserve bouwgrondexploitatie:

Plan

Winstneming

Hoge Weerd	0
De Pirk-Noord	0
Kweekweg VI	+ € 17.237
Klaarbeek	€ 1.870

Als uit een grondexploitatiebegroting blijkt, dat er een verlies op een plan ontstaat, wordt dit verlies direct ten laste van de reserve bouwgrondexploitatie gebracht. In dit kader is op basis van de geactualiseerde grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2022 voor het plan De Pirk-Noord een bedrag van € 27.214 als tussentijds verlies genomen.

7.3.4. Cijfers geactualiseerde grondexploitatiebegrotingen

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste cijfers weergegeven van de grondexploitatiebegrotingen per 30 juni 2021.

Plan	boekwaarde 30-6-2022*	verwacht eind- resultaat grexen*	jaar afsluiting plan
Hoge Weerd	- € 40.481	+ € 281.360	2025
De Pirk-Noord	- € 373.995	- € 244.023	2024
Kweekweg VI	+ € 44.937	+ € 849.823	2022
Klaarbeek	- € 4.300	- € 158.049	2023

* - = nadelig; + = voordelig

De grondexploitatiebegrotingen worden gebruikt voor het berekenen van de benodigde reserve bouwgrondexploitatie.

7.4 Reserve bouwgrondexploitatie

Voor het afdekken van de risico's van de bouwgrondexploitatie is een reserve bouwgrondexploitatie gevormd. Het te hanteren model voor het berekenen van de reserve bouwgrondexploitatie is opgenomen in de Nota Grondbeleid 2013.

De benodigde reserve bouwgrondexploitatie bedraagt per 1 juli 2022 € 3.392.045. De werkelijke stand van de reserve bouwgrondexploitatie bedraagt per 1 juli 2022 € 3.649.727 en is dus voldoende voor het afdekken van de risico's van de bouwgrondexploitatie.

Financiële begroting

A. Overzicht van baten en lasten in de begroting

Het overzicht van baten en lasten in de begroting bevat:
de baten, de lasten en het saldo per programma.

1. de algemene dekkingsmiddelen.
2. de kosten van de overhead.
3. verwachte heffing voor de vennootschapsbelasting.
4. het bedrag voor onvoorzien.
5. het totaal saldo van baten en lasten.
6. toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma.
7. het geraamde resultaat.

(bedragen x € 1.000)	2023			2024			2025			2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma's												
1. Opgroeien in Epe	634	15.439	-14.804	634	16.088	-15.453	634	15.876	-15.241	634	15.885	-15.251
2. Actief in Epe	506	4.462	-3.956	506	4.460	-3.954	506	4.419	-3.913	506	4.413	-3.907
3. Zorg en opvang	628	13.055	-12.427	383	13.363	-12.980	383	13.727	-13.343	383	14.112	-13.728
4. Leefbaar en veilig	12	2.686	-2.674	12	2.686	-2.674	12	2.686	-2.674	12	2.686	-2.674
5. Ruimte en wonen	5.155	6.077	-922	4.442	6.126	-1.684	4.442	5.955	-1.513	4.417	5.933	-1.516
6. Epe op orde	1.263	7.824	-6.561	1.263	7.487	-6.224	1.263	7.484	-6.221	1.263	7.605	-6.342
7. Duurzaamheid	7.866	8.113	-247	7.866	8.042	-176	7.866	8.022	-156	7.866	8.022	-156
8. Toezicht en handhaving	80	551	-472	80	551	-472	80	571	-492	80	551	-472
9. Bedrijvigheid	46	965	-919	46	950	-904	46	880	-834	46	855	-809
10. Weer aan het werk	7.411	16.507	-9.096	7.411	16.003	-8.593	7.411	15.873	-8.462	7.411	15.731	-8.320
11. Bestuur en organisatie	303	5.365	-5.062	447	6.101	-5.654	489	7.407	-6.919	530	8.064	-7.534
Subtotaal saldo programma's	23.904	81.046	-57.142	23.090	81.857	-58.768	23.132	82.900	-59.768	23.148	83.856	-60.708
Algemene dekkingsmiddelen:												
- Lokale heffingen	7.923	441	7.482	8.134	429	7.705	8.477	427	8.050	8.531	423	8.320
- Algemene uitkering	61.582	136	61.446	64.516	141	64.375	67.267	156	67.111	63.313	156	63.157
- Dividend	125	4	121	125	4	121	125	4	121	125	4	121
- Saldo financieringsfunctie	1.277	-38	1.315	1.277	-14	1.291	1.277	-6	1.283	1.277	-6	1.283
- Overige algemene dekkingsmiddelen		55	-55		55	-55		55	-55		55	-55
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	70.907	598	70.308	74.052	615	73.437	77.146	636	76.510	73.246	632	72.614
Overheadkosten	662	14.055	-13.393	762	13.380	-12.618	743	12.839	-12.096	985	12.884	-11.900
Heffing Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien	-	95	-95	-	95	-95	-	95	-95	-	95	-95
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	95.472	95.794	-321	97.903	95.947	1.956	101.020	96.470	4.551	97.378	97.467	-89
Mutaties in reserves:												
1: Opgroeien in Epe	88	4.852	-4.763	98	3.037	-2.940	45	5.597	-5.552	46	1.736	-1.691
2: Actief in Epe	-	9	-9	-	9	-9	-	9	-9	-	9	-9
3: Zorg en opvang	2.432	2.882	-450	97	160	-63	78	106	-28	553	102	451
4: Leefbaar en veilig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5: Ruimte en wonen	919	719	200	187	173	14	178	173	4	181	169	12
6: Epe op orde	755	423	331	454	1.054	-601	352	444	-91	354	450	-97
7: Duurzaamheid	29	7	22	3	7	-4	3	7	-4	3	7	-4
8: Toezicht en handhaving	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

9: Bedrijvigheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
10: Weer aan het werk	1.234	71	1.163	31	48	-17	32	48	-16	-	46	-46
11: Bestuur en organisatie	13.601	11.059	2.542	2.593	807	1.786	2.108	621	1.487	2.445	533	1.912
12: Algemene dekkingsmiddelen	181	109	72	146	106	40	116	105	12	104	104	-0
Overhead	1.860	638	1.223	492	644	-151	339	677	-337	290	712	-422
Totaal mutaties in reserves	21.099	20.769	330	4.101	6.045	-1.944	3.251	7.787	-4.535	3.974	3.868	106
Geraamde resultaat	116.571	116.562	9	102.425	101.992	12	104.272	104.256	15	101.352	101.335	17

B. Toelichting op het overzicht baten en lasten

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bevat:

1. Toelichting op de mutaties per programma.
2. Het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen: lokale heffingen.
3. Inzicht in de gehanteerde prijzen, lonen en rentepercentages.
4. Het overzicht van de incidentele baten en lasten en de structurele ruimte met toelichting.
5. Het overzicht van de structurele mutaties in de reserves met toelichting

1. Toelichting op de mutatie per programma

Hierin geven we inzicht in de baten en lasten per afzonderlijk programma en een analyse van de verschillen tussen de begrote bedragen in de vorige en huidige begroting. Dit betreffen de baten en lasten, uitgaande van het bestaande beleid. De 'budgetaanpassingen' als gevolg van de voortzetting van bestaand beleid zijn in de verschillende plannen per programma per pijler toegelicht. Bijlage 5 geeft inzicht in de lasten en baten per taakveld.

2. Het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen: lokale heffingen

Dit overzicht bevat de belastingen die we vrij mogen besteden en de kosten die we daarvoor maken. Een toelichting op de belastingopbrengsten staat in de paragraaf lokale heffingen.

bedragen x € 1.000

Onderwerp	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Onroerendezaakbelasting	6.004	6.252	6.572	6.783	7.126	7.180
Hondenbelasting	66	-	-	-	-	-
Precariobelasting	2.059	99	92	92	92	92
Forensenbelasting	369	348	372	372	372	372
Toeristenbelasting	811	794	840	840	840	840
Opbrengst algemeen	-706	-699	47	47	47	47
Totaal bruto opbrengst	8.603	6.794	7.923	8.134	8.477	8.531
Kosten	491	485	441	429	427	423
Totaal netto opbrengst	8.112	6.309	7.482	7.705	8.050	8.108

3. Het inzicht in de gehanteerde prijzen, lonen en rentepercentage

Bij het opstellen van deze (meerjaren)begroting zijn onderstaande percentages gehanteerd.

De percentages van de autonome loon- en prijsstijgingen zijn gebaseerd op de meicirculaire 2022. Aanvullend hierop is een correctie toegepast op basis van het geactualiseerde percentage voor het lopende begrotingsjaar. Voor de prijsstijging wordt het imoc (inflatie materiële overheidsconsumptie)-percentage gehanteerd. Het Rijk hanteert dat namelijk ook bij de rijksbegroting en de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Voor het rentepercentage gebruiken we de rentevisie van De Nederlandse Bank (DNB) uit juni 2022. Uit voorzichtigheid houden we voor de lange termijn het rentepercentage structureel tussen de 1,5 en 2% boven de verwachting van DNB. Het rentepercentage voor 2023 en 2024 houden we 0,3% boven de verwachting van DNB.

Component	2023	2024	2025	2026
Prijsstijging	5,0%	2,4%	2,4%	1,9%
Loonstijging	6,9%	3,9%	3,8%	3,6%
Rente kort geld	1,6%	1,9%	2,0%	2,0%
Rente lang geld	1,8%	1,8%	2,0%	2,0%

4. Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en de structurele ruimte met toelichting

Dit overzicht geeft inzicht in het structurele en reële evenwicht van de begroting op korte en langere termijn.

Structureel evenwicht: structurele lasten dekken we met structurele baten.

Reëel evenwicht: de geraamde bedragen zijn volledig, realistisch en haalbaar.

Incidentele baten en lasten beïnvloeden het begrotingsresultaat. Dat is zichtbaar in onderstaand overzicht. De incidentele lasten zijn hoger dan de incidentele baten. Hieruit volgt dat we de structurele lasten dekken met structurele baten. En dat daarmee sprake is van een structureel sluitende (meerjaren)begroting.

bedragen x € 1.000

Programma	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Opgroeien in Epe	77	0	70	0	0	0	0	0
2. Actief in Epe	64	0	33	0	0	0	0	0
3. Zorg en Opvang	30	0	0	0	0	0	0	0
4. Leefbaar en veilig	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Ruimte en wonen	2.194	2.225	0	0	0	0	0	0
6. Epe op orde	91	0	0	0	0	0	0	0
7. Duurzaamheid	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Toezicht en handhaving	0	0	0	0	0	0	0	0
9. Bedrijvigheid	120	0	30	0	0	0	0	0
10. Weer aan het werk	85	0	70	0	0	0	0	0
11. Bestuur en Organisatie	187	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	187	0	0	0	0	0	0	0
Resultaatbestemming	20.004	19.628	5.267	2.633	6.997	1.796	3.063	2.556
Totaal	23.039	21.853	5.470	2.633	6.997	1.796	3.063	2.556

bedragen x € 1.000;

Structurele ruimte	2023	2024	2025	2026
Geraamde resultaat	9	12	16	18
Saldo eenmalige baten (+) / lasten (-)	1.186	2.837	5.201	506
Gecorrigeerd saldo / structurele ruimte	1.195	2.849	5.217	524

Toelichting onder de tabel incidentele baten en lasten:

Uit het overzicht blijkt dat het begrotingsresultaat wordt beïnvloed door incidentele baten en lasten. De structurele lasten worden gedekt door de structurele baten.

Toelichting incidentele bedragen per programma \geq € 50.000:

Programma 2:

- Uitvoeringsplan toekomstvisie accommodaties; € 50.000 voor het jaar 2023

Programma 5:

- Opbrengst bouwgrondexploitatie; 2,2 miljoen aan lasten en baten in 2023

Programma 6:

- Onderzoek Dorpsbeek; € 50.000 voor het jaar 2023

Programma 9:

- Lokale economie; € 85.000 voor het jaar 2023

Programma 10:

- Omzetting collectief aanvullende zorgverzekering; € 79.000 voor het jaar 2023
- Trajectbegeleider werkervaringsplekken; € 108.000 voor 2023

Overhead:

- Accountmanager agrarische sector; € 45.000 in 2023, € 60.000 in 2024
- Doorlichting begroting; € 80.000 in 2024
- Functiewaarderingsysteem; € 100.000 voor het jaar 2023
- Werving en selectie, €100.000 in 2023 en € 50.000 in 2024

5. Overzicht van de geraamde structurele mutaties in reserves met toelichting.

Dit overzicht helpt bij de bepaling en de beoordeling van het structurele evenwicht in de begroting.

bedragen x € 1.000

Naam reserve	2023		2024		2025		2026	
	Toev.	Ontr.	Toev.	Ontr.	Toev.	Ontr.	Toev.	Ontr.
ICT investeringen	215	360	220	403	225	325	229	277
Vervanging openbare verlichting	287	0	293	0	299	0	304	0
Overdracht fietspaden RGV	9	0	10	0	10	0	10	0
Vervanging bruggen	74	0	76	0	77	0	79	0
Verkoop 14 aandelen VNB (6%)	16	0	14	0	12	0	12	0
Afl. achtergestelde lening Nuon	38	38	38	38	38	38	38	38
Afl. achtergestelde lening Vitens	47	47	47	47	47	47	47	47
Meubilair gymlokalen	23	22	23	31	24	17	24	17
Starterslening	56	9	58	10	60	11	62	12
Dekking kapitaallasten	0	996	0	1.009	0	1.017	0	1.027
Totaal structureel	765	1.471	777	1.537	791	1.456	805	1.418

C. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

In de uiteenzetting van de financiële positie staan de gevolgen van het beleid dat in de begroting is opgenomen.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

1. Financiële gevolgen van het bestaande beleid, voortzetting van beleid uit de vorige meerjarenbegroting en nieuw beleid, zoals in de programma's opgenomen
2. Vrijkomende eenmalige middelen
3. Investerings (economisch/maatschappelijk nut) en vervanging/uitbreiding
4. Financiering
5. Stand en verloop van de reserves en voorzieningen
6. Geprognosticeerde begin- en eindbalans
7. EMU-Saldo
8. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

1. Financiële gevolgen bestand beleid, voortzetting beleid vorige meerjarenbegroting, zoals in de programma's opgenomen

De uitkomst van de jaarlijkse afweging in het kader van het begrotingsproces is samengevat in het volgende overzicht. Daarin staat de cumulatieve ontwikkeling van lasten en baten. In de bijlagen bij deze begroting staan daarop toelichtingen.

Bedragen in € 1.000	2023	2024	2025	2026
Bestaand beleid (budgetprognose)	4.330	7.499	8.971	3.792
Dekkingsmogelijkheden	-	-	-	-
Voortzetting beleid vorige meerjarenbegroting (incl. dekking)	0	-20	-30	-30
Reeds geplande projecten/ investeringen (uit vorige meerjareninvesteringsplan)	-	-	-	-
Nieuw beleid deze meerjarenbegroting	-4.157	-7.271	-8.670	-3.261
Nieuwe investeringen	-164	-196	-256	-484
Saldo meerjarenbegroting	9	12	15	17

2. Vrijkomende eenmalige middelen

De volgende reserves bevatten een overschot dat we binnen de begroting inzetten voor incidentele uitgaven:

Reserve	Vrijkomend bedrag in euro	Achtergrond/toelichting
Algemene reserve	3.300.000	Jaarrekeningresultaat 2021, waarin een aantal grote voordelen zitten, daarnaast vrijval van een gereserveerd bedrag waarmee geanticipeerd werd op een nadelige voortgangsrapportage in 2021 en een verwacht voordeel in de algemene uitkering in 2022.
Eenmalige dekkingsmiddelen	56.000	Technisch overschot uit voorgaande begroting.
ICT	1.200.000	Vrijval van het bedrag dat op basis van de huidige werkwijze (minder zelf investeren) niet meer nodig is (hiertegenover staan wel hogere lasten in de reguliere begroting).
Risico's sociaal domein	2.260.000	Maatschappelijke opvang beschermd wonen (MOBW) dat voornamelijk het jaarrekeningresultaat 2021 verklaart
Participatie	571.000	Jaarrekeningresultaat 2021 (onderbesteding) en het niet meer afdekken van het tekort Lucrato uit deze reserve, maar uit reserve Buig. De nieuwe berekening systematiek laat zien dat het risico voor de komende jaren daaruit afgedekt kan worden.
BUIG	632.000	Verlaging aantallen uitkeringsgerechtigden (mensen in de bijstand).
Bouwgrond exploitatie	337.000	Vrijval op basis van de huidige (medio 2022) inzichten/gegevens over de risico's in de grondexploitatie berekeningen.
Egalisatie opbrengst bouwleges	400.000	De reserve kan op basis van de huidige inzichten en uitgaande van de structurele effecten van de Omgevingswet en Wkb, zoals deze in 2022 zijn berekend, ingezet worden ter dekking van deze effecten in de eerste jaren. Het beeld is gunstiger dan in de vorige programmabegroting werd ingeschat. Het is daarom mogelijk om de reserve deels vrij te laten vallen.
Herstel- en stimuleringsagenda*	1.144.000	De reserve Herstel- en stimuleringsagenda (corona), die voor de crisisfase was ingesteld (uitgaven voor acute situaties, overbrugging en herstel) kan worden afgebouwd. Het beleidskader eindigt per einde 2022. De (concept) 6e coronarapportage maakt duidelijk dat een deel van de in de reserve beschikbare middelen naar verwachting niet meer hoeft te worden ingezet en daarom kan vrijvallen.
Totaal	9.900.000	

* De resterende uitgaven die nog doorlopen na 2022 en passen binnen het beleidskader, worden nog uit de reserve gedekt.

3. Investerings (economische/maatschappelijk nut en vervanging-/uitbreidingsinvesteringen)

Dit onderdeel bevat een totaaloverzicht van de investeringen die in het meerjareninvesteringsplan staan. Een gedetailleerd overzicht staat in bijlage 4 bij deze begroting. De bedragen zijn op basis van de verwachte (geïndexeerde) uitgaven.

Alle investeringen moeten we verplicht activeren en afschrijven over de verwachte levensduur. De kosten daarvan zijn als 'kapitaallasten' opgenomen. Als er sprake is van financiering vanuit eenmalig beschikbare middelen of reserves, dan onttrekken we jaarlijks een bedrag aan een daartoe gevormde kapitaallastenreserve ter grootte van de kapitaallasten. Kapitaallasten van een investering die we dekken uit reserves of eenmalige middelen hebben daardoor geen effect op het saldo van de begroting.

Investeringsbedragen in € 1.000	2023	2024	2025	2026
Economisch nut	2.875	2.101	3.140	2.077
Maatschappelijk nut	2.096	720	1.321	1.347
Vervangingsinvesteringen	4.776	2.821	3.361	3.424
Uitbreidingsinvesteringen	195	-	1100	-
Totale investeringen	4.971	2.821	4.461	3.424

4. Financiering

De toelichting staat in de paragraaf financiering.

5. Stand en verloop reserves en voorzieningen

Het verloop van de reserves en voorzieningen staat in de bijlagen bij deze begroting.

6. Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Dit onderdeel bevat de verwachte begin- en eindbalans over het begrotingsjaar 2023 en de drie daaropvolgende jaren.

bedragen in € 1.000

Activa	balans 2021	Geprognosticeerde balans per ultimo				
		2022	2023	2024	2025	2026
(im) Materiële vast activa	63.162	62.583	60.810	58.252	55.508	52.633
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekking	-	-	-	-	-	-
Financiële vaste activa: Leningen	5.491	5.491	5.491	5.491	5.491	5.491
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	194	194	194	194	194	194
Totaal Vaste Activa	68.847	68.268	66.495	63.937	61.193	58.318
Voorraden:	-170	-170	-170	-170	-170	-170
Onderhanden werk en overige grond- en hulpstoffen	-	-	-	-	-	-
Voorraden:	-	-	-	-	-	-
Gereed product en handelsgoederen en vooruitbetalingen	5.813	4.947	4.947	4.947	4.947	4.947
Uitzettingen korter 1 jaar	1	1	1	1	1	1
Liquide middelen	12.373	12.373	12.373	12.373	12.373	12.373
Overlopende activa	18.017	17.151	17.151	17.151	17.151	17.151
Totaal Vlottende Activa	18.017	17.151	17.151	17.151	17.151	17.151
Totaal activa	86.864	85.419	83.646	81.088	78.344	75.470

Passiva	balans 2021	Geprognosticeerde balans per ultimo				
		2022	2023	2024	2025	2026
Eigen vermogen	68.211	61.131	67.890	65.925	61.418	61.550
Voorzieningen	8.977	8.813	8.566	9.029	9.122	9.405
Vaste schulden	-	-	0	0	0	0
Totaal Vaste Passiva	77.188	69.944	76.456	74.954	70.540	70.955
Vlottende schulden	4.865	10.662	2.379	1.322	2.992	0
Overlopende passiva	4.812	4.812	4.812	4.812	4.812	4.517
Totaal Vlottende Passiva	9.677	15.474	7.191	6.134	7.804	4.517
Totaal passiva	86.864	85.419	83.646	81.088	78.344	75.470

7. EMU-saldo

Dit onderdeel bevat het verwachte EMU-saldo over het begrotingsjaar 2023 en de drie daaropvolgende jaren. Het is gebaseerd op de geprognosticeerde balans. Het EMU-saldo geeft de mutatie in het saldo van de activa en passiva van de collectieve sector weer.

bedragen in € 1.000

				2022	2023	2024	2025	2026
Mutaties in het jaar	Activa	Financiële vaste activa	kapitaal-verstrekingen	-	-	-	-	-
			Uitzettingen	-	-	-	-	-
		Vlottende activa	Uitzettingen	-866	-	-	-	-
			Liquide middelen	-	-	-	-	-
	Passiva	Vaste passiva	Overlopende passiva	-	-	-	-	-
			Vaste schuld	-	-	-	-	-
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	8.283	1.057	-1.670	2.992	-
			Overlopende passiva	-	-	-	-	-
EMU-saldo				-6.665	1.205	1057	-1.670	3.289
EMU-saldo referentiewaarde				3.371	3.804	3.804	3.804	3.804
Vershil				-10.036	-2.599	-2.747	-5.474	-515

8. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Dit onderdeel bevat de zogenoemde jaarlijks terugkerende, aan arbeidskosten gerelateerde, verplichtingen van vergelijkbaar volume. Daaronder worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel. Het Besluit Begroting en Verantwoording schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Als de verplichtingen niet van een vergelijkbaar volume zijn, dan moet hiervoor een voorziening worden getroffen. Toepassing van deze voorschriften leidt tot de volgende situaties:

1. Salariskosten
Voor het begroten van de jaarlijkse salariskosten wordt uitgegaan van trede 10 van de functieschaal (organieke raming). De toelagen en vergoedingen worden individueel begroot.
2. Wettelijke en cao verplichtingen
Medewerkers waarvan het contract niet wordt verlengd hebben recht op een WW-uitkering. Medewerkers die op grond van artikel 10 van de cao gemeenten worden ontslagen hebben doorgaans recht op een WW-uitkering en kunnen ook recht hebben op een aanvullende uitkering én een na-wettelijke uitkering, die gekoppeld is aan het recht op WW. Vanaf 2020 bestaat ook de verplichting vanuit de wet tot het uitkeren van een transitievergoeding. De genoemde uitkeringen worden, voor zover deze kunnen worden voorzien, in de begroting opgenomen en gedekt door een onttrekking aan de reserve langdurige ziekte/voormalig personeel.
3. Wachtgelden en pensioenen wethouders, vanaf 2001
De wachtgelden voor gewezen wethouders worden voor het jaarlijkse bedrag in de begroting opgenomen. Voor pensioenen van wethouders is een voorziening getroffen. Op basis van de opbouw van de pensioenrechten, waarvoor jaarlijks door een extern bureau een berekening wordt gemaakt, wordt berekend in hoeverre de voorziening moet worden aangevuld.
4. Wachtgelden en pensioenen wethouders voor 2001
De wachtgelden en pensioen van wethouders voor 2001 worden jaarlijks bekostigd uit een structureel daarvoor opgenomen post binnen de begroting. Hiervoor is geen voorziening getroffen. De berekening van deze pensioenen en wachtgelden, evenals de uitbetaling daarvan, is uitbesteed.
5. Generatiepactregeling
De Generatiepactregeling van de gemeente Epe loopt van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2022. Er is in de begroting 2023-2026 verlenging aangevraagd voor de komende vier jaar. Voor deelnemende medewerkers wordt o.b.v. salaris en het gekozen arrangement een bedrag gereserveerd.
6. Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA) en Ziektewet (ZW)
De gemeente Epe is vanaf 1 januari 2008 eigenrisicodrager in het kader van de Wet Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Vanaf 1 januari 2017 is de gemeente ook eigen risicodrager voor de Ziektewet en WGA-flex. Daarmee is gemeente in het kader van ziekte en arbeidsongeschiktheid volledig uit het publieke stelsel gestapt. Voor het beperken van de schadelast is een verzekering met een particuliere verzekeraar afgesloten.

De jaarpremie hiervoor is in de begroting opgenomen.

7. Individueel Keuze Budget (IKB)

Dit is een budget dat per maand wordt opgebouwd en waarvoor de volgende bronnen worden gebruikt: de eindejaarsuitkering, de vakantie-uitkering, de levensloopbijdrage en bovenwettelijke vakantiedagen. De medewerker bepaalt gedurende het jaar zelf waar hij het budget voor in wil zetten. In de maand december wordt uitbetaald wat nog resteert in het budget en vervolgens begint met ingang van het nieuwe jaar de opbouw weer opnieuw.

8. Verkoop verlofuren

Naast de koop van verlof-uren biedt het IKB ook de mogelijkheid tot verkoop van bovenwettelijke verlofuren. Dit kan tot maximaal 72 uren voor een voltijds medewerker.

9. Verlofsparen

Met ingang van 1 januari 2022 is er een mogelijkheid tot verlofsparen. De medewerker heeft de mogelijkheid om niet gebruikte bovenwettelijke vakantie-uren te sparen. Hiervoor kan de medewerker de volgende bronnen gebruiken om de spaarpot te vullen:

- het verlof uit de overwerkvergoeding;
- de bovenwettelijke vakantie-uren gekocht uit het IKB;
- de bovenwettelijke vakantie-uren bij onregelmatig werken en beschikbaarheidsdienst;
- het verlof uit de voormalige verlofspaarbaarheid;
- andere bovenwettelijke vakantie-uren.

De medewerker kiest zelf hoeveel uren hij/zij spaart. De gespaarde vakantie-uren kunnen niet vervallen. Het totaal aantal opgebouwde en gespaarde vakantie-uren mag niet hoger zijn dan 3600 uur.

Toelichting mutaties programma 1 | Opgroeien in Epe

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	14.391	16.233	14.499	14.448	14.338	14.339
Lasten nieuw beleid	-	-	940	1.649	1.534	1.543
Lasten totaal	14.391	16.233	15.439	16.097	15.872	15.882
Baten bestaand beleid	973	602	634	634	634	634
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	973	602	634	634	634	634
Saldo	-13.418	-15.631	-14.805	-15.463	-15.238	-15.248

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 1 van deel 1. -940
- Ten opzichte van 2022 vervallen de extra middelen jeugdzorg ter hoogte van € 2,3 miljoen en de uitgaven nemen in gelijke mate af. Dit leidt tot een voordeel in de lasten. Onder 'nieuw beleid' zijn extra uitgaven voor jeugdzorg opgenomen die vanaf 2023 invulling geven aan de doelen vanuit o.a. de hervormingsagenda. 2.36
7
- Door een nieuwe CAO in de zorg zijn de salarissen binnen de Wmo en Jeugdzorg harder gestegen dan waar we in de reguliere indexering rekening mee houden. De gemeente wordt hiervoor gecompenseerd door het Rijk. -155
- De verwachte rijksuitkering voor onderwijsachterstandenbeleid is hoger dan in 2022, waardoor de daarmee samenhangende uitgaven ook worden verhoogd. Dit leidt tot een nadeel in de lasten. -77
- In 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel van kracht geworden. Op basis van de meest recente informatie is een inschatting gemaakt van de kosten voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. Dit zorgt voor een hogere last van € 178.000. -178
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. -262

Baten:

- De verwachte rijksuitkering voor onderwijsachterstandenbeleid is hoger dan in 2022. Dit leidt tot een voordeel in de baten. 28

Toelichting mutaties programma 2 | Actief in Epe

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	4.536	4.327	4.357	4.357	4.357	4.357
Lasten nieuw beleid	-	-	106	103	62	56
Lasten totaal	4.536	4.327	4.463	4.460	4.419	4.413
Baten bestaand beleid	656	525	506	506	506	506
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	656	525	506	506	506	506
Saldo	-3.880	-3.802	-3.957	-3.954	-3.913	-3.907

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 2 van deel 1. -106
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. -56

Baten:

- De inkomsten erfpacht van een object stonden eerst op programma 5. Door de verschuiving leidt dat tot een nadeel in de baten op dit programma. -45

Toelichting mutaties programma 3 | Zorg en opvang

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	11.290	12.334	12.860	13.201	13.564	13.949
Lasten nieuw beleid	-	-	195	162	163	163
Lasten totaal	11.290	12.334	13.055	13.363	13.727	14.112
Baten bestaand beleid	1.507	382	628	383	383	383
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	1.507	382	628	383	383	383
Saldo	-9.783	-11.952	-12.427	-12.980	-13.344	-13.729

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

· Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 3 van deel 1.	- 19 5
· Het bedrag voor vraagafhankelijk vervoer is aangepast op basis van de begroting van PlusOV. Dit leidt tot een voordeel in de lasten. In bijlage 1 (budgetprognose, programma 3) is de verwachte ontwikkeling (stijging van de lasten) in de komende jaren opgenomen.	82
· Huisvesting van vluchtelingen, statushouders en overige doelgroepen leidt tot een verhoging van de lasten. Een toelichting hierop is opgenomen in bijlage 1 (budgetprognose).	-59
· Door de invoering van het abonnementstarief in 2020 en het feit dat mensen langer thuis wonen, wordt een stijging in de kosten van huishoudelijke ondersteuning verwacht (€ 159.000). Deze stijging is doorgevoerd in de begroting van 2023.	- 15 9
· De GGD NOG heeft in 2021 een onderzoek laten uitvoeren naar de robuustheid van de GGD NOG. Hieruit blijkt dat de GGD robuuster moet worden voor de toekomst. Voor de komende jaren vraagt dit om een structurele bijdrage en een incidentele bijdrage om de GGD Robuust te maken. De incidentele bijdrage kent een afbouw vanaf 2024, zie hiervoor bijlage 1 (budgetprognose, programma 3).	-58
· Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8.	- 26 0

Baten:

· Voor het vraagafhankelijk vervoer dient een eigen bijdrage betaald te worden. Dit wordt geïnd door de Gemeenschappelijke Regeling Basismobiliteit. De afgelopen jaren werd deze eigen bijdrage niet meegenomen in de begroting. Met het begroten van deze bijdragen wordt hier nu wel rekening mee gehouden.	10 0
· In 2023 wordt een eenmalige bijdrage vanuit het rijk verwacht voor de huisvesting van statushouders. Een toelichting hierop is opgenomen in bijlage 1 (budgetprognose).	12 5

Toelichting mutaties programma 4 | Leefbaar en veilig

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	2.486	2.787	2.686	2.686	2.686	2.686
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Lasten totaal	2.486	2.787	2.686	2.686	2.686	2.686
Baten bestaand beleid	37	2	12	12	12	12
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	37	2	12	12	12	12
Saldo	-2.449	-2.785	-2.674	-2.674	-2.674	-2.674

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Er zal een toename zijn van de piketvergoeding voor expertteams Bevolkingszorg, doordat de vergoedingen over de gehele regio voor alle medewerkers gelijk getrokken worden. Verrekening vindt achteraf plaats door de veiligheidsregio. -10
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. 11
1

Baten:

- De aanvullende lasten van de piketvergoeding voor expertteams Bevolkingszorg leiden tot een verrekening achteraf (hogere baten) door de veiligheidsregio. 10

Toelichting mutaties programma 5 | Ruimte en wonen

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	4.085	4.937	5.595	5.555	5.559	5.562
Lasten nieuw beleid	-	-	482	571	396	371
Lasten totaal	4.085	4.937	6.077	6.126	5.955	5.933
Baten bestaand beleid	4.172	2.454	4.905	4.217	4.217	4.217
Baten nieuw beleid	-	-	250	225	225	200
Baten totaal	4.172	2.454	5.155	4.442	4.442	4.417
Saldo	87	-2.483	-922	-1.684	-1.513	-1.516

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

· Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 5 van deel 1.	-482
· Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 leiden tot een voordeel op dit programma. Het gaat o.a. om kosten voor de implementatie van de Omgevingswet.	397
· Mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. De analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen staat in bijlage 8.	510
· Onvermijdelijke herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan gemeentelijke panden die niet voorzien waren leiden tot hogere lasten.	-47
· De lasten van de bouwgrondexploitatie worden hoger begroot. Hier tegenover staan hogere baten.	-
	1.603

Baten:

· Baten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 5 van deel 1.	250
· Meer inkomsten uit ontwikkelingen waarvan de kosten via anterieure overeenkomsten worden verhaald.	100
· De inkomsten erfpacht van een object stonden eerst op programma 2, door de verschuiving leidt het tot een voordeel op dit programma.	45
· De baten van de bouwgrondexploitatie worden hoger begroot. Hier tegenover staan hogere lasten.	1.634
· Er worden meer inkomsten van leges Wabo verwacht. Grotendeels wordt de extra opbrengst in de reserve Omgevingswet gestort.	624

Toelichting mutaties programma 6 | Epe op orde

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	5.713	7.181	7.579	7.263	7.183	7.226
Lasten nieuw beleid	-	-	245	225	301	379
Lasten totaal	5.713	7.181	7.824	7.488	7.484	7.605
Baten bestaand beleid	1.433	1.165	1.263	1.263	1.263	1.263
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	1.433	1.165	1.263	1.263	1.263	1.263
Saldo	-4.280	-6.016	-6.561	-6.225	-6.221	-6.342

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 6 van deel 1. -245
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. 345
- Als gevolg van een hoge indexatie van contracten worden de kosten van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte hoger dan in 2022. -346
- De bestrijding van de eikenprocessierups in de gemeente wordt structureel aangepakt waardoor de kosten daarvoor stijgen in 2023. -57

Baten:

- Als gevolg van tariefaanpassingen en het stijgen van het gemiddeld aantal begrafenissen stijgen in inkomsten. Het voordeel wordt verrekend met de voorziening begraven. 88

Toelichting mutaties programma 7 | Duurzaamheid

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	7.534	7.807	7.798	7.797	7.797	7.797
Lasten nieuw beleid	-	-	315	245	225	225
Lasten totaal	7.534	7.807	8.113	8.042	8.022	8.022
Baten bestaand beleid	7.741	7.691	7.866	7.866	7.866	7.866
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	7.741	7.691	7.866	7.866	7.866	7.866
Saldo	207	-116	-247	-176	-156	-156

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 7 van deel 1. -315
- De kosten van de dienstverlening door de omgevingsdienst (OVIJ) zijn gebaseerd op de begroting van de OVIJ. Ten opzichte van de begroting van vorig jaar stijgen de kosten. Dit houdt met name verband met hogere kosten voor aanbestedingssoftware en ontwikkelkosten van het VTH zaaksysteem. Daarnaast speelt een hogere bijdrage i.v.m. een nieuwe DVO bedrijfsvoering met de gemeente Apeldoorn. -87
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. 287

Baten:

- Vanwege tarief- en kostenontwikkeling stijgen de inkomsten uit de rioolheffing en afvalstoffenheffing. Dit heeft geen effect op het saldo van de begroting. 78
- In de begroting 2022 waren incidentele bedragen opgenomen. Door het wegvallen hiervan in 2023 ontstaat een verschil ten opzichte van 2022. 84

Toelichting mutaties programma 8 | Toezicht en handhaving

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	929	654	551	551	551	551
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	20	-
Lasten totaal	929	654	551	551	571	551
Baten bestaand beleid	221	111	80	80	80	80
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	221	111	80	80	80	80
Saldo	-708	-543	-471	-471	-491	-471

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Omdat het bestaande budget voor de uitvoering van de boa taken, voortkomend uit wetgeving, niet toereikend is, is aanvullend budget opgenomen. Een toelichting hierop is opgenomen in bijlage 1 (budgetprognose, programma 8). -50
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. 15
6

Baten:

- De legesopbrengst voor een aantal onderwerpen is verplaatst naar programma 6 en 9, zodat de leges beter toegerekend worden aan het programma waar ze betrekking op hebben. Dit leidt tot een nadeel in de baten op programma 8. -31

Toelichting mutaties programma 9 | Bedrijvigheid

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	928	1.352	875	875	875	850
Lasten nieuw beleid	-	-	90	75	5	5
Lasten totaal	928	1.352	965	950	880	855
Baten bestaand beleid	-15	8	46	46	46	46
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	-15	8	46	46	46	46
Saldo	-943	-1.344	-919	-904	-834	-809

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 9 van deel 1. -90
- Voor 2022 waren eenmalige uitgaven geraamd voor o.a. routenetwerken en stimulering van recreatie en toerisme. Deze komen niet terug in de begroting 2023 en leiden daardoor tot een voordeel. 62
6
- Mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. De analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen staat in bijlage 8. -
12
7

Baten:

- De opbrengst uit leges voor aanleggen van nutsvoorzieningen stond voorheen op een ander programma. Dat leidt op dit programma tot een voordeel. 37

Toelichting mutaties programma 10 | Weer aan het werk

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	15.823	15.459	16.077	15.761	15.630	15.488
Lasten nieuw beleid	-	-	430	243	243	243
Lasten totaal	15.823	15.459	16.507	16.004	15.873	15.731
Baten bestaand beleid	8.206	7.265	7.411	7.411	7.411	7.411
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	8.206	7.265	7.411	7.411	7.411	7.411
Saldo	-7.617	-8.194	-9.096	-8.593	-8.462	-8.320

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

· Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in programma 10 van deel 1.	- 43 0
· De uitvoeringskosten van het contract sociale zaken, dat uitgevoerd wordt door gemeente Apeldoorn, stijgen door een hoger aantal mensen dat bediend moet worden. Dit zorgt voor een nadeel in de lasten.	-75
· De vanuit het rijk beschikbare middelen voor de uitvoering van de wet sociale werkvoorziening (WSW) - welke door Lucrato wordt uitgevoerd - vallen € 51.000 hoger uit (opgenomen onder de baten op programma 12). Deze hogere inkomsten betekenen voor de gemeente hogere lasten van de doorbetaling aan Lucrato voor de uitvoering van de WSW.	-51
· Binnen de begroting is aangesloten bij de taakstelling vanuit het Rijk voor beschut werk. Dit zorgt voor een voordeel van € 44.000 in de lasten. Daarnaast zullen de lasten binnen de gebundelde uitkering inkomensvoorzieningen (BUIG) hoger uitvallen. Het verschil tussen inkomsten en uitgaven wordt conform het beleid verrekend met de reserve BUIG.	-87
· Het werkveld van schuldhulpverlening is door een aantal wets- en beleidswijzigingen uitgebreider en complexer geworden, waardoor meer expertise nodig is. Bovendien zal het aantal schuldregelingen de komende jaren naar verwachting stijgen. Onder andere vanwege vroegsignalering, zullen meer mensen geholpen kunnen worden. In de begroting 2022-2025 was hiervoor ingaande 2023 een structurele verhoging opgenomen, die nu in de begroting 2023 is verwerkt.	-62
· Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8.	- 37 0

Baten:

· De rijksbijdrage voor de gebundelde uitkering inkomensvoorzieningen (BUIG) valt (naar verwachting) in 2023 hoger uit. Hier staan deels ook hogere uitgaven tegenover. Het verschil tussen inkomsten en uitgaven wordt conform het beleid toegevoegd aan de reserve BUIG.	13 0
--	---------

Toelichting mutaties programma 11 | Bestuur en organisatie

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	3.374	3.754	5.365	6.101	7.407	8.064
Lasten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Lasten totaal	3.374	3.754	5.365	6.101	7.407	8.064
Baten bestaand beleid	438	399	303	447	489	530
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	438	399	303	447	489	530
Saldo	-2.936	-3.355	-5.062	-5.654	-6.918	-7.534

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Er zijn extra middelen nodig voor de doorontwikkeling van de cleantech regio (personele versterking organiseren op strategische portefeuilles als gebiedsontwikkeling, op lobby bij provincie, rijk en Europa en op de uitvoeringsagenda). Een nadere toelichting hierop is opgenomen in bijlage 1 (budgetprognose programma 11). -42
- Er is een stelpost opgenomen voor de hogere uitgaven als gevolg van de explosieve toename van de energietarieven voor komend jaar en voor het risico in de jaren daarna. Een nadere toelichting hierop is opgenomen in bijlage 1 (budgetprognose, programma 11). 1.100
- Voor 2023 zijn uitgaven opgenomen in verband met de uitbesteding van de Verbijzonderde Interne Controle aan een externe partij, niet zijnde de accountant. -46
- De begroting is eenmalig verhoogd voor de verkiezingen in 2023. Dit in verband met extra druk- en bindwerk werk en de aanschaf van extra stemhokjes, ook bedoeld voor dubbele verkiezingen in 2023. Verder worden extra stempassen en verkiezingslijsten verspreid. -47
- Er is sprake van een incidentele stijging van de salarislasten door de verhoging van het wachtgeld van voormalige wethouders. Daarnaast is met ingang van 2023 structureel de formatie van de wethouders uitgebreid. -333
- Bij de lasten van verzekeringen en schadeuitkeringen kan met ingang van 2023 de stelpost structureel worden verlaagd met € 30.000. Dit leidt tot een voordeel in de lasten. 30
- Met ingang van 2023 wordt de afdracht rijksleges voor de reisdocumenten structureel verlaagd. De afdracht aan het rijk stond structureel te hoog in de begroting geraamd. 33
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een nadeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. -44

Baten:

- De leges (inkomsten) voor de reisdocumenten zijn in 2023 verlaagd om aansluiting te houden bij de verwachte aantallen. Vanaf 2024 worden deze inkomsten weer hoger geraamd, omdat de zogenaamde 'paspoortendip' dan voorbij is als gevolg van gewijzigde wetgeving in 2014 (geldigheid van 5 naar 10 jaar). -67

Toelichting mutaties Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	604	729	816	830	852	851
Lasten nieuw beleid	-	-	-123	-120	-121	-121
Lasten totaal	604	729	693	710	731	730
Baten bestaand beleid	64.444	62.763	70.907	74.060	77.018	73.246
Baten nieuw beleid	-	-	-	-	-	-
Baten totaal	64.444	62.763	70.907	74.060	77.018	73.246
Saldo	63.840	62.034	70.214	73.350	76.287	72.516

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreft de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien in deel 1. 123
- In de algemene uitkering zijn middelen beschikbaar voor dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities. De lasten hiervan zijn in de basis van de begroting begroot op een uitgave verhogende stelpost (nadeel in dit overzicht). Via 'nieuw beleid' worden deze middelen overgeheveld naar het programma waar ze betrekking op hebben (programma 3). Dit zorgt op overzicht algemene dekkingsmiddelen voor een 'voordeel' onder 'nieuw beleid' (zie hierboven). -123
- De Wet Open Overheid (Woo) is in 2022 in werking getreden. Er wordt een aantal maatregelen genomen met als doel dat overheden meer transparant worden en dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. In de algemene uitkering zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Voor de verhoging hiervan t.o.v. 2022 is een uitgaven-stelpost in de begroting opgenomen. -27
- De uitvoeringskosten van Tribuut dalen. Op dit programma leidt dat tot een voordeel. 33
- Op basis van het meerjarig gemiddelde hoeft er minder geld gereserveerd te worden voor oninbare vorderingen. 35

Baten:

- Door een verhoging van de interne rente waarmee gerekend wordt, is de geraamde bespaarde rente over eigen middelen (interne financiering) hoger. 236
- Door tariefstijging en areaaluitbreiding stijgen de OZB-inkomsten. 319
- In 2023 vervalt de woonlastenverlichting van € 50 per huishouden. Deze was als 'negatieve inkomst' opgenomen en leidt daardoor tot een voordeel op het programma algemene dekkingsmiddelen. 751
- De raming van de algemene uitkering voor 2023, die is gebaseerd op de meicirculaire 2022, laat (bruto) een stijging zien ten opzichte van de raming in de begroting 2022. De stijging is met name het gevolg van de toename van het 'accres' (de koppeling met de ontwikkeling van de uitgaven bij het rijk en loon- en prijsindexatie) ten opzichte van 2022, het onverwacht positieve effect van de 'herijking' van de maatstaven voor de verdeling van het gemeentefonds, het opschorten van de oploop van de 'opschalingskorting' en de extra middelen voor jeugdzorg. Daarnaast zijn beperkt extra middelen ontvangen in verband met nieuwe taken. 6.77
5
- Het tarief toeristenbelasting stijgt. Dit leidt tot een hogere opbrengst. 46

Toelichting mutaties programma Overhead

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	11.207	12.146	10.859	10.346	10.189	10.117
Lasten nieuw beleid	-	-	3.196	3.034	2.651	2.768
Lasten totaal	11.207	12.146	14.055	13.380	12.840	12.885
Baten bestaand beleid	523	119	125	125	125	125
Baten nieuw beleid	-	-	538	637	743	860
Baten totaal	523	119	663	762	868	985
Saldo	-10.684	-12.027	-13.392	-12.618	-11.972	-11.900

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het programma Overhead van deel 1. - 3.196
- Vanwege structureel te laag budget en langlopende civiele procedures wordt de begroting structureel verhoogd voor juridische kosten. -50
- De verwachte lasten van voormalig personeel zijn hoger in 2023. Deze worden gedekt door een onttrekking aan de reserve langdurig ziekte/voormalig personeel. -169
- Incidentele verschillen als gevolg van het niet meer opnemen in 2023 van restantbudgetten en eenmalige uitgaven uit 2022 en mutaties in kapitaallasten en in de toerekening van personele kosten leiden tot een voordeel op dit programma. Voor een analyse van de kapitaallasten, de ontwikkeling van de personeelskosten en loon- en prijsstijgingen wordt verwezen naar bijlage 8. 1.552
- In 2023 zijn middelen voor uitvoering van het generatiepact geraamd. Ten opzichte van 2022 is dit een stijging in de lasten. De lasten worden gedekt door een onttrekking aan de reserve generatiepact. -46

Baten:

- Baten nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is opgenomen in het programma Overhead van deel 1. 538

Toelichting mutaties in de Reserves

Financiële begroting

Bedragen * € 1.000

	Realisatie 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026
Lasten bestaand beleid	25.124	9.266	5.138	2.839	2.462	2.486
Lasten nieuw beleid	-	-	15.631	3.205	5.325	1.400
Lasten totaal	25.124	9.266	20.769	6.044	7.787	3.886
Baten bestaand beleid	17.688	15.478	4.702	3.059	2.373	1.777
Baten nieuw beleid	-	-	16.397	1.041	879	2.197
Baten totaal	17.688	15.478	21.099	4.100	3.252	3.974
Saldo	-7.436	6.212	330	-1.944	-4.535	88

Specificatie nieuw beleid

Bedragen * € 1.000

LASTEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Uitvoering koersdocument duurzame kindvoorzieningen	500	500	500	-
2 Toevoeging aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen (beschikbare eenmalige middelen uit diverse reserves)	9.900	-	-	-
3 Toevoeging aan de reserve hervormingsagenda jeugd	1.046	55	-	-
4 Toevoeging aan de reserve generatiepact	25	50	75	100
5 Toevoeging aan de reserve onderwijshuisvesting t.b.v. Integraal Huisvestingsplan (IHP)	4.160	2.250	4.750	1.300
6 Toevoeging aan de reserve mobiliteitsfonds	-	350	-	-
Totale financiële gevolgen voor de lasten	15.631	3.205	5.325	1.400

BATEN	Begrotingsjaar			
	2023	2024	2025	2026
Budgetten:				
1 Onttrekking aan reserve eenmalige middelen t.b.v.:	6.337	884	675	
a. Uitvoering koersdocument duurzame kindvoorzieningen				1.500
b. Accommodatiebeleid				0
c. Systeem interne beheersing				
d. Onderzoek vervanging zaaksysteem				
e. Onderzoek aansluiting e-depot				
f. Multifactorauthenticatie				
g. Functiewaarderingssystematiek				
h. Werving en selectie				
i. Generatiepact				
j. Extra capaciteit HR				
k. Overbruggingsbudget capaciteitsuitbreiding				
l. Klimaatmaatregelen				
m. Onderzoek begraafcapaciteit Vaassen				
n. Uitvoeringscapaciteit Integraal huisvestingsplan (IHP)				
o. Dekking Integraal huisvestingsplan (IHP)				
p. Overbrugging tijdelijk tekort				
2 Onttrekking aan reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen t.b.v.:	88	88	48	48
a. Bijdrage in exploitatie Van der Reijdschool				
b. Renovatie St. Bernardusschool Epe				
3 Onttrekking aan reserve kapitaallasten t.b.v. dekking kapitaallasten diverse investeringen:	39	61	78	95
a. vervanging bruggen				
b. vervanging openbare verlichting				
4 Onttrekking aan de reserve afval t.b.v.:	25	-	-	-
a. Grondstoffen onderzoek haalbaarheid				
5 Onttrekking aan de reserve kunst en cultuur t.b.v.:	8	8	-	-
a. Bijdrage cultuur- en erfgoedpact				
6 Onttrekking aan de reserve hervorming jeugd/wmo	-	-	78	553
7 Onttrekkingen aan diverse reserves, betreft vrijval van beschikbare middelen, toegevoegd aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen (inzet voor eenmalige uitgaven).	9.900	-	-	-
Totale financiële gevolgen voor de baten	16.397	1.041	879	2.196

Toelichting op de mutaties

Toelichting op mutaties in lasten en baten

+ is een voordeel ; - is een nadeel ; bedragen in € 1.000

Lasten:

- Lasten (toevoegingen) nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is in het voorgaande overzicht opgenomen. Het betreffen met name de toevoeging van eenmalige middelen aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen en de toevoegingen aan de reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen en hervorming jeugdzorg/wmo. - 15.631
- In de begroting 2022 werd aan diverse reserves een toevoeging gedaan. Door het incidentele karakter van deze toevoegingen maken deze geen onderdeel meer uit van het bestaande beleid in de begroting 2023 en vormen daardoor een 'voordeel' ten opzichte van de vorige begroting. 5.869
 Grotere incidentele toevoegingen in de begroting 2022 waren:
 - reserve eenmalige dekkingsmiddelen (€ 3.640.000)
 - reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen (€ 500.000)
 - reserve herstel- en stimuleringsagenda (€ 1.053.500)
- Voor de huisvesting van vluchtelingen, statushouders en overige doelgroepen is een reserve gevormd. De uitgaven staan voor een groot deel gepland in 2023 en zijn gebaseerd op een besluit van de raad in 2022. -1.740

Baten:

- Baten (onttrekkingen) nieuw beleid: dit betreffen de financiële consequenties van het nieuwe beleid. Een specificatie hiervan is in het voorgaande overzicht opgenomen. 16.397
- In de begroting 2022 werden aan diverse reserves bedragen onttrokken. Door het incidentele karakter van deze onttrekkingen maken deze geen onderdeel meer uit van de begroting 2023 en vormen daardoor een 'nadeel' ten opzichte van de vorige begroting. Grotere incidentele onttrekkingen in de begroting 2022 waren: - 11.886
 - algemene reserve (€ 1.457.000)
 - reserve eenmalige dekkingsmiddelen (€ 4.353.300)
 - reserve risico's sociaal domein (€ 1.827.500)
 - reserve BUIG (€ 350.000)
 Het betreffen over het algemeen onttrekkingen door vrijval van een surplus (dat is ingezet als eenmalige middelen ter dekking van eenmalige uitgaven) of die een relatie hebben met de er aan gerelateerde uitgaven van het beleidsveld.
- De stijgende energie-, rente-, loonkosten en prijzen is een risico voor de komende jaren. Hoe dit zich gaat ontwikkelen is onzeker. Daarvoor is in de begroting een risicostelpost opgenomen van € 1.100.000. Dekking komt uit de reserve eenmalige dekkingsmiddelen. 1.100
- In september 2022 heeft de raad besloten om de naar Nederland gekomen KNIL-veteranen en hun echtgenotes te eren door hun graven in de gemeente Epe een bijzondere status toe te kennen en de toekomst van deze graven te borgen. De incidentele kosten in 2023 worden gedekt uit de reserve eenmalige dekkingsmiddelen. 41

Bijlagen

1 | Toelichting autonome ontwikkeling bestaand beleid (budgetprognose)

Budgetprognose

Autorisatie:

R = Raad (als bestuurlijke visievorming of kaderstelling nodig is)

C = College (als nog besluitvorming nodig is)

M = Manager (organisatie als alleen uitvoering nodig is)

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2023 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Autorisatie
	2023	2024	2025	2026	
	Saldo begroting	6.084.061	6.084.061	6.084.061	
Betreft het saldo van de begroting 2023, op basis van bestaand beleid en autonome ontwikkelingen. Onderstaand wordt per programma aangegeven hoe het saldo zich vanaf 2023 ontwikkelt vanuit bestaand beleid en autonome wijzigingen.					
Programma 1 en 3 Opgroeien in Epe en Zorg en opvang					
Grip op zorg': resultaat uitgavenverlaging		75.000	172.000	172.000	M
Onttrekking reserve sociaal domein vervalt		-75.000	-172.000	-172.000	
Hier is opgenomen het financiële effect van de bezuinigingsoperatie 'Grip op zorg', waartoe in juli 2020 door de raad is besloten. Het betreffen uitgavenverlagingen uit de bezuinigingstaakstelling, die tijdelijk uit de reserve sociaal domein worden gedekt. Vanaf 2025 is het effect structureel in de begroting verwerkt.					
Lokaal preventie akkoord		20.000	20.000	20.000	
Dekking middelen rijk lokaal preventie akkoord		-20.000	-20.000	-20.000	
Voor gemeenten is een lokaal preventieakkoord dé kans om zich meer in te zetten voor gezondheidspreventie. Het lokaalpreventie akkoord loopt in Epe vanaf 2021 tot en met 2023. De extra uitgaven worden gedekt via het rijk middels een specifieke uitkering. Vanaf 2024 vallen deze inkomsten weg, maar ook de uitgaven. Per saldo heeft dit geen invloed op het begrotingssaldo.					
Autonome stijging volume Wmo		-323.598	-660.141	-	M
				1.010.145	
Omdat vanaf 2023 de compensatie van het rijk (naast de loon- en prijsstijging) ook voor volumestijging niet meer is opgenomen in het sociaal domein-deel van de algemene uitkering, moet hiervoor een afzonderlijke raming worden opgenomen. De berekening hiervan is gebaseerd op een volumegroei van de afgelopen jaren. De autonome loon- en prijsstijgingen zijn opgenomen onder programma 11.					
Salariskosten sociaal domein	-155.000	-155.000	-155.000	-155.000	M
Dekking middelen rijk (algemene uitkering)	155.000	155.000	155.000	155.000	
Door een nieuwe CAO in de zorg zijn de salarissen binnen de Wmo en Jeugdzorg harder gestegen dan waar we in de reguliere indexering rekening mee houden. De gemeente wordt hiervoor gecompenseerd door het Rijk.					
Bijdrage GGD		27.000	33.000	33.000	M
De GGD NOG heeft in 2021 een onderzoek laten uitvoeren naar de robuustheid van de GGD NOG. Hieruit blijkt dat de GGD Robuuster moet worden voor de toekomst. Voor de komende jaren vraagt dit om een incidentele bijdrage om de GGD Robuust te maken voor de toekomst. Deze incidentele bijdrage kent een afbouw de komende jaren.					
Vraagafhankelijk vervoer		-64.000	-96.000	-131.000	M
De bijdrage voor vraagafhankelijk vervoer stijgt de komende jaren. Het vervoersvolume is nog niet op niveau als voor de pandemie. Voor de komende jaren zit hier een opbouw in aan verwacht vervoersvolume conform landelijke trend. Daarnaast valt een subsidie van de provincie weg conform de begroting van PlusOv.					
Oekraïense vluchtelingen	p.m.	p.m.			C
Compensatie door het rijk	p.m.	p.m.			
Door de oorlog in Oekraïne worden er Oekraïense vluchtelingen opgevangen. In juni 2022 zijn dit er 150. Het verloop in 2023 en mogelijk 2024 is nog onbekend. Het is niet duidelijk of er meer Oekraïense vluchtelingen zullen volgen of dat er weer teruggaan. Voor de huisvesting, begeleiding, leefgeld en uitvoering worden kosten gemaakt. Tegenover deze kosten zal een vergoeding van het rijk worden ontvangen. De totale lasten en baten zijn nog onbekend.					
Programma 4 Leefbaar en veilig					
Piketvergoeding expertteams Bevolkingszorg	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000	M
Compensatie door de VNOG	10.000	10.000	10.000	10.000	
Er zal een toename zijn van de piketvergoeding voor expertteams Bevolkingszorg, doordat de vergoedingen over de gehele regio voor alle medewerkers gelijk getrokken worden. Verrekening vindt achteraf plaats door de veiligheidsregio.					
Programma 5 Ruimte en wonen					

Vervallen verhoging subsidie monumenten		10.000	10.000	10.000	M
In de begroting 2022 is voor de jaren 2022 en 2023 aanvullend budget beschikbaar gesteld voor subsidiering van onderhoud van monumenten. Na een evaluatie volgt het besluit over het structureel voortzetten van deze financiering. Die evaluatie moet nog plaatsvinden. Met ingang van 2024 betekent dit een voordeel.					
Opbrengst Wabo leges		-588.000	-588.000	-588.000	M
Toevoeging aan de reserve egalisatie bouwleges/ Omgevingswet vervalt		543.000	543.000	543.000	
In 2023 worden incidenteel veel opbrengsten verwacht uit Wabo-leges vanwege grote projecten. Deze vallen in 2024 weg. Het effect van nieuwe tarievenstructuur i.v.m. Omgevingswet/Wet kwaliteitsborging is hierin nog niet verwerkt. De storting eenmalig in de reserve in 2023 n.a.v. de hogere opbrengst vervalt per 2024 structureel.					
Inzet reserve egalisatie bouwleges (980430) Het doel van de reserve egalisatie bouwleges zoals opgenomen in de meest recente jaarrekening (2021) sluit niet meer aan bij de feitelijke inzet en het gewijzigde doel van deze reserve. Ook de naamgeving sluit daar niet meer op aan. De naam van de reserve wordt aangepast in 'reserve Omgevingswet en Wkb' met als doelstelling: de reserve is ingesteld voor het tijdelijk (tot uiterlijk 2030) opvangen van de financiële effecten (lagere baten en toegenomen lasten) als gevolg van de Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging.					
Huisvesting vluchtelingen, stathouders en overige doelgroepen		-			M
	1.625.000				
Begeleiding en uitvoeringscapaciteit		-100.000			M
Dekking uit middelen rijk of restant budget 2022		100.000			
Informatie en begeleiding inwoners rondom extra opvang stathouders		-15.000			M
De raad heeft in 2022 (zaaknummer 416244) een krediet van € 2 miljoen beschikbaar gesteld voor de huisvesting van Oekraïense vluchtelingen, stathouders en andere doelgroepen. Voor € 375.000 wordt verwacht dat de uitgaven in 2022 plaatsvinden. Dit zal in het resultaat van de jaarrekening worden verwerkt. Voor de uitgaven wordt een reserve gevormd waaruit de lasten worden gedekt. Voor het overige deel (€ 1.625.000) moet dekking worden gevonden in de begroting voor 2023. Door de extra opvanglocaties waar onder andere stathouders en Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen is extra uitvoeringscapaciteit bij de gemeente nodig en extra begeleiding van de woonomgeving van de nieuwe huisvestingslocaties. Dit door onder andere informatiebijeenkomsten te organiseren.					
Huisvesting vluchtelingen, stathouders en overige doelgroepen		-99.100	-99.100	-99.100	M
Bijdrage vanuit het rijk		125.000			
De huisvesting van vluchtelingen zal naar verwachting een exploitatietekort opleveren vanwege de huur van units waarin zij gehuisvest worden. De opzet is dat deze voor 5 jaar gehuurd worden met een optie tot verlenging van nog eens 5 jaar. Daar tegenover wordt in elk geval een eenmalige bijdrage vanuit het rijk verwacht in 2023. Of deze in 2022 of later ontvangen wordt en hoe hoog dit precies bedrag is, is nog niet bekend. Er is gerekend met de bijdrage zoals die in 2015 is ontvangen.					
Programma 6 Epe op orde					
Beheerplan civiele kunstwerken 2023 t/m 2027		-21.000	-21.000	-21.000	M
Toevoeging reserve civiele kunstwerken voor noodzakelijke vervanging van een brug		-280.000			
In het concept beheer-/beleidsplan voor civiele kunstwerken (voorheen: bruggen) wordt de noodzaak beschreven van het structureel verhogen van de toevoeging aan de voorziening voor onderhoud en de reserve voor vervanging. Daarnaast moet een brug worden vervangen, waarvan de uitgaven nog niet in de begroting waren opgenomen.					
Areaalacres uitgaven openbare ruimte		-25.056	-53.049	-95.637	M
Toename van de woningvoorraad betekent dat in de meerjarenramingen rekening moet worden gehouden met een autonome toename van kosten. Het betreft een toename in de kosten van onderhoud wegen, plantsoenen, reiniging etc.					
Toekenning bijzondere status graven KNIL veteranen		-41.000			M
Dekking uit eenmalige middelen		41.000			
Rechten en onderhouden graven KNIL veteranen (toevoeging voorziening)		-22.500	-22.500	-22.500	M
Op 16 september 2021 heeft de gemeenteraad unaniem een motie aangenomen waarin de gemeenteraad het college verzoekt om de graven van de KNIL-Ambonezen veteranen een passende, bijzondere erkenning te geven. In september 2022 heeft de raad besloten om de naar Nederland gekomen KNIL-veteranen en hun echtgenotes te eren door hun graven in de gemeente Epe een bijzondere status toe te kennen en de toekomst van deze graven te borgen door deze grafrechten op te nemen in een nog op te richten stichting. Dat brengt structurele en incidentele lasten met zich mee. In 2022 wordt een bedrag van € 252.000 aan lasten verwacht. Deze worden in de jaarrekening verwerkt. Voor € 41.000 worden de lasten in 2023 verwacht. Voor het in de toekomst verlengen van de grafrechten en het onderhoud en herstel van de grafmonumenten wordt het benodigde bedrag in een in te stellen voorziening KNIL graven gestort waaruit in de toekomst de lasten betaald kunnen worden zodra deze zich voordoen.					

Programma 8 Toezicht en handhaving

Materiële kosten voor uitvoering wettelijke taak (BOA's)	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	M
Het bestaande budget is niet toereikend voor de uitvoering van de taken voortkomend uit wetgeving. Er zijn onvoldoende financiële middelen voor onder meer de kosten van het leasecontract van een voertuig incl. onderhoud, onderhoud andere vervoersmiddelen en uitrusting boa's.					

Programma 10 Weer aan het werk

Participatiewet / uitvoering Lucrato / uitvoering WSW		328.000	470.000	578.000	C
Betreft de aanpassing (verlaging) van het uitgaven budget conform de verlaging van het rijksbudget in de integratie-uitkering sociaal domein. De ontwikkeling van de inkomsten is opgenomen onder de algemene dekkingsmiddelen. Per saldo verloopt dit budgettair neutraal. De rijksmiddelen participatie (wsw) worden 'doorgegeven' aan Lucrato. Vooralsnog verwacht Lucrato dat de daling van de rijksmiddelen gepaard gaat met een daling van het aantal wsw-ers. In de meicirculaire 2022 is voor de wsw (onderdeel participatie) voor Epe opgenomen voor 2023: € 3.835.000; voor 2024: € 3.507.000; voor 2025: € 3.365.000 en voor 2026: € 3.257.000.					

Participatiewet / nieuwe begeleiding		-11.000	-22.000	-34.000	C
Aanpassing van het uitgaven budget conform de mutaties in het rijksbudget in de integratie-uitkering participatie en de algemene uitkering. De ontwikkeling van de inkomsten is opgenomen onder de algemene dekkingsmiddelen. Per saldo budgettair neutraal. In 2023 is het rijksbudget € 124.000.					

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (ondernemers)				45.000	M
Dekking reserve herstel en stimulering (corona)				-45.000	
Ingaande 1-1-2021 is de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in werking getreden. Door deze wet heeft de gemeente o.a. tot taak te zorgen voor schuldhulpverlening aan ondernemers, gericht op ondernemers die een natuurlijk persoon zijn (eenmanszaak, maatschap, VOF of CV). Voor de uitvoering van deze taak is tijdelijk budget opgenomen in de begroting vanaf 2022. Vanaf 2026 vervalt de dekking (reserve herstel en stimulering/corona) en daarmee ook het budget voor de uitvoering.					

Programma 11 Bestuur en organisatie

Verkiezingen		37.500	32.500	32.500	M
Per verkiezing wordt als algemeen uitgangspunt € 85.500 geraamd in de (meerjaren)begroting. In 2023 zijn er verkiezingen voor Provinciale Staten en op dezelfde dag voor het Waterschap (begroot 2023 in basis: € 118.000). In 2024 staan de verkiezingen voor het Europees parlement gepland (lasten dalen t.o.v. de basis met € 37.500), in 2025 zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer (voordeel € 32.500) en in 2026 zijn er gemeenteraadsverkiezingen (voordeel € 32.500).					

Gemeenteraadsverkiezingen			-17.000	-29.000	M
De voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 start in 2025. Inmiddels is het een gebruik geworden dat de stemwijzer wordt ingezet en dat mogelijkheden worden geboden voor de cursus politiek actief. Hiervoor is een budget opgenomen in 2025. Voor 2026 is budget nodig voor o.a. communicatie en voor diverse activiteiten rond het afscheid van vertrekkende en het aantreden van nieuwe raadsleden, inclusief een inwerkprogramma voor nieuwe raadsleden.					

Doorontwikkeling Cleantech regio	-42.000	p.m	p.m	p.m	M
De Strategische Agenda 2022-2030 van de Cleantech regio wordt vertaald in een uitvoeringsagenda met concrete projecten met bijbehorende financiering. Provincies en Rijk kijken in toenemende mate naar de regio om strategische beleidsvraagstukken op te pakken en door toenemende uitdagingen op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid wordt de noodzaak van goed regionaal samenwerken steeds groter. Om dit goed te doen is een solide en krachtige basis nodig. De benodigde eenmalige extra financiering is € 360.000. Met deze middelen kan de regio personele versterking organiseren op strategische portefeuilles als gebiedsontwikkeling, op lobby bij provincie, Rijk en Europa, en op de uitvoeringsagenda. Deze financiering is in eerste instantie alleen voor 2023. Ondertussen wordt gewerkt aan een structurele oplossing, die voor de Voorjaarsnota en de begroting van 2024 aan de raden wordt voorgelegd. Hiermee moet de regio weer een toekomstbestendige vorm krijgen.					

Wet Open Overheid		-2.000	-18.000	-18.000	M
De Wet Open Overheid (Woo) is in 2022 in werking getreden. De wet is bedoeld om overheden meer transparant te maken en deze wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en toegankelijk wordt. Daarvoor worden een aantal maatregelen genomen. In de algemene uitkering zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Vanaf 2022 is een stelpost opgenomen voor de uitgaven, gebaseerd op de middelen die in de algemene uitkering beschikbaar zijn gesteld (basis 2023: € 127.000). De stelpost loopt op naar € 129.000 in 2024 en € 145.000 in 2025. Na 2026 vervalt het tijdelijke bedrag van € 55.000.					

Autonome loonstijging (incl. sociaal domein)		-566.000	-	-	M
			1.141.000	1.711.000	

Autonome prijs- en inkomstenstijging (excl. sociaal domein)		-380.000	-769.000	-	M
				1.084.000	
Autonome stijging prijzen sociaal domein (indexatie)		-393.000	-795.000	-	M
				1.121.000	
<p>De berekeningen van de autonome loon-, prijs- en inkomsten-stijgingen zijn gebaseerd op de indicaties die hiervoor gegeven zijn m.b.t. de ontwikkeling van het percentage 'prijs overheidsconsumptie netto materieel (imoc)' en de verwachte loonstijging waar de meicirculaire 2022 van uit gaat.</p> <p>Voor de jaren 2024 t/m 2026 worden de volgende percentages gehanteerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prijzen: resp. 2,4%, 2,4%, 1,9% (verwachte prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel, imoc); - lonen: resp. 4,2%, 4,1%, 3,9%. <p>Voor prijs- en inkomstenstijging is het saldo van beide weergegeven.</p> <p>Omdat vanaf 2023 de compensatie van het rijk voor loon- en prijsstijging voor het sociaal domein niet meer is opgenomen in het sociaal domein-deel van de algemene uitkering, moet hiervoor een afzonderlijke raming worden opgenomen.</p>					
Risico rentestijging, loon- en prijsstijging, tarieven energie		-	-450.000	-450.000	p.m. M
	1.100.000				
Dekking uit eenmalige middelen	1.100.000	450.000	410.000	p.m.	
<p>Energiekosten</p> <p>Recent is duidelijk geworden dat de huidige ontwikkeling van de energieprijzen (explosieve stijging van de tarieven!) in het komende jaar en mogelijk in de jaren daarna zeer aanzienlijk hogere uitgaven met zich mee zal brengen. Hiervoor is in dit stadium een stapost opgenomen voor 2023 tot en met 2025. Niet duidelijk is in hoeverre het rijk compensatie zal bieden voor deze kostentoename.</p> <p>Rente, lonen en prijzen</p> <p>Lange tijd kon rekening worden gehouden met stabilisatie of verlaging van het renteniveau. De ontwikkelingen van de afgelopen tijd laten een omslag zien waarbij de rente een stijgende trend laat zien. Mede omdat de nieuwe begroting een zeer omvangrijk investeringsniveau laat zien voor de komende jaren, neemt het risico van rentestijging aanzienlijk toe.</p> <p>Gelet op de huidige loon- en prijsstijgingen is het risico reëel dat de nu opgenomen stelposten de komende jaren ontoereikend zijn en is het zeker niet vanzelfsprekend dat het rijk de extra stijging zal compenseren.</p>					
Personele kosten ten laste van grondbedrijf en investeringen		-25.000	-50.000	-75.000	M
<p>In het kader van het financieel toezicht is door de provincie geadviseerd de toerekening van personele kosten aan investeringen en aan de bouwgrondexploitatie te beperken. Gelet op het advies van de provincie wordt deze toerekening gefaseerd afgebouwd.</p>					
Verzekeringen; taxatie gemeentelijke eigendommen			-16.000		M
<p>Om de juiste verzekerde waarden van de gemeentelijke opstallen en inventarissen te bepalen is het noodzakelijk om voor de opstallen eens per 6 jaar en voor de inventarissen eens per 3 jaar een taxatie te laten uitvoeren. In 2025 worden de inventarissen getaxeed (€ 16.000). De opstallen worden na het realiseren van het masterplan in 2022 getaxeed en daarna weer in 2028.</p>					
Leges vermissing rijbewijs		-3.000	-3.000	-3.000	M
<p>De leges voor vermissing van het rijbewijs worden niet meer opgelegd. Inwoners kunnen sinds kort kosteloos online bij de RDW een verklaring van vermissing op laten maken.</p>					
Programma 12 Algemene dekkingsmiddelen					
Algemene uitkering 2022-2025		3.499.000	6.557.000	3.333.000	
<p>In de begroting 2023 is de Algemene Uitkering op basis van de meicirculaire 2022 geraamd op een bedrag van € 55.213.000.</p> <p>Voor de jaren 2024 t/m 2026 is de raming:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2024: € 58.712.000 - 2025: € 61.770.000 - 2026: € 58.546.000 <p>Een toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering is opgenomen in een notitie die op verzoek via de griffier beschikbaar is.</p>					
Algemene uitkering Incidentele middelen jeugd		-148.000	-325.000	-958.000	
<p>Epe ontvangt ter compensatie van het tekort op de middelen jeugd voor 2023 € 2.410.000. De middelen na 2023 worden beschikbaar gesteld na ondertekening van de hervormingsagenda. De middelen voor 2023 zijn in de basis verwerkt.</p> <p>Tegenover de middelen na 2023 is een uitgaven stelpost opgenomen onder 'nieuw beleid' ter grootte van 25%.</p> <ul style="list-style-type: none"> 2024: € 2.262.000 2025: € 2.085.000 2026: € 1.452.000 					
Integratieuitkering Participatiewet 2023-2026		-317.000	-447.000	-544.000	
<p>In de begroting 2023 zijn de inkomsten m.b.t. het sociaal domein in de algemene uitkering op basis van de meicirculaire 2022 geraamd op een bedrag van € 3.959.000. Voor de jaren 2024 t/m 2026 is de raming:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2024: € 3.642.000 					

<p>- 2025: € 3.512.000 - 2026: € 3.415.000 De daling heeft met name betrekking op het onderdeel wsw. Een toelichting op de ontwikkeling van de algemene uitkering is opgenomen in een notitie die op verzoek via de griffier beschikbaar is.</p>					
Herijking algemene uitkering (incl. sociaal domein)		-100.000	-100.000	-100.000	
<p>Dit betreft een stelpost voor het risico van het negatieve effect van de herijking van de maatstaven van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (vanaf 2023). De herijking wordt met ingang van 2023 ingevoerd. Op basis van de nieuwe uitkomsten in de meicirculaire 2022 is Epe voornamelijk een voordeel gemeente. Het voordeel bedraagt € 6,00 per inwoner. Rekening houdend met het feit dat de uitkomst een tussenstand is en met een aantal onzekerheden is omgeven, is het risico op een nadeel voor Epe in de meerjarenbegroting voorlopig opgenomen voor een bedrag van (afgerond) € 3,00 per inwoner.</p>					
Opbrengst OZB; woningen en niet-woningen		219.000	426.000	608.000	M
<p>Betreft stijging als gevolg van toename aantal objecten en in de jaren 2023-2026 een geïndexeerde stijging van de tarieven.</p>					
Verlaging rentekosten incidenteel		31.500	8.000		
<p>In de begroting is voor de rente voor de korte (externe) financiering uitgegaan van 2,0% en voor de externe financiering op lange termijn eveneens van 2,0%. Gelet op de prognose van de Nederlandsche Bank (juni 2022) en de huidige rentestand is het verantwoord de rentepercentages tijdelijk (2 jaar) te verlagen: - voor 2023: kort 1,6%; lang 1,8% - voor 2024: kort 1,9%; lang 1,8%</p>					
Programma Overhead					
Functie herwaardering klantcontact en services		-22.500	-22.500	-22.500	M
<p>In 2021 is er een herwaardering geweest op een functie bij klantcontact en services. Deze herwaardering heeft tot gevolg dat de functie in schaal hoger gewaardeerd is. De taakstelling die is ontstaan wordt opgeheven in de begroting 2023 als autonome ontwikkeling.</p>					
Dienstvoertuigen		-10.000	-10.000	-10.000	M
<p>Voor het leasen, aanschaf en onderhoud van dienstdiensen en dienstauto's is het begrote bedrag niet toereikend. Een deel van de hogere kosten kan gedekt worden door een verlaging van de vergoeding van reiskosten. Het netto effect is €10.000.</p>					
Resultaatbestemming					
Afbouw onttrekking reserve verkoop aandelen VNB		-20.000	-40.000	-46.289	
<p>Om te voorkomen dat over een aantal jaren de jaarlijkse onttrekking aan de reserve verkoop aandelen VNB (930040) in één keer wegvalt, wordt de jaarlijkse onttrekking afgebouwd.</p>					
Afbouw onttrekking reserve winstuitkering NUON		-15.000	-25.000	-31.365	
<p>Om te voorkomen dat over een aantal jaren de jaarlijkse onttrekking aan de reserve egalisatie winstuitkering NUON (930030) in één keer wegvalt, wordt de jaarlijkse onttrekking afgebouwd.</p>					
Accountmanager bedrijven; wegvallen dekking uit reserve participatie				-32.000	
<p>Voor de (gedeeltelijke) dekking van de kosten van de accountmanager bedrijven vindt in de jaren 2016 t/m 2025 een onttrekking plaats aan de reserve participatie. Deze dekking valt in 2026 weg. Om de functie te kunnen continueren komt de dekking vanaf 2026 ten laste van de algemene middelen.</p>					
Technische mutaties budgetprognose		229.552	245.972	407.069	
<p>Een specificatie van deze post is op verzoek via de griffier beschikbaar.</p>					

2 | Toelichting voortzetting (nieuw) beleid uit de vorige meerjarenbegroting

Toelichting nieuw beleid uit de vorige meerjarenbegroting

Autorisatie:

R = Raad (als bestuurlijke visievorming of kaderstelling nodig is)

C = College (als nog besluitvorming nodig is)

M = Manager (organisatie als alleen uitvoering nodig is)

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2023 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Auto- risatie
	2023	2024	2025	2026	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
Bijdrage in exploitatie Van der Reijdenschool	-40.000	-40.000	p.m.	p.m.	M
Dekking uit reserve huisvesting onderwijsvoorzien. (94023)	40.000	40.000	p.m.	p.m.	
<p>Het gebouw van de Van der Reijdenschool is gebouwd voor 200 leerlingen. Met een aantal van rond de 55 leerlingen en de daarop gebaseerde rijksbijdrage aan de school kan het bestuur de materiele exploitatie niet meer sluitend krijgen. Er is een jaarlijks tekort van ca. € 40.000 op de exploitatie die het bestuur met het aanspreken van de reserves niet vol kan houden. Er wordt, als onderdeel van het actiekader onderwijs, nader onderzoek gedaan naar toekomstbestendige onderwijshuisvesting voor de Van der Reijdenschool. Dit is nog niet afgerond. De gemeente heeft ten aanzien van onderwijshuisvesting een wettelijke verplichting (renovatie/nieuwbouw). Als overbrugging naar deze structurele, toekomstbestendige oplossing wordt een subsidie beschikbaar gesteld als bijdrage in de exploitatie. Bij deze oplossing geldt wel dat schoolbesturen geen beroep doen op de doorbetalingsregeling.</p>					
Uitvoering Koersdocument duurzame kindvoorzieningen en integraal huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen (IHP)	-500.000	-	-	p.m.	R
Dekking uit de eenmalige middelen (reserve 90003)	500.000	500.000	500.000	p.m.	
<p>Ingaande 2019 is gestart met de vorming van een reserve voor de realisatie van toekomstige onderwijsvoorzieningen. Basis daarvoor is het Actiekader Onderwijs. Het koersdocument duurzame kindvoorzieningen is een verdere verdieping. Per gebied (gebiedsgericht werken) is omschreven hoe de voorzieningen verder vorm gegeven kunnen worden. Elk gebied krijgt uiteindelijk een concreet plan. De reserve die gevormd wordt, wordt ingezet ter dekking van kosten rondom onderwijshuisvesting.</p> <p>Met het opstellen van een IHP voor de komende 15 jaren wordt meer duidelijk hoe hoog de investeringen zullen moeten worden in de schoolgebouwen. In de periode 2019 tot en met 2025 wordt conform de huidige begroting jaarlijks € 500.000 toegevoegd aan de reserve onderwijshuisvesting. Daarnaast zijn middelen uit de precariobelasting van enkele jaren beschikbaar. In de afwegingen bij de begroting 2022-2025 is gekeken naar structurele stortingen conform de richtinggevende uitspraak bij de Perspectiefnota. De conclusie was dat voor een structurele storting geen mogelijkheden waren. Met deze toevoegingen wordt geanticipeerd op de verwachte investeringen voortvloeiende uit het IHP (renovaties, duurzaamheid, IKC's, uitbreidingen). Onder 'nieuw beleid' zijn grote aanvullende investeringsbedragen opgenomen, waarmee in de komende jaren aan de gemeentelijke verplichting invulling kan worden gegeven. Gelet op de eerste indicaties van de noodzakelijke investeringen (en ambities) is duidelijk dat op langere termijn forse aanvullende financiële middelen nodig zullen zijn. De uitwerking van het IHP zal daarvoor de informatie bieden.</p>					
Programma 6 Epe op orde					
Bomenbeleidsplan	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	R
<p>Het Bomenbeleidsplan is opgesteld in 2010. In 2022 vindt de actualisatie plaats. Aansluitend volgt de besluitvorming. De beleidskeuzes in het nieuwe plan voor het behoud en vervangen van bomen vragen om financiële ruimte, bijv. voor het kunnen vervangen van laanbeplantingen en het duurzaam behouden van monumentale bomen.</p>					
Programma 7 Duurzaamheid					
Aanvulling stimuleringsleningen duurzaamheid en Toekomst bestendig wonen		-20.000	-30.000	-	M
				30.000	
<p>Er is veel belangstelling voor onze lokale stimuleringslening duurzaamheid. Om tegemoet te kunnen blijven komen aan de vraag is aanvulling van het bestaande budget nodig. Het gaat om aanvullende middelen voor het revolverend fonds. De inzet van deze lening heeft een belangrijk effect in het halen van de doelen voor energietransitie. In 2022 is deze stimuleringsregeling omgezet in een Stimuleringslening "Duurzaamheid en Toekomst bestendig wonen" op basis waarvan de provincie Gelderland voor de helft wil bijdragen in elke (particuliere) lening. Met de inzet van deze aanvulling is voor de periode 2022-2025 een totaalbedrag van € 3 miljoen beschikbaar. Afhankelijk van de mate waarin van de leningen gebruik wordt gemaakt, kan het college dit bedrag in de jaren hiervoor inzetten.</p>					
Bodemregelgeving	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	C
<p>Betreft overdracht bodemregelgeving van provincie naar gemeente (OVIJ). Er is nog onduidelijkheid over een bijdrage van het rijk. De taken worden verplicht overgedragen op het moment dat de Omgevingswet van kracht wordt en worden 1 op 1 contractueel van de gemeente naar de OVIJ overgedragen.</p>					
Programma Resultaatbestemming					
Vrijval van surplus in diverse reserves	9.900.000				

Toevoeging aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen	9.900.000	-				
<p>Jaarlijks worden de reserves van de gemeente in het kader van het opstellen van de begroting doorgelicht en wordt beoordeeld in hoeverre er vrij besteedbare ruimte is binnen de reserves. De volgende reserves bevatten een surplus dat ingezet kan worden als eenmalige middelen:</p> <p>Algemene reserve (€ 3.300.000)</p> <ul style="list-style-type: none"> - 900030 Eenmalige middelen (€ 56.000) - 900070 ICT (€ 1.200.000) - 960280 Risico's sociaal domein (€ 2.260.000) - 960500 Participatie (€ 571.000) - 961090 Buig (€ 632.000) - 990000 Bouwgrond exploitatie (€ 337.000) - 980430 Egalisatie opbrengst bouwleges (€ 400.000) - 990160 Herstel- en stimuleringsagenda (corona) (€ 1.144.000) <p>Om diverse eenmalige uitgaven in de nieuwe begroting te kunnen dekken, wordt dit bedrag toegevoegd aan de reserve eenmalige dekkingsmiddelen.</p>						

3 | Toelichting nieuw beleid

Toelichting nieuw beleid in deze meerjarenbegroting

Autorisatie:

R = Raad (als bestuurlijke visievorming of kaderstelling nodig is)

C = College (als nog besluitvorming nodig is)

M = Manager (organisatie als alleen uitvoering nodig is)

Onderwerp	Fin. consequenties t.o.v. budgetprognose 2023 + is voordeel, - is nadeel (bedragen in euro)				Auto- risatie
	2023	2024	2025	2026	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
Hervormingsagenda jeugd	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000	C
<p>Het Rijk en de VNG hebben de afspraak een hervormingsagenda jeugd op te stellen. Die agenda heeft als doel om betere en tijdige zorg en ondersteuning te bieden en een beheersbaar en duurzaam financieel stelsel te creëren. Deze agenda is nog niet vastgesteld. Ook is er nog onduidelijkheid over de structurele financiële middelen (o.a. extra middelen jeugdzorg, speciale uitkeringen van het rijk). We gaan er vanuit dat er structureel extra middelen komen voor de jeugdzorg. Dat vertalen we ook in de begroting. We verwijzen ook naar de tekst bij de stelpost extra uitgaven hieronder.</p> <p>We willen wel alvast anticiperen op die ontwikkelingen uit de hervormingsagenda. Voor de kosten die daaruit voortvloeien reserveren we nu jaarlijks € 100.000 voor noodzakelijke hervormingen. Er zijn in elk geval middelen nodig voor bovenregionale samenwerking. Dit brengt praktische implementatiekosten met zich mee voortkomend uit bijvoorbeeld de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming (de inzet van een beschikbaarheidsapp, de inrichting van de monitoring), maar ook coördinerende ondersteuning bijvoorbeeld bovenregionale projectleiding. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.</p>					
Stelpost extra uitgaven hervormingsagenda jeugdzorg		-566.000	-521.000	-363.000	R
<p>Gelet op het voorlopige karakter van de extra middelen die worden verwacht voor jeugdzorg (onderhandelingen over de hervormingsagenda lopen op landelijk niveau nog), zijn deze middelen nu vanaf 2024 voor 75% ingezet binnen de begroting. Met het opnemen van deze stelpost is de resterende 25% vanaf 2024 gereserveerd in afwachting van de uitkomst van de onderhandelingen en het resultaat dat hieruit voortkomt (afspraken met rijk).</p>					
Versterking toegangsteam jeugdzorg	-200.000	-350.000	-350.000	-350.000	C
<p>De toegang tot de jeugdzorg loopt via het Centrum voor Jeugd en Gezin. De complexiteit van de zorg en meer taken (Gelderse Verbeteragenda) vraagt meer menskracht om deze toename van zorg en andere werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Dat vraagt structurele financiële middelen. Vanuit Grip op Zorg en de coronagelden zijn er in 2021 en 2022 tijdelijk extra middelen naar het CJG gegaan. De middelen voor grip op zorg lopen na 2023 af. Daarnaast loopt het implementeren van het gedachtengoed van de Nieuwe Route. Deze werkwijze is een manier om 'normaliseren' (meer preventie) handen en voeten te geven, wat één van de onderwerpen van de Hervormingsagenda is. Daarvoor zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor de periode 2021-2023 vanuit grip op zorg. Het is gewenst om deze werkwijze voort te zetten waarvoor vanaf 2024 een structureel budget nodig is.</p> <p>Dekking kan vanuit de extra middelen voor jeugdzorg.</p>					
Jongeren op gezond gewicht (JOGG)	-61.000	-61.000	-61.000	-61.000	C
<p>Het project JOGG richt zich op het bevorderen van gezond gewicht bij kinderen en jongeren (0-19 jaar). Dit is een landelijke project. Vortzetting van dit project vraagt een structureel budget. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.</p>					
Schoolmaatschappelijk Werk	-154.000	-154.000	-154.000	-154.000	C
<p>Op dit moment is er voor schoolmaatschappelijkwerk 2 uur per week per school beschikbaar, wat onvoldoende is om echt preventief te werken en zwaardere zorg te voorkomen. Door 2 uur extra in te zetten per school blijft bovendien de verhouding tussen algemene voorzieningen en maatwerk meer in balans. De afgelopen jaren is de zorgvraag gestegen en het toegangsteam hierop uitgebreid, maar de uren voor preventie vanuit het schoolmaatschappelijk werk niet. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.</p>					
Algemeen Maatschappelijk Werk	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	C
<p>Door meer preventief te werken wordt zwaardere zorg voorkomen. Veel instroom in jeugdzorg komt voort vanuit problematiek bij de ouders (denk aan scheidingen, armoede, GGZ/verslaving bij (één van de) ouders). Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.</p>					
Tegengaan pestgedrag (KIVA)	-22.000				C
<p>Het trainen van vrijwilligers door een Kiva medewerker bij (sport-) verenigingen om pestgedrag bij kinderen/jongeren te voorkomen of tegen te gaan. Kiva is een preventief programma, gericht op het versterken van de sociale veiligheid en het tegengaan van pesten. Het programma heeft veel effect op resultaat van minder pestgedrag (wetenschappelijk bewezen). Het gaat voornamelijk om een pilot van 1 jaar. Dekking van de kosten kan uit de extra jeugdmiddelen.</p>					
Voorliggende voorziening jeugd	-15.000				C
<p>Ontwikkelen van een (preventieve) voorliggende voorziening Jeugd ter voorkoming van individuele begeleiding, zodat minder snel (duurdere) individuele maatwerkvoorzieningen hoeven te worden ingezet. Voorliggende voorzieningen zijn beter en sneller toegankelijk, zodat lichtere hulpvragen eerder worden opgelost. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.</p>					
Jongerenwerk	-67.000	-67.000	-67.000	-67.000	C

Jongerenwerk kan een preventieve bijdrage leveren. Dat kan door extra inzet op individuele begeleiding van jongeren, laagdrempelige ondersteuning bieden (uitvoering in samenwerking met ketenpartners) en extra inzet op fysieke activiteiten voor jongeren zoals ontmoetingsavonden, sportactiviteiten en inlooppmomenten. Bekostiging van deze extra inzet vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.

Steunouder	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	C
De werkvorm "steunouder" levert een bijdrage in het voorkomen van de inzet van zwaardere zorg. Door het inzetten van een steunouder is er een vertrouwde plek voor het kind of de jongere die het thuis (tijdelijk) pittig heeft. Daarnaast wordt het netwerk van kind en gezin vergroot en versterkt. Deze werkvorm wordt nu betaald uit coronamiddelen, maar de stijging in het aantal aanvragen zet door. Structurele financiering is nodig voor de voortzetting. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.					

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)	-	-	-	-	R
	6.000.000	2.250.000	4.750.000	4.750.000	
Dekking door activeren en afschrijven (zie MIP)	1.840.000	-	-	3.450.000	
Dekking uit eenmalige middelen	4.160.000	-	-	1.300.000	
Personele capaciteit uitvoering (2023-2026)	-112.500	-100.000	-100.000	-100.000	M
Dekking uit eenmalige middelen	112.500	100.000	100.000	100.000	

Het gemeentelijk Integraal Huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen (IHP) maakt voor elke school inzichtelijk wat de investeringen voor de komende jaren gaan worden op het gebied van verbouw, renovatie, nieuwbouw. Het opstellen daarvan zit in de eindfase. Voor de uitgaven is een aantal jaren geleden al een specifieke reserve ingesteld waaraan periodiek middelen worden toegevoegd. De berekeningen in het IHP gaan uit van algemene indicatieve bedragen per m2. In het plan is nog geen rekening gehouden met de specifieke (financiële) omstandigheden per school. Inmiddels is echter wel duidelijk dat voor de uitvoering van het IHP in de komende jaren aanzienlijk veel meer financiële middelen nodig zijn dan het bedrag dat tot nu toe binnen de reserve beschikbaar is. Een belangrijke factor hierbij is ook de ontwikkeling van de bouwrijzen. Daarom zijn in deze begroting forse investeringsbedragen opgenomen, zodat aan de gemeentelijke verplichting in de komende jaren invulling kan worden gegeven.

Voor de eerstkomende jaren staan de volgende scholen op de planning: renovatie van de RSG (aanvulling van het krediet), renovatie van de Spreng in Emst, uitbreiding van het Mosterdzaadje (Gortel), renovatie van de St. Bernardusschool en nieuwbouw van scholen in Epe zuidwest. Om deze plannen goed te kunnen begeleiden zijn extra uitvoeringskosten nodig. Ook hiervoor is voor de komende 4 jaar een bedrag in de begroting opgenomen.

Gelet op de eerste indicaties van de noodzakelijke investeringen (en ambities) in de komende 15 jaar, is duidelijk dat op langere termijn (na 2027) forse aanvullende financiële middelen nodig zullen zijn. De uitwerking van het IHP zal daarvoor de informatie bieden.

Financiële dekking:

De benodigde investeringen kunnen in eerste instantie worden gedekt door de inzet van de opgebouwde reserve (uit o.a. de opbrengst precariobelasting). De hier onder nieuw beleid opgenomen investeringsbudgetten kunnen voor een deel financieel worden gedekt uit het beschikbare begrotingssaldo (ontstaan door de hogere algemene uitkering, in 2024 en 2025). In 2023 en 2026 vindt dekking plaats, deels door de inzet van eenmalige middelen en deels door de uitgaven te activeren (afschrijving en rente komen structureel ten laste van de exploitatie, dit deel is opgenomen in het investeringsplan, bijlage 4).

Speelruimte beleid	-50.000	-80.000	-50.000	-50.000	C
Speelruimtebeleid en het vrijmaken van de middelen voor de uitvoering daarvan is opgenomen in het raads- en coalitieakkoord. Voor het participatief opstellen van het beleid en het opstellen van een meerjaren uitvoeringsprogramma is € 30.000 nodig. Voor de uitvoering (onderhoud en vernieuwing speelterreinen) is een structureel budget nodig. Het is wenselijk daarvoor reserve in te stellen met een jaarlijkse storting van € 50.000.					

Voorzorg (verpleegkundige prenatale huisbezoeken)	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000	C
Voorzorg betreffen intensieve verpleegkundige prenatale huisbezoeken voor aanstaande moeders in risicovolle omstandigheden. Uit onderzoek blijkt dat de inzet van voorzorg leidt tot minder huiselijk geweld en roken. De inzet van voorzorg past binnen het programma Kansrijke Start. Bekostiging vindt plaats uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.					

Programma 2 Actief in Epe

Nieuw subsidiebeleid (structurele component)		-54.000	-54.000	-54.000	C
Nieuw subsidiebeleid (incidentele component)		-16.000	-8.000	-2.000	
Voor het nieuwe subsidiebeleid is een beleidskader opgesteld die tegemoet komt aan de motie van de raad over het subsidiebeleid. Dat beleidskader gaat uit van een verdeelmodel voor subsidies aan vrijwilligersorganisaties op basis van het voorkeursscenario dat uit het participatietraject naar voren kwam. Dat scenario leidt tot een verhoging van het budget dat beschikbaar is voor subsidieverlening met € 54.000 structureel. Daarnaast is voor de overgangsregeling een incidenteel bedrag nodig van € 26.000 verdeeld over drie jaar (aflopend).					

Accommodatiebeleid	-50.000	p.m.			M
Dekking uit eenmalige middelen	50.000				
Het traject loopt om een visie over accommodatiebeleid op te stellen. Het gaat om al dan niet in stand houden of transformeren van accommodaties inzake onderwijs, sport, cultuur en welzijn. Er bestaat een relatie met het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.					

Voor het opstellen van uitvoeringsplannen die volgen uit de kadernotitie accommodatiebeleid is in de huidige begroting voor 2023 een p.m. post opgenomen. Het is wenselijk om voor 2023, net als voor 2022, € 50.000 te ramen voor de gebiedsgerichte participatietrajecten en uitwerking.

Sport- en dorpscentrum Vaassen	-47.500				C
---------------------------------------	----------------	--	--	--	----------

Stichting Dorpscentrum Vaassen (De Wieken en De Koekoek) komt voor 2023 een tekort op de begroting. In het najaar van 2022 of het voorjaar van 2023 wil SDV graag een onderzoek doen naar mogelijke besparingen en extra inkomsten. Voor de jaren na 2023 wordt tevens een jaarlijks tekort verwacht. Het voorstel is dit onderzoek af te wachten en voor 2023 een gedeeltelijke bijdrage (ongeveer 50%) beschikbaar te stellen in het daadwerkelijke exploitatietekort.

Deelname regionaal Cultuur- en Erfgoedpact (2022-2024)	-8.300	-8.300			C
---	---------------	---------------	--	--	----------

Dekking reserve kunst openbare ruimte (950100)	8.300	8.300			
---	--------------	--------------	--	--	--

Samen met de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Hattum, Heerde Nunspeet, Oldebroek en Putten willen we een vervolg geven aan het Cultuur- en Erfgoedpact voor de jaren 2022-2024. Daarvoor zijn opnieuw middelen nodig. Vanuit de provincie worden deze middelen verdubbeld om te komen tot een duurzame culturele infrastructuur.

Onderzoek behouden cultuurhistorische waarde Musafir Kerk		-25.000			M
--	--	----------------	--	--	----------

In het coalitieakkoord is als actie opgenomen om samen met de Molukse gemeenschap te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de cultuurhistorische waarde van de Molukse Musafir kerk te Vaassen te behouden. Hierin worden mede de resultaten van de in het afgelopen jaar uitgevoerde Kerkenvisie betrokken.

Programma 3 Zorg en Opvang

Lokaal inclusiebeleid	-30.000				M
------------------------------	----------------	--	--	--	----------

In het raadsakkoord is het onderwerp inclusie en diversiteit benoemd. Gemeenten zijn verplicht om een lokale inclusieagenda op te stellen. Voor het opstellen van een lokale inclusieagenda incl. het thema diversiteit is een werkbudget nodig. Opstellen van lokaal beleid heeft raakvlakken met verschillende werkvelden, dus vergt veel afstemming (intern en extern).

Was- en Strijkservice	-42.000	-42.000	-42.000	-42.000	C
------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------

De was- en strijkservice is een algemene Wmo voorziening en een locatie voor werkervaringsplekken. Er is geprobeerd om de voorziening rendabel te maken, zonder aanvullende gemeentelijk middelen. Dit blijkt niet haalbaar. Het stopzetten van de was- en strijkservice brengt echter hogere kosten met zich mee dan de subsidie, omdat dan individuele voorzieningen voor inwoners moeten worden verstrekt. Bovendien biedt de was- en strijkservice waardevolle werkervaringsplekken. Het is wenselijk om voor deze voorziening structurele middelen beschikbaar te stellen.

Dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities	-123.000	-120.000	-121.000	-121.000	C
---	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	----------

Dekking middelen rijk	123.000	120.000	121.000	121.000	
------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	--

Naar aanleiding van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) heeft het kabinet voorstellen gedaan om de dienstverlening vanuit de overheid aan mensen in kwetsbare posities fundamenteel te verbeteren. Hiervoor zijn tot en met 2027 middelen beschikbaar gesteld aan gemeenten. Vanuit het Rijk zijn de volgende actielijnen opgesteld waaraan de middelen gekoppeld zijn: rechtsbescherming (sociaal raadsliden en ombudsfunctie), versterking sociale wijkteams, integraal werken in het sociaal domein en versterken leervermogen sociaal domein. Uitvoering van de actielijnen zal plaatsvinden binnen het uitvoeringsprogramma behorende bij het nieuwe integrale beleidsplan sociaal domein.

Programma 4 Leefbaar en veilig

Openbare orde en veiligheid - uitbreiding formatie	-375.000	-375.000	-250.000	-250.000	M
---	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	----------

De gemeentelijke taken en bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid zijn toegenomen. De bestaande formatie daarvoor is niet meer toereikend. Onderzoek is gedaan naar een realistische formatie die nodig is. Het resultaat van dat onderzoek is dat er structureel extra capaciteit nodig is voor veiligheid, vergunningverlening APV/bijzondere wetten. Het betreft in totaal 2,89 fte. Daarnaast is inzet nodig ter versterking van de afhandeling van horeca en evenementenvergunningen en vergunningenbeleid te formuleren. Voor de komende twee jaar willen we hiervoor 1 fte inzetten, waarna we deze inzet evalueren.

Programma 5 Ruimte

Vastgoed: actualisatie grondgebruik	-50.000	-25.000	-25.000		C
--	----------------	----------------	----------------	--	----------

Dekking door inkomsten verkoop snippergroen	50.000	25.000	25.000		
--	---------------	---------------	---------------	--	--

Van 2013 tot 2016 is een project illegaal grondgebruik uitgevoerd. Conform het beleid 'actualisatie grondgebruik' dient periodiek controle te worden uitgevoerd op grondgebruik. Daarnaast heeft de gemeente ook wettelijk de taak om haar eigendommen te bewaken en deze niet door verjaring kwijt te raken. Voor dit project is extra capaciteit nodig. Dekking vindt plaats uit verkopen van snippergroen dat volgt uit dit project.

Omgevingswet - capaciteit uitvoering structureel	-74.000	-171.000	-171.000	-171.000	M
---	----------------	-----------------	-----------------	-----------------	----------

Omgevingswet - uitwerking omgevingsvisie	-175.000	-175.000			M
---	-----------------	-----------------	--	--	----------

Dekking rijksmiddelen (indicatief)	200.000	200.000	200.000	200.000	
<p>De uitvoering van de Omgevingswet ingaande 1-1-2023 vraagt om een integrale behandeling van het omgevingsproces. Voor de uitvoering van de ruimtelijke plannen in het licht van de Omgevingswet is de huidige capaciteit voor de begeleiding van ruimtelijke plannen onvoldoende. Om de benodigde kwaliteit van een zorgvuldig proces (van initiatief t/m gewijzigde omgevingsplannen) te borgen zijn structureel 2 fte extra benodigd op het gebied van omgevingsmanagement (participatie bij initiatieven) en projectondersteuning (€ 171.000).</p> <p>De omgevingsvisie 'Natuurlijk Goed Leven' is gebiedsgericht opgesteld. De volgende fase uit de omgevingsvisie richt zich nu op invulling geven aan de gestelde doelen en komen tot keuzes voor vooral de Veluweflank en de IJsselvallei als het gaat om de toekomst van de landbouw, biodiversiteit/natuurinclusief, de energietransitie en de klimaataanpak, waarbij ook wonen een rol van betekenis speelt. Een integrale aanpak staat daarbij voorop.</p> <p>Het proces dat nationaal en provinciaal/regionaal gaat lopen leidt tot verdergaande integratie en afstemming met ons traject. Dat vraagt om extra inzet en begeleiding, waarbij veel met externen opgetrokken zal worden. Daarnaast gaat ook de provincie Gelderland hiermee aan de slag. Voor 1 oktober 2023 moeten de provincies aan het Rijk aangeven hoe invulling gegeven wordt aan alle opgaven en welke keuzes gemaakt worden. Dan gaat het ook over Epe, over de koers die in de omgevingsvisie is uitgezet. Om aan deze ontwikkelingen invulling te geven is samenwerking met alle betrokkenen nodig. Voor al deze werkzaamheden is extra capaciteit nodig voor 2023 en 2024 (per jaar € 175.000).</p>					
Wonen	-183.000	-200.000	-200.000	-200.000	M
<p>In het raadsakkoord is wonen een prominent onderwerp. Er ligt duidelijke opgave voor het realiseren van woningen, met daarbij een versnellingsopgave en de vraag naar extra woningen. De minister de Jonge doet in een brief van 17 mei 2022 daarvoor een dringende oproep. Daarnaast speelt de huisvesting van bijzondere doelgroepen waarop actie nodig is. Om op deze ontwikkelingen in te spelen zijn extra middelen nodig.</p> <p>Op dit moment vindt er een actualisatie van de Woonagenda plaats waarbij ook de moties over dit onderwerp worden betrokken. Daarvoor is o.a. cijfermatige- en demografische input nodig. Hiervoor is in 2023 eenmalig € 8.000 extra nodig op de beschikbare incidentele middelen (€ 22.000).</p> <p>Gezien de grote opgave die ook raakt aan ruimtelijke ontwikkeling en de energietransitie/klimaataanpak, is voor wonen een projectleider (1 fte, structureel) noodzakelijk en daarnaast 1 extra fte voor de duur van 4 jaar.</p>					
Programma 6 Epe op orde					
Mobiliteit: aanleg fietsstraat Hoge Weerd (fase 4, groen)	-60.000				C
Mobiliteit: uitvoering integraal verkeersplan Wissel	-500.000				C
Mobiliteit: opzet 'mobiliteitsfonds'					R
	1.050.000	1.050.000	1.250.000	1.250.000	
Dekking door activeren en afschrijven (zie MIP, bijlage 4)		700.000	1.250.000	1.250.000	
	1.610.000				
<p>In maart 2022 heeft de raad het mobiliteitsplan 2022-2032 vastgesteld. Dat plan krijgt een vertaling naar een uitwerkingsprogramma. Voor de realisatie is vorig jaar al gestart met het inrichten van een mobiliteitsfonds. Daar volgt nu een verdere invulling van.</p> <p>De aanleg van de fietsstraat Hoge Weerd (fase 4) vindt plaats met rijkssubsidie op basis van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. Voor de kosten van "groen" is gemeentelijke dekking nodig (€ 60.000).</p> <p>De uitvoering van het integraal verkeersplan Wissel (verkeersveiligheid, recreatiezoning, natuurontwikkeling) vraagt maatregelen waarvoor budget benodigd is (€ 500.000).</p> <p>Financiële dekking: De benodigde investeringen worden grotendeels financieel gedekt door de uitgaven te activeren (afschrijving en rente komen structureel ten laste van de exploitatie, opgenomen in het investeringsplan, bijlage 4). In 2024 kunnen de investeringen voor een deel (€ 350.000) worden gedekt uit het beschikbare begrotingssaldo.</p>					
Onderhoud groen in de openbare ruimte	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	C
<p>In 2015 is het onderhoud aan de openbare ruimte aanbesteed. Alle onderhoudskosten/budgetten zijn in dit contract verwerkt. In een toenemend aantal gevallen zijn aanvullende acties wenselijk bovenop de geldende prestatieafspraken (verbetering dienstverlening). Te denken valt aan extra snoeionderhoud aan bossages en bomen vlak bij woningen of bedrijven, het extra ledigen van kolken, herstel hekwerken, meer maatwerk in het beheer enz.</p> <p>Begeleidings snoei van bomen is ook een aandachtspunt.</p> <p>Door begeleidings snoei kunnen de bomen zich volwaardig ontwikkelen. Het resultaat van deze snoei levert bomen op die een belangrijke bijdrage leveren de beleving van de groene openbare ruimte. Deze snoei is niet in het contract opgenomen. Voor deze twee onderwerpen is een structureel aanvullend budget wenselijk.</p>					
Onderzoek naar benodigde begraafcapaciteit in Vaassen	-25.000				M
Dekking uit eenmalige middelen	25.000				
<p>De gemeente dient voor de toekomst voldoende begraafcapaciteit te bezitten. Deze capaciteit lijkt in Vaassen onvoldoende. Om dat goed te kunnen vaststellen is nader onderzoek nodig. In het onderzoek speelt de verwachte verhouding tussen begraven en cremieren een belangrijke rol. Voor het uit te voeren onderzoek is een werkbudget nodig.</p>					
Onderzoek bovengronds brengen Dorpsbeek in dorp Epe	-50.000				M
<p>In het coalitieakkoord is opgenomen om een onderzoek uit te laten voeren naar de haalbaarheid (inclusief nut en noodzaak) van het bovengronds brengen van de Dorpsbeek in het dorp Epe. Voor dit onderzoek is € 50.000 nodig. De uitkomsten worden betrokken bij de plannen voor de herinrichting van het centrum van het dorp Epe.</p>					
Programma 7 Duurzaamheid					

Energie en warmte - capaciteit structureel	-217.500	-380.000	-460.000	-550.000	M
Energie en warmte - capaciteit ondersteunende teams	-60.000	-107.000	-133.000	-160.000	M
Dekking uit verwachte middelen van het rijk	277.500	487.000	593.000	710.000	
Energie en warmte - incidenteel 2023-2030	-260.000	-150.000	-150.000	-150.000	C
Dekking uit middelen van het rijk (klimaatakkoord)	260.000	150.000	150.000	150.000	
<p>Begin 2022 is de Transitievisie Energie en Warmte vastgesteld die beschrijft hoe in 2050 energieneutraal te zijn. Basis voor deze visie ligt in het Klimaatakkoord. De uitwerking van die visie vraagt een aanzienlijk budget voor een fors meerjarig proces. Voor de toekomst zijn verdere investeringen nodig. De verwachting is dat het rijk financiële middelen beschikbaar stelt aan de gemeenten.</p> <p>Op basis van een uitvraag onder gemeenten heeft bureau Andersson Elffers Felix een inschatting opgesteld voor de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor o.a. gemeenten voor het opstellen van een wijkuitvoeringsplan (WUP). Dit omvat de inzet op communicatie en participatie, projectcoördinatie, contact met woningcorporatie en warmteleveranciers en beleidswerk om meekoppelkansen met andere ontwikkelingen te bewaken. De cijfers vanuit het rapport zijn vertaald naar de situatie in Epe.</p> <p>Daarnaast zijn incidentele middelen nodig voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kosten van onderzoek voor voortzetting warmtetransitie - kosten van uitvoering voor aanpak verduurzaming energie woningen - kosten van uitvoering van de aanpak voor bedrijven van transitie Energie en Warmte - opstellen routekaart voor verduurzaming vastgoed van eigen organisatie - kosten van verdere uitvoering energievisie mobiliteit. 					
Klimaat en biodiversiteit	-290.000	-225.000	-215.000	-195.000	C
Dekking uit eenmalige middelen	95.000				
<p>Klimaatveranderingen als warmte en droogte hebben invloed op de leefomgeving. Dat vraagt een ander beheer onder meer gericht op het vitaal houden van onze bomen en het klimaatadaptief maken van onze openbare ruimte.</p> <p>Dat vraagt structurele investeringen: 2023 € 130.000 en vanaf 2024 jaarlijks € 90.000.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra onderhoud van bomen in kader van veiligheid is nodig vanwege klimaatverandering (jaarlijks € 30.000). - Voor het stimuleren maatregelen Klimaatadaptatie, biodiversiteit particulier/maatschappelijk initiatief (participatie) € 50.000. - De uitvoering van het bosbeheersplan vraagt financiële middelen voor klimaatmaatregelen, natuurherstel en bosrevitalisering (€ 160.000). 					
Grondstoffen: Onderzoek haalbaarheid CAC	-25.000				M
Dekking uit reserve afval	25.000				
<p>De gemeente en Circulus hebben in 2022 een intentieverklaring ondertekend waarin ze hebben afgesproken om de haalbaarheid van een circulair ambachtscentrum (CAC) voor productgebruik en reparatie te onderzoeken. Voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek is € 25.000 benodigd. Circulus draagt eenzelfde bedrag bij.</p>					
Programma 8 Toezicht en handhaving					
Formatie handhaving en vergunningenbeleid en accountschap OVIJ	-60.000	-80.000	-80.000	-80.000	M
<p>Voor opstellen van handhavings- en vergunningenbeleid en het accountschap van de OVIJ is structurele capaciteit noodzakelijk. Deze formatie ontbreekt nu, omdat de bestaande capaciteit volledig nodig is voor de toegenomen taken op het terrein van handhaven en vergunningen. Deze medewerker zal ook aan de slag gaan met monitoring en evaluatie van toezicht en handhaving.</p>					
Programma 9 Bedrijvigheid					
Lokale economie	-115.000	-168.000	-98.000	-98.000	C
<p>Voor het ondersteunen en versterken van de lokale economie zijn een aantal investeringen gewenst.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De activiteiten van de in de coronaperiode ingezette functie accountmanager economie vragen, gelet op de effecten, een structurele voortzetting (€ 93.000). Voor 2023 is hiervoor deels dekking vanuit incidentele middelen beschikbaar. 2. De huidige beleidsnota (verblijfs)recreatie vraagt een actualisatie. De omgevingsvisie vraagt dat, ook vanuit de sector is die vraag. Voor het opstellen van de beleidsnota wordt een budget gevraagd (€ 50.000) met een klein uitvoeringsbudget (€ 10.000) voor de start van de uitvoering. 3. De voortzetting van het actieprogramma Economische Visie vraagt een aanvullend budget (€ 50.000). 4. De huidige economische visie loopt tot 2025 en vraagt ook om actualisatie. Voor het opstellen daarvan is een budget nodig (€ 45.000). 5. Voor een adequaat accountmanagement binnen economie is een relatie management systeem (CRM) benodigd. Voor de aanschaf daarvan zijn middelen aanwezig. Voor het onderhoud ontbreken middelen. Vooralsnog worden deze geraamd op jaarlijks € 5.000. 					
Accountmanagement agrarische sector	-45.000	-60.000			M
<p>Gezien de agrarische problematiek rondom het stikstofdossier is ondersteuning van de lokale agrariërs met een specifieke accountmanager vanuit de gemeente wenselijk. Het gaat om een gemeentelijke taak aansluitend op provinciale taken in de stikstofaanpak. De investering is vooralsnog voor twee jaar als pilot (€ 60.000 per jaar). Het komende jaar dient de mate en noodzaak van de benodigde ondersteuning nader te worden uitgewerkt.</p>					

Programma 10 Weer aan het werk

Minimaregelingen naar 130%	-165.000	-165.000	-165.000	-165.000	C
<p>De inwoners met een baan of pensioen en een lager inkomen tussen 120% en 130% van het sociaalminimum komen voor veel regelingen niet in aanmerking. De huidige inflatie en energiecrisis drukt ook op het besteedbare inkomen van de inwoners met een lager inkomen. Het besteedbare inkomen van deze groep is veelal lager dan dat van inwoners met een lager inkomen tot 120% (doordat voor die doelgroep ondersteunende maatregelen beschikbaar zijn).</p> <p>De groep werkende en gepensioneerde inwoners compenseren met onze minimaregelingen kan helpen bij het voorkomen van kinderarmoede of hierdoor kan een inwoner toch participeren in onze maatschappij. Dit kan door het (structureel) verhogen van de norm voor de Meedoenregeling, het Schoolfonds en het gebruik maken van de Voedselbank. Daarnaast is het belangrijk om onze subsidiepartijen mee te nemen in deze keuze. Voor de uitbreiding van de doelgroep is structureel budget nodig.</p>					
Stimuleringspremie werkervaringsplekken	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000	C
Dekking middelen BUIG	40.000	40.000	40.000	40.000	
<p>Stilema begeleidt mensen met werkervaringsplekken om de uitstroom naar werk te bevorderen (bijvoorbeeld: participatieplaatsen en taalstages). Daarvoor geldt een regeling waarbij voor deze taak een kleine financiële vergoeding wordt verstrekt. Het is wenselijk de huidige regeling uit te breiden naar meer organisaties met werkervaringsplekken. Voor deze uitbreiding is meer budget nodig. Voorwaarde voor verstrekking van de financiële bijdrage is dat iemand groeit op de participatieladder of uitstroomt naar werk. De uitbreiding van het budget kan gedekt worden uit de BUIG middelen.</p>					
Trajectbegeleider werkervaringsplekken	-108.000				M
<p>De trajectbegeleider begeleidt inwoners op een werkervaringsplek. Dit is nu een pilot gedekt vanuit coronamiddelen. Deze begeleiding leidt tot uitstroom van mensen uit de uitkeringssituatie, waardoor het zichzelf terugverdient. Er vindt in 2023 een evaluatie plaats. Als deze evaluatie positief is en er nog steeds voldoende middelen beschikbaar zijn binnen de BUIG kan financiering vanaf 2024 vanuit de BUIG plaatsvinden. Voor 2023 is incidenteel nog een budget nodig.</p>					
Uitbreiding formulierenteam structureel	-17.500	-17.500	-17.500	-17.500	M
<p>Het formulierenteam is een voorliggende voorziening. De vrijwilligers zorgen voor een ondersteuning van inwoners bij de administratie, aanvragen van toeslagen en regelingen en vrijwillige voorbereiding op schuldhulpverlening. Door een sterke stijging van het aantal aanvragen zijn extra uren voor coördinatie nodig bij Koppel/SWOE om deze taken goed uit te kunnen voeren.</p>					
Collectieve aanvullende Zorgverzekering (gemeente pakket)	-139.000	-60.000	-60.000	-60.000	C
<p>Het is wenselijk om minima een passende, betaalbare zorgverzekering aan te kunnen bieden om zo zorgmijding te voorkomen. Door tot 130% een gemeentelijke bijdrage te geven wordt de armoedeval verzacht en zorgmijding ook bij die doelgroep voorkomen. Daarvoor is budget nodig voor een gemeentelijke bijdrage in de aanvullende verzekering. Doordat de eigen risico regeling en Wmo-abonnementstarief regeling (beide ingevoerd ter compensatie van het vervallen van de vorige gemeentelijke zorgverzekering) komen te vervallen, blijft de investering beperkt. In 2023 wordt de Wmo-abonnementstarief regeling afgebouwd om inwoners voldoende tijd te geven zich voor te bereiden op de nieuwe zorgverzekering. In 2023 zijn de middelen voor het WMO-abonnementstarief opgenomen als overgangsjaar, voor 2024 niet meer. Het is een open einde regeling, cijfers zijn gebaseerd op een onderbouwde schatting van de grootte van de doelgroep en het gebruik.</p>					

Programma 11 Bestuur en organisatie

Versterking griffie	-138.000	-138.000	-138.000	-138.000	M
<p>De griffie vraagt om uitbreiding van de formatie. Het reguliere werk vraagt zoveel tijd dat nu voor de andere wensen van de raad onvoldoende capaciteit beschikbaar is. De medewerkers op de griffie ervaren een hoge werkdruk. De extra formatie van 1 fte (€ 98.000) moet er toe leiden dat de aanvullende ambities van de raad zoals aangegeven in de Verbeteragenda/ Uitvoeringsplan van de raad, het raadsakkoord opgepakt kunnen worden. Het gaat dan om onder meer de doorontwikkeling van de raad, de wens om meer naar 'buiten' te treden, vergadercyclus, optimaliseren van processen en regelingen en communicatie raad. Daarnaast is er meer tijd voor het proactief adviseren en coachen van raadsleden, het organiseren van werkbezoeken en goed in contact komen en blijven met de ambtelijke organisatie. Ter ondersteuning van de uitwerking van de ambities van de raad is naast extra formatie ook een werkbudget (€ 40.000) nodig om daaruit te maken kosten te kunnen dekken. Uit een uitgevoerde benchmark blijkt dat de omvang van de huidige griffie in Epe wordt gekenmerkt als een basisgriffie gericht op de wettelijke taken.</p>					
Doelstelling/taakstelling financieel resultaat herijking/doorlichting beleid huidige begroting			p.m.	p.m.	
<p>In het raads/coalitieakkoord is afgesproken dat een herijking/ doorlichting van de begroting uitgevoerd zal worden. Deze kan bestaan uit twee onderdelen: een financiële doorlichting ('lucht uit de begroting') en een beleidsmatige doorlichting. Uitvoering van deze herijking/doorlichting is gepland voor 2024.</p>					

Programma Overhead

Secretariële ondersteuning teamleiders (+ 1 fte)	-58.000	-58.000	-58.000	-58.000	M
Aanvulling formatie teamleiders (+ 0,6 fte)	-66.500	-66.500	-66.500	-66.500	M

De teamleiders krijgen momenteel door de hoge werkdruk bij wijze van pilot secretariële ondersteuning om de administratieve last bij de teamleiders te verminderen. Structurele voortzetting van deze administratieve ondersteuning is nodig gelet op de opgaven die er voor de organisatie liggen. Gelijktijdig breidt de formatie zich uit zoals in het nieuw beleid tot uiting komt. Dat leidt er toe om ook de formatie teamleiders uit te breiden.					
Extra formatie t.b.v. ondersteuning/interne dienstverlening door ondersteunende teams a.g.v. nieuw beleid	-300.000	-400.000	-400.000	-400.000	M
Gelet op de toename van de personele capaciteit in de organisatie door het nieuwe beleid dat in deze begroting is opgenomen, is het noodzakelijk om ook de capaciteit van de ondersteunende teams uit te breiden. Het gaat dan over de ondersteunende functies binnen ICT, communicatie, juridische zaken, financiën, inkoop, bedrijfsvoering en HR.					
Overbruggingsbudget capaciteitsuitbreiding	-300.000				M
Dekking eenmalige middelen	300.000				
In de begroting 2023-2026 wordt ten behoeve van verschillende taken de capaciteit uitgebreid. Deze uitbreiding is nodig per 1 januari 2023. Werving en selectie kost tijd. Wij verwachten niet al deze mensen per 1 januari in dienst te hebben. We houden daarom rekening met een instroom per 1 april (gemiddeld). Dit betekent dat bij verschillende voorstellen voor nieuw beleid het bedrag, wat nodig is voor het uitvoeren van de bijbehorende taak, is verlaagd. Dit levert een positief saldo op in 2023 van € 300.000. Dit bedrag is nodig om daar waar nodig per 1 januari de taken te kunnen laten uitvoeren die niet uitstelbaar zijn (inhuur).					
Extra capaciteit toegang wmo	-100.000				M
Er is een toename (ongeveer 10%) van mensen met een zorgvraag gericht op de WMO. Om deze toename van zorgvragen adequaat te kunnen behandelen is een extra medewerker in de toegang nodig. Vooral nog alleen voor 2023.					
Gemeentelijke dienstverlening	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	M
De bestaande gemeentelijke dienstverlening vraagt in de uitvoering versterking om in te kunnen spelen op de veranderende vraag van de inwoners. Een aanvullend budget is wenselijk om dat te kunnen ondersteunen. Het gaat dan onder meer om: ontwikkelen van een dashboard dienstverlening; instrumenten om waardering van inwoners te meten en een verbeteragenda te kunnen opstellen; doorvoeren van verbeteringen; doorontwikkeling van de digitale ondersteuning; ontwikkeltraject voor de medewerkers gericht op de wenselijke werkwijze en om maatwerk te kunnen leveren.					
Regievoering preventief jeugdbeleid	-67.500	-90.000	-90.000	-90.000	M
De uitvoering van het kader rijksmiddelen jeugd brengt uitvoeringskosten met zich mee. Om goed te kunnen sturen op het beoogde resultaat van de hervormingsagenda en de extra inzet op preventie, is beleidscapaciteit nodig. Het gaat om structurele capaciteit voor de regievoering op de uitvoering van het kader rijksmiddelen jeugd en inzet op preventie. Bekostiging kan plaatsvinden via de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.					
Contractbeheer sociaal domein	-47.000	-47.000	-47.000	-47.000	M
Op dit moment werkt een contractmanager in het sociaal domein (Wmo en Jeugd). Wat mist is een contractbeheerder. Deze extra functie zorgt er voor om toe te komen aan daadwerkelijk contractmanagement, dus sturen op kwaliteit richting aanbieders. Een contractbeheerder richt zich meer op de uitvoerende taken, zoals klachtenafhandeling, backoffice (bijvoorbeeld opstellen overeenkomsten) en een factuurcontrole oppakken. Hierdoor ontstaat een betere focus op rechtmatigheid en kwaliteit van ingezette zorg. Het betreft een part-time functie van 20 uur per week. Bekostiging kan plaatsvinden uit de extra middelen jeugdzorg 2022 en verder.					
Bestuursadviseur communicatie	-62.000	-62.000	-62.000	-62.000	M
Bij de begroting 2022 zijn incidentele middelen toegekend voor bestuursondersteuning op het terrein van communicatie. Gebleken is dat deze ondersteuning structureel nodig is.					
Extra ondersteuning vanuit HR	-219.000	-264.000	-90.000	-90.000	M
Dekking uit eenmalige middelen	129.000	174.000			
Om in te kunnen spelen op krapte op de arbeidsmarkt en vele ontwikkelingen in de organisatie is extra capaciteit voor HR nodig. Het gaat om extra werk op beleid, advies en administratieve ondersteuning. In eerste instantie voor 2 jaar. Daarnaast werken we aan de doorontwikkeling van de organisatie. Daarvoor is een organisatieontwikkelingsadviseur nodig. Met deze organisatieontwikkelingsadviseur kunnen we kracht zetten op het doorvertalen van in- en externe ontwikkelingen naar de organisatie.					
Eper academie (opleiding medewerkers)	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	M
Goed werkgeverschap betekent ook een goed aanbod van opleidingen voor onze medewerkers. Dit is een instrument waarmee we kunnen binden en boeien en het stelt ons tegelijkertijd in staat om onze medewerkers te helpen om "sterk in hun werk" te worden. Daarvoor is nu een beperkt budget aanwezig.					
Generatiepact (2023-2026)	-25.000	-50.000	-75.000	-100.000	M
Dekking uit eenmalige middelen	25.000	50.000	75.000	100.000	
Goed werkgeverschap betekent ook vitaal leeftijdsbeleid. Het generatiepact is hier een onderdeel van. Deze regeling is erop gericht om medewerkers vanaf 62 jaar de mogelijkheid te bieden om hun beroep tot aan hun pensioengerechtigde datum					

duurzaam te kunnen uitoefenen. Dit bevordert doorstroom en vitaliteit van mensen. Betreft een budget voor een periode van 4 jaar (2023-2026). Het bedrag wordt toegevoegd aan de bestaande reserve en de uitgaven worden er jaarlijks uit gedekt.					
Werving en selectie	-100.000	-50.000			M
Dekking uit eenmalige middelen	100.000	50.000			
Bij het werven van personeel speelt de krapte op de arbeidsmarkt. Momenteel werven we veel via bureaus voor de invulling van vaste functies. We onderzoeken hoe we beter kunnen inspelen op de krappe arbeidsmarkt. Een eigen recruiter in dienst nemen kan daar aan bijdragen. Daarvoor is het wenselijk voor deze functie een budget voor 2 jaar beschikbaar te hebben en daarna deze inzet te evalueren. Gezien de grootte van het aantal fte wat de komende jaren geworven moet worden is er gekozen voor een hoger budget in 2023.					
Functiewaarderingssystematiek	-100.000	p.m.	p.m.	p.m.	M
Dekking uit eenmalige middelen	100.000				
De huidige systematiek voldoet niet meer. De middelen voor 2023 betreffen onderzoek naar juiste de systematiek, aanschaf systeem en start implementatie. Het is nu nog niet te voorzien welke kosten mogelijke herinschaling van medewerkers met zich mee brengt. Deze structurele component wordt bij de volgende begroting meegenomen.					
Juridisch adviseur (junior functie)	-78.000	-78.000	-78.000	-78.000	M
De eenheid juridische zaken heeft te maken met stijgend werkaanbod. Inwoners maken ondanks het feit dat we als organisatie steeds meer inzetten op het goede gesprek, dialoog etc. meer gebruik van hun juridische mogelijkheden. Om hier goed op in te kunnen spelen is uitbreiding van de formatie nodig.					
Online team	-180.000	-240.000	-240.000	-240.000	M
Onze website kent 230.000 bezoekers per jaar (onze balie 12.500). Daarmee is de website een zeer belangrijk instrument om onze dienstverlening zo goed mogelijk te maken. In 2022 vindt de aanschaf van een nieuwe website en de opbouw plaats. Om de kansen te benutten die de website biedt moet er geïnvesteerd worden in het beheer van deze site: op inhoud maar vooral ook op het voldoen aan de steeds veranderende vraag van onze inwoners. Dit moet je meten en dit betekent dat daar capaciteit voor nodig is in de vorm van bijvoorbeeld contentspecialisten, functioneel beheer, gebruikersonderzoeker en advies. De start van de nieuwe website is gepland voor 2023.					
Digitale veiligheid - Multifactorauthenticatie	-20.000				M
Dekking uit eenmalige middelen	20.000				
Voor de versterking van de digitale veiligheid in onze organisatie is multifactor authentication nodig. Multifactorauthenticatie is een methode om de authenticiteit van een gebruiker te verifiëren op meer dan één enkele manier. Door meerdere factoren te combineren kan de beveiliging bij toegangscontrole worden aangescherpt. Dat vraagt een investeringsbudget.					
Aansluiting E-depot	-50.000	p.m.	p.m.	p.m.	M
Dekking uit eenmalige middelen	50.000				
De aansluiting op een e-depot is wettelijk vereist. Om deze voorziening te realiseren zoeken we aansluiting van ons streekarchief met het streekarchief op de Noord-West Veluwe. Het gaat om incidentele kosten voor de projectleiding mbt de voorbereiding van de invoering. De structurele kosten worden nog in kaart gebracht en zullen worden meegenomen bij begrotingsbehandeling 2024.					
Onderzoek vervanging zaaksysteem	-10.000				M
Dekking uit eenmalige middelen	10.000				
Het zaaksysteem is het instrument voor onze digitale werkprocessen en informatieverstrekking aan inwoners en bedrijven. Op basis van de eisen en voorwaarden rondom inkoop is onderzoek nodig naar de mogelijkheden van of noodzaak tot vervanging van het zaaksysteem.					
Interne beheersing processen	-45.000	-15.000	-15.000	-15.000	M
Dekking uit eenmalige middelen	30.000	10.000			
Voor de inbedding en implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording (structureel) is het noodzakelijk om een basis te hebben voor afgeven van de verantwoording door het college. Hiervoor is nodig een ondersteunend systeem voor de vastlegging (van de toetsing op) rechtmatigheid/VIC/ risicomangement incl. structurele ondersteuning. Dit maakt een meer gestructureerde aanpak mogelijk en een betere rapportage t.b.v. de accountant (controle op aspect getrouwe weergave van het rechtmatigheidsoordeel van het college). De inrichting van het systeem is dienend aan de organisatie. De bedoeling is om zo effectief en efficiënt mogelijk onze verantwoording te organiseren.					
Doorlichting huidige begroting		-80.000			C
In het raads-/coalitieakkoord is opgenomen dat het wenselijk is om te onderzoeken welke financiële en beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden in de huidige begroting. Hiervoor moet de begroting worden doorgelicht (financieel en beleidsmatig), zodat alternatieven in beeld komen en keuzes kunnen worden gemaakt. Uitvoering voor dit onderzoek is gepland voor 2024.					
Programma Resultaatbestemming					

Toevoeging resp. onttrekking aan reserve jeugdzorg (extra rijksmiddelen)	- 1.045.500	-55.000	78.000	553.000	
De extra middelen voor jeugdzorg die worden ontnagen van het rijk, worden in eerste instantie (vanaf 2022) gereserveerd, voor zover deze niet worden uitgegeven. Hiervoor wordt ingaande 2022 een nieuwe reserve ingesteld. Vanaf 2024/2025 zijn de middelen van het rijk niet meer toereikend en zal de reserve worden ingezet om het tekort te dekken. Op termijn zal een evaluatie inzicht moeten geven in de ontwikkeling van de noodzakelijke uitgaven en de beschikbare financiële dekkingsmogelijkheden.					
Overbrugging tijdelijk tekort met eenmalige middelen	630.000				
In de meerjarenbegroting 2023-2026 worden opnieuw eenmalige middelen ingezet om een groot aantal specifieke uitgaven te dekken. Voor een deel worden eenmalige middelen niet specifiek toegewezen maar als algemeen dekkingsmiddel ingezet.					

4 | Investeringsplan

Investeringsplan 2023 - 2026

Autorisatie:

R = Raad (als bestuurlijke visievorming of kaderstelling nodig is)

C = College (als nog besluitvorming nodig is)

M = Manager (organisatie als alleen uitvoering nodig is)

Onderwerp	Basis investeringsbedrag				Auto- risatie
	2023	2024	2025	2026	
Programma 1 Opgroeien in Epe					
Renovatie St. Bernardusschool Epe					
<p>Vanuit de wettelijke plicht om in onderwijshuisvesting te voorzien, moeten de uitgaven voor de renovatie van schoolgebouwen in de begroting worden opgenomen. Voor de renovatie van de St. Bernardusschool (dakrenovatie) was een geraamd bedrag opgenomen in de vorige begroting (investeringsplan) voor 2023. In de nieuwe begroting is deze school onderdeel van de uit te voeren plannen in het kader van het nieuwe concept Integraal Huisvestingsplan onderwijsvoorzieningen (IHP). Er is niet meer een afzonderlijk bedrag opgenomen. De uitgaven die voortvloeien uit het IHP worden gedekt uit de reserve huisvesting onderwijsvoorzieningen en de opgenomen investeringsbedragen (nieuw beleid, zie ook bijlage 3).</p>					
Huisvesting onderwijs (IHP)	1.840.000			3.719.000	R
<p>Het gemeentelijk Integraal Huisvestingsplan Onderwijsvoorzieningen (IHP) geeft een indicatie voor elke school van de investeringen voor de komende jaren op het gebied van verbouw, renovatie, nieuwbouw. Inmiddels is duidelijk dat voor de uitvoering van het IHP in de komende jaren aanzienlijk veel meer financiële middelen nodig zijn dan het bedrag dat tot nu toe binnen de opgebouwde reserve beschikbaar is. Daarom zijn in deze begroting forse investeringsbedragen opgenomen, zodat aan de gemeentelijke verplichting in de komende jaren invulling kan worden gegeven.</p> <p>Voor de eerstkomende jaren staan de volgende scholen op de planning: aanvulling van het krediet voor de renovatie van de RSG, renovatie van de Spreng in Ernst, uitbreiding van het Mosterdzaadje (Gortel), renovatie van de St. Bernardusschool en nieuwbouw van scholen in Epe zuidwest.</p> <p>Als uitgangspunt voor de afschrijvingstermijn geldt de verwachte levensduur van de werkzaamheden. Bij renovatie/(ver)nieuw kan deze gesteld worden op 40 jaar, indien de reële verwachte levensduur 40 jaar is.</p> <p>Financiële dekking: De benodigde investeringen kunnen in eerste instantie worden gedekt door de inzet van de opgebouwde reserve (uit o.a. de opbrengst precariobelasting) en andere beschikbare eenmalige middelen (zie bijlage 3). Een ander deel wordt in 2023 en 2026 gedekt door de uitgaven te activeren (afschrijving en rente komen structureel ten laste van de exploitatie). Deze zijn hier opgenomen.</p>					
Programma 4 Leefbaar en veilig					
Brandweerkazerne Oene			p.m.	p.m.	R
<p>De kazerne in Oene voldoet niet aan de ARBO eisen en aan de veiligheid en actuele normen voor de brandweerlieden. De VNOG gaat daarom gesprekken voeren of het bouwen van een nieuwe kazerne binnen de mogelijkheden past. Er is in de begroting een stelpost aanwezig voor renovatie of nieuwbouw van € 457.000. Indicaties vanuit de VNOG geven aan dat de kosten aanzienlijk hoger zullen zijn. Zodra daar meer duidelijkheid over is, nemen we dit op in de begroting.</p>					
Programma 6 Epe op orde					
Flankerende maatregelen VMI/Zuuk	195.000				R
<p>Begin 2023 wordt een gebiedsproces voor Zuuk en omgeving opgestart om te komen tot een verkeersplan met kleinschalige verkeersmaatregelen om de verkeersveiligheid te kunnen waarborgen als gevolg van de nieuwe VMI-ontsluiting (4e aantakking op rotonde N309). In een eerder stadium werd verwacht dat mogelijk aanbestedingsvoordeel en subsidie(s) zouden kunnen worden aangewend voor deze flankerende maatregelen. Deze mogelijkheden blijken niet beschikbaar na de onderhandelingen met de provincie hierover. De kosten zijn gebaseerd op een eerste inhoudelijke verkenning.</p>					
Vervanging bruggen	291.171				M
<p>In 2017 is een nieuw bruggenbeleidsplan (2018-2022) door de raad vastgesteld. In 2023 staat een volgende reguliere vervanging van een brug gepland.</p> <p>De uitgaven c.q. kapitaallasten worden gedekt uit de reserve vervanging bruggen.</p>					
Vervanging Openbare Verlichting	419.615	411.200	314.285	320.571	M
<p>Op basis van het door de raad vastgestelde beleidsplan openbare verlichting (2017-2026) zal over een periode van 20 jaar de openbare verlichting in de gemeente worden vervangen. De in de begroting opgenomen middelen zijn hiervoor beschikbaar. De uitgaven c.q. kapitaallasten worden gedekt uit de reserve vervanging openbare verlichting.</p>					
Mobiliteitsfonds (incl. indexering)	1.050.000	720.000	1.320.000	1.350.000	R
Mobiliteit: aanleg fietsstraat Hoge Weerd (fase 4, groen)	60.000				C
Mobiliteit: uitvoering integraal verkeersplan Wissel	500.000				C
<p>In maart 2022 heeft de raad het mobiliteitsplan 2022-2032 vastgesteld. Dat plan krijgt een vertaling naar een uitwerkingsprogramma. Voor de realisatie is vorig jaar al gestart met het inrichten van een mobiliteitsfonds. Daar volgt nu een verdere invulling van.</p> <p>De aanleg van de fietsstraat Hoge Weerd (fase 4) vindt plaats met rijkssubsidie op basis van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. Voor de kosten van "groen" is gemeentelijke dekking nodig (€ 60.000).</p> <p>De uitvoering van het integraal verkeersplan Wissel (verkeersveiligheid, recreatiezoning, natuurontwikkeling) vraagt maatregelen waarvoor budget benodigd is (€ 500.000).</p>					

Financiële dekking:
De investeringen worden grotendeels gedekt door deze te activeren en af te schrijven; deze zijn hier opgenomen; in 2024 kunnen de investeringen voor een deel (€ 350.000) worden gedekt uit het beschikbare begrotingsaldo (zie bijlage 3).

Programma 7 Duurzaamheid

Watertakenplan; vervanging vrijvervalriolering / relining	641.000	659.000	677.000	691.000	M
--	----------------	----------------	----------------	----------------	----------

Op basis van verwachting (levensduur) en periodieke inspecties wordt bepaald welke delen van de vrijvervalriolering vervangen/gerelined dienen te worden. Vanuit het Gemeentelijk Watertakenplan 2021 is voor de vervanging per jaar een bedrag beschikbaar. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.

Watertakenplan; vervangen drukriolering (persleiding)	160.000	165.000	169.000	173.000	M
--	----------------	----------------	----------------	----------------	----------

Op basis van verwachting (levensduur) en inspecties wordt bepaald welke delen van de drukriolering vervangen dienen te worden. Vanuit het Gemeentelijk Watertakenplan 2021 is voor de vervanging een gemiddeld jaarlijks gelijkblijvend bedrag bepaald. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.

Watertakenplan; afkoppelen hemelwater bij rioolvervanging	267.000	271.000	275.000	279.000	M
--	----------------	----------------	----------------	----------------	----------

Vanuit het door het waterschap en de gemeente ingezette BRP-traject, opgenomen in het Gemeentelijk Watertakenplan 2021 wordt verhard oppervlakte afgekoppeld. Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.

Watertakenplan; verbeteren buitenruimte-klimaatopgave	59.000	60.000	61.000	61.000	M
--	---------------	---------------	---------------	---------------	----------

Vanuit het Gemeentelijk Watertakenplan 2021 wil de gemeente de komende jaren wateroverlast locaties aanpakken. Voorbeelden hiervan zijn de wijk Vegtelarij in Epe en de kern Oene.

Watertakenplan; vervangen pompen en gemalen	92.000	93.000	95.000	96.000	M
--	---------------	---------------	---------------	---------------	----------

Vanuit het Gemeentelijk Watertakenplan 2021 wil de gemeente de komende planperiode alle gemalen en pompunits aansluiten op nieuwe besturingssystemen om eenvoudig en direct inzicht te krijgen in meldingen, stringen en algemeen functioneren. In de komende periode gaat het om 200 stuks besturingen (40 per jaar en 2 PLC besturingen per jaar). Dekking vindt plaats uit de rioolheffing.

Watertakenplan; aanleg bergbezinkvoorziening Epe			1.100.000		M
---	--	--	------------------	--	----------

Om de hoeveelheid water die overstort op oppervlaktewater verder te reduceren wordt in Epe een bergbezinkvoorziening aangebracht zoals opgenomen in het Gemeentelijk Watertakenplan 2021. Hierdoor stort er minder vervuild water in het oppervlaktewater.

Programma Overhead

Vervanging bedrijfsmiddelen; ict investeringen	436.320	442.865	449.508	456.250	M
---	----------------	----------------	----------------	----------------	----------

Betreft reguliere vervanging die noodzakelijk is met het oog op de continuïteit van de bedrijfsvoering, gebaseerd op een planning.
Ingaande 2011 wordt een nieuwe bekostigingsmethodiek gehanteerd voor dekking van de noodzakelijke ict-investeringen. Het jaarlijks benodigde gemiddelde investeringsbedrag (€ 436.000) wordt gedekt door een in de begroting opgenomen stelpost en door inzet van de ict reserve.
De uitgaven c.q. kapitaallasten worden gedekt uit de reserve ict.

5 | Overzicht baten en lasten per taakveld

Overzicht baten en lasten 2023

Bedragen in euro

Programma / taakvelden	Baten	Lasten	Saldo
<i>Programma 1: Opgroeien in Epe</i>			
4-1 Openbaar basisonderwijs	-	329.854	-329.854
4-2 Onderwijshuisvesting	12.500	1.811.008	-1.798.508
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	601.200	2.141.633	-1.540.433
5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	158.990	-158.990
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	20.360	1.196.621	-1.176.261
6-2 Wijkteams	-	1.149.105	-1.149.105
6-72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	6.847.629	-6.847.629
6-82 Geëscaleerde zorg 18-	-	798.367	-798.367
7-1 Volksgezondheid	-	1.005.317	-1.005.317
Totaal Programma 1: Opgroeien in Epe	634.060	15.438.525	-14.804.465
<i>Programma 2: Actief in Epe</i>			
5-1 Sportbeleid en activering	-	304.673	-304.673
5-2 Sportaccommodaties	326.430	1.638.559	-1.312.129
5-3 Cult.presentatie, -productie en -partic.	1.160	698.552	-697.392
5-6 Media	52.100	685.490	-633.390
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	126.310	1.135.111	-1.008.801
Totaal Programma 2: Actief in Epe	506.000	4.462.384	-3.956.384
<i>Programma 3: Zorg en opvang</i>			
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	226.750	1.364.128	-1.137.378
6-2 Wijkteams	-	1.124.995	-1.124.995
6-3 Inkomensregelingen	16.020	381.360	-365.340
6-4 Begeleide participatie	-	1.174.640	-1.174.640
6-6 Maatwerkvoorziening (WMO)	-	1.292.613	-1.292.613
6-71 Maatwerkdienstverlening 18+	365.680	6.317.036	-5.951.356
6-72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	587.889	-587.889
6-81 Geëscaleerde zorg 18+	-	412.402	-412.402
7-1 Volksgezondheid	20.000	442.374	-422.374
Totaal Programma 3: Zorg en opvang	628.450	13.097.438	-12.468.988
<i>Programma 4: Leefbaar en veilig</i>			
1-1 Crisisbeheersing en brandweer	10.000	2.490.098	-2.480.098
1-2 Openbare orde en veiligheid	-	112.358	-112.358
7-1 Volksgezondheid	2.400	2.400	-
8-3 Wonen en bouwen	-	81.530	-81.530
Totaal Programma 4: Leefbaar en veilig	12.400	2.686.386	-2.673.986
<i>Programma 5: Ruimte en wonen</i>			
0-3 Beheer overige gebouwen en gronden	571.016	544.848	26.168
5-4 Musea	106.690	294.665	-187.975
5-5 Cultureel erfgoed	-	89.115	-89.115
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	49.900	66.839	-16.939
8-1 Ruimtelijke ordening	376.240	783.431	-407.191
8-2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	2.616.558	2.468.587	147.971
8-3 Wonen en bouwen	1.434.660	1.829.748	-395.088
Totaal Programma 5: Ruimte en wonen	5.155.064	6.077.233	-922.169
<i>Programma 6: Epe op orde</i>			
2-1 Verkeer en vervoer	35.351	4.528.219	-4.492.868
2-2 Parkeren	1.368	25.022	-23.654
2-5 Openbaar vervoer	-	1.761	-1.761
5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	224.388	2.160.838	-1.936.450
7-5 Begraafplaatsen en crematoria	1.001.929	1.066.522	-64.593
Totaal Programma 6: Epe op orde	1.263.036	7.782.362	-6.519.326
<i>Programma 7: Duurzaamheid</i>			
7-2 Riolering	3.152.986	2.707.629	445.357
7-3 Afval	4.683.358	3.622.742	1.060.616

7-4 Milieubeheer	13.200	1.627.156	-1.613.956
8-3 Wonen en bouwen	16.589	155.669	-139.080
Totaal Programma 7: Duurzaamheid	7.866.133	8.113.195	-247.062
<i>Programma 8: Toezicht en handhaving</i>			
1-2 Openbare orde en veiligheid	16.802	542.103	-525.301
8-3 Wonen en bouwen	62.720	9.285	53.435
Totaal Programma 8: Toezicht en handhaving	79.522	551.388	-471.866
<i>Programma 9: Bedrijvigheid</i>			
2-1 Verkeer en vervoer	37.170	-	37.170
3-1 Economische ontwikkeling	-	326.464	-326.464
3-3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	103.565	-103.565
3-4 Economische promotie	-	271.721	-271.721
5-7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.440	263.159	-254.719
Totaal Programma 9: Bedrijvigheid	45.610	964.909	-919.299
<i>Programma 10: Weer aan het werk</i>			
6-3 Inkomensregelingen	7.410.573	10.064.098	-2.653.525
6-4 Begeleide participatie	-	4.185.661	-4.185.661
6-5 Arbeidsparticipatie	-	1.091.785	-1.091.785
6-71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	1.165.320	-1.165.320
Totaal Programma 10: Weer aan het werk	7.410.573	16.506.864	-9.096.291
<i>Programma 11: Bestuur en organisatie</i>			
0-1 Bestuur	-	2.553.446	-2.553.446
0-2 Burgerzaken	302.833	1.350.622	-1.047.789
0-8 Overige baten en lasten	-	1.448.402	-1.448.402
0-9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	12.810	-12.810
Totaal Programma 11: Bestuur en organisatie	302.833	5.365.280	-5.062.447
<i>Overzicht algemene dekkingsmiddelen</i>			
0-5 Treasury	1.402.073	-33.616	1.435.689
0-61 OZB woningen	4.833.023	361.051	4.471.972
0-62 OZB niet-woningen	1.739.047	75.835	1.663.212
0-64 Belastingen overig	139.000	3.349	135.651
0-7 Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	61.582.000	136.000	61.446.000
0-8 Overige baten en lasten	-	149.717	-149.717
3-4 Economische promotie	1.211.552	783	1.210.769
Totaal Overzicht algemene dekkingsmiddelen	70.906.695	693.119	70.213.576
<i>Overhead</i>			
0-4 Overhead	662.050	14.054.665	-13.392.615
Totaal Overhead	662.050	14.054.665	-13.392.615
<i>Resultaatbestemming</i>			
0-10 Mutaties reserves	21.098.853	20.768.595	330.258
Totaal Resultaatbestemming	21.098.853	20.768.595	330.258
Totaal	116.571.279	116.562.343	8.935

6 | Overzicht verloop reserves en voorzieningen

Verloop reserves en voorzieningen 2023-2026

Bedragen in euro

Soort en naam reserve / voorziening	Stand 1-1-2023	Stand 31-12-2023	Stand 31-12-2024	Stand 31-12-2025	Stand 31-12-2026
-------------------------------------	-------------------	---------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Algemene reserve

900000 Algemene reserve	5.695.169	2.509.072	2.559.254	2.610.439	2.660.037
Totaal Algemene reserve	5.695.169	2.509.072	2.559.254	2.610.439	2.660.037

Bestemmingsreserves

900020 Bespaarde rente	40.930	31.047	22.644	15.052	59.412
900030 Eenmalige dekkingsmiddelen	6.490.465	8.404.275	7.455.860	6.982.477	5.615.144
900070 ICT investeringen	3.504.335	2.159.078	2.019.356	1.959.391	1.951.026
900600 Groot onderhoud gem. gebouwen	366.502	373.832	381.309	388.935	396.325
900850 Duurzaamheid	65.170	66.473	67.803	69.159	70.473
920020 Mobiliteitsfonds			350.000	357.000	363.783
920050 Onderhoud wegen	1.637.214	1.669.958	1.703.358	1.737.425	1.770.436
920090 Vervanging openbare verlichting	277.082	149.927	45.584	47.608	55.596
920150 Duurzaam Veilig	5.448	5.557	5.668	5.782	5.892
920280 Onderhoud Abri's	22.876	32.703	42.914	53.521	64.482
920350 Overdracht fietspaden RGV	386.396	342.058	295.375	246.260	194.816
920450 Vervanging bruggen	305.549	103.101	460.941	547.454	636.694
930030 Egalisatie winstuitkering Nuon	453.170	423.234	407.698	401.852	401.852
930040 Verkoop 14 aandelen VNB (6%)	267.533	225.585	201.120	195.187	195.187
930060 Afl. achtergestelde lening Nuon	1.888.724	1.888.724	1.888.724	1.888.724	1.888.724
930080 Afl. achtergestelde lening Vitens	2.327.399	2.327.399	2.327.399	2.327.399	2.327.399
940170 Meubilair gymlokalen	48.108	49.896	43.268	50.490	57.926
940230 Huisvesting onderwijsvoorzieningen	8.354.883	13.115.529	16.060.858	21.604.555	23.286.997
940300 Asbestsanering scholen	45.509	46.419	47.347	48.294	49.212
950030 Restauratie/onderh. monumenten	38.092	38.854	39.631	40.424	41.192
950100 Kunst openbare ruimte	47.632	40.285	32.791	33.447	34.082
950180 Renovatie kunst- en natuurgrasvelden	432.739	441.393	450.221	459.226	467.951
950280 Uitvoering Groenstructuurplan	15.267	8.222	830		
960130 Groot onderhoud pand Apeldoornseweg 85	21.645	22.077	22.519	22.969	23.406
960280 Risico's sociaal domein	4.804.431	2.468.520	2.420.890	2.469.308	2.516.225
960310 Huisvesting statushouders		1.740.000	1.774.800	1.810.296	1.844.692
960320 Minimabeleid	318.259	324.624	331.117	337.739	344.156
960380 Hervorming Jeugdzorg/WMO		1.045.500	1.121.410	1.065.838	533.089
960500 Participatie	830.322	245.031	218.552	191.051	194.681
961090 BUIG-middelen	2.411.609	1.827.841	1.864.398	1.901.686	1.937.818
970150 Riolering	135.960	135.960	135.960	135.960	135.960
970200 Afval	158.284	135.118	137.820	140.577	143.388
980320 Structuurvisies dorpscentra	1.122.464	1.144.913	1.167.811	1.191.168	1.213.800
980350 Starterslening	466.057	513.047	560.977	609.865	659.731
980430 Egalisatie opbrengst bouwleges	938.454	956.373	827.623	692.157	550.401
990000 Bouwgrondexploitatie	3.794.568	3.520.649	3.577.893	3.635.914	3.691.189
990050 Langdurige ziekte/voormalig personeel	49.921	168.566	430.530	759.141	1.093.565
990070 Herstel schade nutsbedrijven	107.971	110.131	112.333	114.580	116.757
990160 Herstel en Stimuleringsagenda	1.255.334	91.291	47.064	1.031	1.051
990180 Generatiepact	101.857	105.914	135.052	203.823	300.125
990200 Dekking Kapitaallasten	9.404.543	9.299.436	8.875.978	8.332.943	7.770.201
Totaal Bestemmingsreserves	52.942.701	55.798.541	58.113.428	63.075.708	63.004.835

Voorzieningen

Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.930.504	1.808.083	2.097.667	2.015.057	2.215.592
900080 Pensioenen pol. ambtsdragers	4.463.119	4.509.068	4.540.724	4.512.334	4.456.126
920110 Groot onderhoud bruggen	28.096	62.703	60.312	96.349	133.028

970040 Begraven	708.789	744.227	869.088	996.947	1.123.886
970120 Riolering	1.489.239	1.360.112	1.392.755	1.426.181	1.454.705
970320 Groot onderhoud gebouwen begraafplaatsen	20.581	36.089	8.250	11.876	23.765
981040 Groot onderhoud Ossenstal	38.720	37.003	51.058	54.733	11.400-
981250 Bouwgr.expl. fac. n.t.m. kst. afgesl.proj.	93.912	8.772	8.982	9.198	9.373
981300 Risico's bouwgrondexploitatie	39.974				
Totaal Voorzieningen	8.812.934	8.566.057	9.028.837	9.122.674	9.405.074

7 | Bijlage bij paragraaf 4 Financiering

bedragen in euro

Kasgeldlimiet.		2023
Toegestane kasgeldlimiet		
In procenten van de grondslag		8,50%
In euro's (1)		9.908.000
Omvang vlottende korte schuld		
Opgenomen gelden < 1 jaar		7.887.000
Schuld in rekening-courant		0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar		p.m.
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld		p.m.
Totaal vlottende korte schuld (2)		7.887.000
Vlottende middelen		
contante gelden in kas		p.m.
tegoeden in rekening-courant		p.m.
overige uitstaande gelden < 1 jaar		p.m.
Totaal vlottende middelen (3)		0
Toets kasgeldlimiet		
Toegestane kasgeldlimiet (1)		9.908.000
Totaal netto vlottende schuld (4) = (2) - (3)		7.887.000
Ruimte (+) / Overschrijding (-) ; (1) - (4)		2.021.000

Renterisiconorm en renterisico's op vaste schuld		2023
Renterisico op vaste schuld		
Renteherziening op vaste schuld o/g (1a)		0
Renteherziening op vaste schuld u/g (1b)		0
Netto renteherziening op vaste schuld (1) = (1a) - (1b)		0
Te betalen aflossingen (2)		0
Renterisico op vaste schuld (3) = (1) + (2)		0
Renterisiconorm		
Begrotingstotaal (4)		116.562.000
Het bij ministeriële regeling vastgesteld percentage (5)		20%
Renterisiconorm (6) = (4) * (5)		23.312.000
Toets renterisiconorm		
Renterisiconorm (6)		23.312.000
Rente op vaste schuld (7)		0
Ruimte (+) / Overschrijding (-); (8) = (6) - (7)		23.312.000

Renteschema: Rentelasten en rentebaten	2023
Externe rentelasten over de korte en lange financiering (1a)	126.000
Externe rentebaten (idem) (1b)	4.000
Saldo rentelasten en rentebaten (1) = (1a) - (1b)	122.000
Rente die aan het grondbedrijf moet worden doorberekend	0
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffend taakveld moet worden doorgerekend	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	122.000
Rente over eigen vermogen	1.349.000
Rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toegerekende rente	1.471.000
Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	1.507.000
Renteresultaat op het taakveld Treasury	46.000

8 | Kapitaallasten, personeelskosten, loon- en prijsstijgingen

Toelichting

In de financiële begroting (deel 3 van de programmabegroting) staat de analyse van de verschillen tussen de begroting 2022 en 2023. Daarin is per programma het verschil in kapitaallasten, toerekening van personele kosten en loon- en prijsstijgingen in één post verwerkt. Het totale verschil van alle programma's wordt als volgt verklaard:

1. Kapitaallasten

Op het totaal van rente- en afschrijvingslasten ontstaat een voordeel van € 92.000. Dit gaat om bestaand beleid. Belangrijkste oorzaken van het verschil:

- € 229.000 voordeel door laatste afschrijving in 2022, vrijval in 2023;
- € 13.000 lagere rentelasten (voordeel) door daling van de boekwaarde (afschrijving);
- € 180.000 nadeel door verhoging van de rente van 1,6% naar 2,0%.

Hier was voor een belangrijk deel al rekening mee gehouden in de vorige meerjarenbegroting.

2. Personeelskosten

De salariskosten zijn ten opzichte van 2022 gestegen van € 13,5 miljoen naar € 14,6 miljoen. De stijging wordt voor € 469.000 veroorzaakt door een toename van de personeelsformatie (4,9 fte). Deze toename is gedekt door de inzet van reguliere budgetten. Dit betreft de volgende mutaties:

- Toename van van 3,35 naar 4 fte wethouders
- KCC, beleidsontwikkeling en dienstverlening 1,0 fte
- Communicatie, onderdeel participatie 0,5 fte
- Bedrijfsvoering 0,9 fte
- Functioneel beheer 1,0 fte
- Ruimte, waaronder regionale energie strategie 1,5 fte

Als nieuw beleid zijn aanvullende bedragen voor uitbreiding van de formatie opgenomen. Deze maken geen onderdeel uit van deze analyse, maar zijn als 'nieuw beleid' op de programma's verantwoord.

De stijging van de salariskosten met 4,4% verklaart het resterende verschil van € 596.000.

3. Autonome prijsstijging

De autonome prijsstijging van 5% leidt tot een nadeel van in totaal ongeveer € 540.000 op de programma's ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting. Daarin was voor het jaar 2023 rekening gehouden met een stijging van 1,5%.

4. Toerekening uren en overhead vanuit de kostenplaatsen

De kosten van overhead staan op een afzonderlijk programma 'Overhead'. Deze kosten zijn niet aan de programma's toegerekend. Het betreft inclusief nieuw beleid, een totaalbedrag van € 13,4 miljoen (2022: € 9,9 miljoen).

5. Doorbelasting aan investeringen en grondbedrijf

De toerekening van personeelskosten aan het grondbedrijf en aan investeringen ten opzichte van de vorige begroting constant gebleven. Op advies van de provincie bouwen we de toerekening van personeelskosten aan investeringen en het grondbedrijf gefaseerd af. Daarvoor nemen we een structurele stelpost op in de begroting.

9 | Beleidsmatig keuzes leges en heffingen

Inleiding

In de paragraaf lokale heffingen moeten[1] de beleidskeuzes staan over de heffingen die maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Bij de begroting 2017 zijn deze beleidskeuzes vastgelegd in twee bijlagen. In de begrotingen van latere jaren is verwezen naar die bijlagen. Die bijlagen zijn echter niet op internet te vinden. De beleidskeuzes stellen we nu opnieuw vast in deze bijlage. De ontwikkelingen sinds 2017 zijn daarin verwerkt. De bijlage komt als onderdeel van de programmabegroting op internet beschikbaar. Dat vergroot het inzicht voor raad en overige belangstellenden.

[1] Artikel 10 BBV, nader uitgewerkt in de Notitie lokale heffingen van de commissie BBV

Wettelijk kader

Bestemmingsheffingen[1] en rechten[2] mogen volgens de wet[3] *maximaal* 100% kostendekkend zijn. Dit voorschrift geldt op *begrotingsbasis*. Meer dan 100% kostendekking in de werkelijkheid (jaarrekening) is toegestaan. De begroting moet wel realistisch zijn. Dat is lastig als inwoners met hun gedrag de opbrengst kunnen beïnvloeden. Bij een aantal heffingen lossen we dit op met egalisatievoorzieningen en -reserves. Eventuele overschotten in de jaarrekening worden in zo'n reserve of voorziening gestort. Het geld blijft dan beschikbaar voor dekking van lasten in de toekomst. 100% kostendekking geldt *per* belastingverordening[4]. Het is toegestaan om binnen een verordening op onderdelen meer dan 100% dekking te hebben en dit te compenseren met minder dan 100% dekking op andere onderdelen. Dat wordt ook wel kruissubsidiëring genoemd.

Mededingingswet

Soms treedt de gemeente op als ondernemer. Dan moeten we *minimaal* de integrale kostprijs in rekening brengen. Dat betekent dat de rechten voor deze diensten (precies) 100% kostendekkend moeten zijn. Bij de reinigingsrechten en de lijkbezorgingsrechten is dit het geval. De raad mag een besluit nemen om diensten aan te wijzen als 'dienst van algemeen belang'. Dan hoeven we niet minimaal de integrale kostprijs te berekenen. De raad heeft dat gedaan voor de lijkbezorgingsrechten[5]. Bij de reinigingsrechten moeten we wel de integrale kostprijs in rekening brengen.

[1] Dit betreft de rioolheffingen en de afvalstoffenheffing

[2] Leges vallen onder de rechten.

[3] Artikel 228a en 229b Gemeentewet, artikel 15.33 Wet milieubeheer

[4] Hoge Raad 13 februari 2015, nr. 14/00655, ECLI:NL:HR:2015:282.

[5] Besluit van dossiernummer 2014-30849.

Beleidskeuzes per heffing

Afvalstoffenheffing

Deze heffing voeren we kostendekkend uit. Dit beleid is vastgelegd in het beleidsplan Grondstofrijke Epe. Deze heffing is samen met de reinigingsrechten opgenomen in één verordening: reinigingsheffingen.

Het brengen van afval naar een verzamelcontainer belonen we met een lager tarief per volume dan voor de minicontainers. Bij de besluitvorming rondom diftar[1] is dit uitgebreid toegelicht.

Risico

Met diftar stimuleren we gedragsverandering: betere afvalscheiding, minder restafval. Als mensen dat beter doen dan verwacht, is dat goed voor het milieu. De keerzijde is dat er dan minder geld binnenkomt dan begroot.

De tarieven stellen we zo vast dat deze bij deling door 12 uitkomen op hele centen. Als iemand in de loop van het jaar in de gemeente komt wonen, krijgt hij een belastingaanslag voor het aantal maanden dat hij in de gemeente woont. Zo voorkomen we afrondingsverschillen bij het opleggen van aanslagen.

Bij de berekening van de tarieven zijn de verhaalbare lasten het uitgangspunt. De opbrengst uit de heffing is berekend door het verwachte aantal containers en aantal inwerpen te vermenigvuldigen met het tarief. Tribuut levert deze aantallen jaarlijks aan. We berekenen welke opbrengst we halen als we het tarief met de indexatie verhogen. Er zijn drie mogelijkheden:

- De opbrengst is exact gelijk aan de lasten. Dit zal niet vaak voorkomen.
- De opbrengst is lager dan de lasten. Het verschil onttrekken we aan de reserve afval. Als blijkt dat de reserve onvoldoende is, verhogen we de tarieven extra.
- De opbrengst is hoger dan de lasten. We verlagen de (nieuwe) tarieven zodat de opbrengst gelijk is aan de lasten.

De tarieven op het recycleplein verhogen we met de indexatie en ronden we af op 1 cent. Circulus verrekent de opbrengst van het recycleplein met de kosten die de gemeente aan Circulus betaalt.

[1] Besluit 12 november 2020, nr. 204265

Reinigingsrechten

Circulus zamelt bij bedrijven die daarom vragen afval in dat in soort en omvang vergelijkbaar is met huishoudelijk afval. Het zogenaamde **Kantoor, Winkel en Dienstenafval (KWD)**. Die inzameling vindt plaats gelijktijdig met de inzameling van het huishoudelijk afval. Bedrijven maken gebruik van dezelfde soort (ondergrondse) containers. Circulus kan de inzamelings- en verwerkingskosten van dit KWD-afval daarom niet afzonderlijk inzichtelijk maken. Omdat het om hetzelfde type afval gaat, zijn die kosten gelijk aan die van het huishoudelijk afval.

Bij de reinigingsrechten moet de integrale kostprijs worden berekend. Omdat er sprake is van dezelfde kosten als bij huishoudens, hanteren we dezelfde tarieven. De gemeente treedt hier als ondernemer op en moet BTW in rekening brengen. Deze komt bovenop het tarief. De BTW is afzonderlijk inzichtelijk op de belastingaanslag. Bedrijven kunnen de in rekening gebrachte BTW vervolgens betrekken bij hun aangifte omzetbelasting.

Rioolheffingen

Deze heffingen voeren we kostendekkend uit. Dit beleid is vastgelegd in het Gemeentelijk watertakenplan (GWP).

Er zijn twee heffingen: van eigenaren en van gebruikers. Het eigenarentarief is een vast bedrag per eigendom. Het gebruikerstarief is afhankelijk van het waterverbruik. De tarieven zijn historisch gegroeid en er is geen directe relatie tussen de individuele tarieven en de lasten[1].

Risico

Met name voor grootverbruikers kan het interessant zijn om kosten te besparen door minder water te verbruiken. Vanwege de kruissubsidiëring van grootverbruikers naar kleinverbruikers is het risico aanwezig dat we de begrote opbrengst niet halen als (groot)verbruikers hun waterverbruik gaan verminderen.

We verhogen de tarieven op basis van het GWP met 1,9% boven de indexatie. De gebruikerstarieven ronden we op dezelfde wijze af als die van de afvalstoffenheffing.

Als de begrote opbrengst lager is dan de lasten, onttrekken we het verschil aan de voorziening riolering. Mocht de voorziening onvoldoende zijn, dan onttrekken we het resterende verschil aan de reserve riolering. Als ook dat onvoldoende is, verhogen we de tarieven extra. Dat zal waarschijnlijk nooit voorkomen. In het GWP is namelijk een doorkijk gemaakt tot het jaar 2040. De voorzieningen zijn volgens de planning in dat jaar leeg. Elke 5 jaar actualiseren we het GWP. Dan bepalen we opnieuw welke (extra) tariefsaanpassingen nodig zijn om op de lange termijn kostendekkend te blijven.

Het kan ook voorkomen dat de begrote opbrengst groter is dan de lasten. Het verschil voegen we planmatig toe aan de voorziening sparen riolering. Die voorziening zetten we in bij vervangingsinvesteringen in de riolering. De gespaarde bedragen brengen we dan in mindering op de investeringen.

[1] In het besluit van 13 november 2008, nr. 2008-19351 staat hierover meer informatie.

Rioolaanleggeld

Deze heffing staat samen met de andere rioolheffingen in één kostendekkingsoverzicht. Het gaat meestal om nog geen 10 gevallen per jaar. De tarieven zijn historisch gegroeid en waren in het verleden gekoppeld aan de baatbelasting riolering. Er kunnen grote verschillen in aanlegkosten zijn tussen de ene en de andere aansluiting. Dat heeft te maken met de ligging van het pand ten opzichte van de riolering in de weg. Als deze niet in vrij verval kan worden aangelegd, is een dure persleiding nodig. De eigenaar van het pand heeft geen invloed op de (hoogte)ligging. Daarom is er geen onderscheid in het tarief gemaakt. Hetzelfde geldt voor het aanleggen van de aansluiting in een weg met gesloten bestrating. De kosten daarvan zijn hoger dan bij aanleg in open bestrating. Ook hierop heeft de eigenaar geen invloed. Er is daardoor geen rechtstreeks verband tussen de lasten en de baten. Een eventueel tekort dekken we vanuit de overige rioolheffingen.

De tarieven zijn alleen afhankelijk van de diameter van de buis die wordt aangelegd. De aanleg van een grotere buis heeft te maken met het soort (gebruik van het) pand dat aangesloten moet worden.

Lijkbezorgingsrechten

Deze heffing voeren we kostendekkend uit. Bij de lijkbezorgingsrechten ligt dit vrij ingewikkeld. Mensen betalen afkoopsommen waarmee we lasten in de toekomst dekken. De huidige administratie biedt onvoldoende inzicht in de verplichtingen om te kunnen berekenen hoe groot de voorziening moet zijn. De werkelijke mate van kostendekkendheid op lange termijn is daarom niet goed te bepalen. De voorziening was begin 2013 € 1 miljoen. In 2019 was deze teruggelopen tot iets meer dan € 400.000. De tarieven zijn extra verhoogd om verdere leegloop van de voorziening te voorkomen. De stand in 2022 is bijna € 750.000. Een eventueel verschil tussen lasten en baten verrekenen we met de voorziening.

Risico

Nabestaanden kunnen kiezen of ze de overledene laten cremen of begraven. De prijs voor begraven kan daarbij een rol spelen. Bij te hoge tarieven kan het zijn dat minder nabestaanden voor begraven in Epe kiezen. De opbrengst daalt dan.

Er is geen directe relatie tussen de diverse tarieven en de daarmee verbonden lasten. De tarieven zijn historisch gegroeid en verhoogd we geïndexeerd. Voor kindergraven hanteren we lagere tarieven.

Leges

Het algemene uitgangspunt is dat de legestarieven met de indexatie worden verhoogd.

100% kostendekking is niet het streven. Bij een aantal tarieven is in het verleden onderzocht wat de kostendekking is. Vervolgens zijn ook die tarieven geïndexeerd verhoogd. Omdat die onderzoeken jaren geleden zijn uitgevoerd, benoemen we deze categorie niet afzonderlijk.

Bij de wabo zijn sommige tarieven een percentage van de bouwkosten. Die tarieven blijven gelijk. De bouwkosten stijgen jaarlijks. Dat leidt vanzelf tot een hogere opbrengst.

In het algemeen ronden we tarieven onder de € 100 af op 5 cent en tarieven boven de € 100 op hele euro's. Dit doen we om de heffing en betaling van de belasting eenvoudig te houden en mede om kosten voor wisselgeld te beperken[1].

Hieronder staat een aantal soorten overwegingen die een rol spelen bij het bepalen van het tarief.

- **Concurrentie:**
Mensen kunnen ook bij andere gemeenten terecht voor deze dienstverlening. We nemen genoegen met minder dan kostendekkende tarieven.
- **Wettelijk:**
Het tarief is wettelijk voorgeschreven, dan wel wettelijk gemaximeerd. We hanteren het wettelijk (maximum) tarief.
- **Ondersteunend:**
Een minder dan kostendekkend tarief stimuleert gewenst gedrag of meer dan kostendekkend tarief ontmoedigt ongewenst gedrag.
- **Kruissubsidie:**
Hier kiezen we ervoor om bepaalde gevallen meer te laten betalen en andere gevallen minder. De gevallen die meer betalen zijn meer dan kostendekkend en de gevallen die minder betalen minder dan kostendekkend.
- **Historisch:**
Er zijn geen andere achterliggende beleidskeuzes bekend. Hieronder vallen ook de tarieven die in het verleden zijn onderzocht en vervolgens geïndexeerd zijn verhoogd.

[1] Besluit 19 december 2002, nr. 2002-14084

Hieronder worden per soort de beleidskeuzes aangegeven. Bij de kolom 'ondersteunend' is in de voetnoten (kort) de motivering aangegeven. De bron van dit beleid is genoemd, als die bekend is. Dit document wordt de bron voor de gevallen waarin geen bron bekend was.

Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	concurrentie	wettelijk	ondersteunend	kruissubsidie	historisch
<i>Paragraaf 1.1 Burgerlijke stand</i>					
Huwelijk maandag-donderdag			10		
Huwelijk vrijdag			10		
Huwelijk zaterdag					
Sober huwelijk klein gezelschap			11		
Sober huwelijk groot gezelschap			11		
Huwelijk op locatie					
Getuige van gemeente					
Trouwboekje					
<i>Paragraaf 1.2 Reisdocumenten en NIK</i>					
<i>Paragraaf 1.3 Rijbewijzen</i>					
Rijbewijs					
Spoedlevering					
Gezondheidsverklaring					
<i>Paragraaf 1.4 BRP-verstrekkingen</i>					
<i>Paragraaf 1.5 Bestuursstukken (n.v.t.)</i>					
<i>Paragraaf 1.6 Vastgoedinformatie</i>					
Plan- of kaartinformatie					
Uittreksel					
<i>Paragraaf 1.7 Overige publiekszaken</i>					
Verklaring omtrent gedrag					
Legaliseren handtekening					
<i>Paragraaf 1.8 Gemeentearchief</i>					
<i>Paragraaf 1.9 Bijzondere wetten</i>					
Huisvestingsvergunning					
Indeling urgentie categorie 3			12		
Leegstandswet					
Kansspelautomaten					
Aanvraag art. 2.2 AVOI					
Ontheffing art. 87 RVV					
Ontheffing art. 87 RVV gehandicapten			13		
Gehandicaptenparkeerkaart			13		
Gehandicaptenparkeerplaats op kenteken					
<i>Paragraaf 1.10 Diversen</i>					
Gewaarmerkt afschrift					
Overige beschikking					
Stukken op aanvraag					
Kopieën					
Hoofdstuk 2 Fysieke leefomgeving					
<i>Paragraaf 2.1 Definities (geen tarieven)</i>					
<i>Paragraaf 2.2 Omgevingsvergunning</i>					
Bouwactiviteiten, % van de bouwkosten					

Bouwactiviteiten, maximumtarief		14		
Verhoging achteraf ingediende aanvraag			15	
Niet verder behandelen (4:5 Awb)			16	
Planologische strijdigheid				
Brandveiligheid				
Sloopactiviteiten				
Aanleggen weg				
Uitweg/inrit				
Opslag van roerende zaken				
Kappen				
Natura 2000-activiteiten				
Flora- en fauna-activiteiten				
Omgevingsvergunning in twee fasen				
Bodemrapport				
Advies door andere instantie				
Verklaring van geen bedenkingen				
Hoofdstuk 2 Fysieke leefomgeving				
<i>Paragraaf 2.3 Teruggaaf/vermindering</i>				
Intrekken aanvraag				
Intrekken vergunning op verzoek				
Weigering vergunning				
Duurzaamheidsmaatregelen			17	
<i>Paragraaf 2.4 Bestemmingswiz. zonder activ.</i>				
Aanvragen				
Duurzaamheidsmaatregelen			17	
<i>Paragraaf 2.5 Overige beschikking</i>				
Hoofdstuk 3 Dienstenrichtlijn				
<i>Paragraaf 3.1 Horeca</i>				
Horeca-exploitatie regulier				
Ontheffing sluitingstijd				
Horeca-exploitatie plaatselijk non-profit			18	
<i>Paragraaf 3.2 Seksbedrijven</i>				
<i>Paragraaf 3.3 Winkeltijdenwet</i>				
<i>Paragraaf 3.4 Evenementen of markten</i>				
Evenementen			19	
Snuffelmarkt				
<i>Paragraaf 3.5 Standplaatsen</i>				
<i>Paragraaf 3.6 Huisvestingswet 2014</i>				
<i>Paragraaf 3.7 Overige besluiten</i>				

10. Stimuleren van spreiding van de huwelijksvoltrekkingen over de week.

11. Beperken van het aantal kosteloze huwelijken, bieden van een betaalbaar alternatief. Bron: besluit 2014-41733.

12. Tarief is in overleg met de uitvoerende organisatie bepaald. Bron: besluit 223823.
13. Voorkomen van zware financiële last voor mensen die dit moeten aanvragen. Bron: besluit 2009-61632.
14. Het maximumtarief voorkomt in 2023 dat de legesverordening meer dan 100% kostendekkend is.
15. Stimulans om een aanvraag tijdig in te dienen. Zie ook de toelichting op de Tarieventabel 2023.
16. Stimulans voor het volledig indienen van aanvragen. Bron: Programmabegroting 2016, bijlage 15g.
17. Stimulans voor het treffen van duurzaamheidsmaatregelen. Bron: besluit 2018-08989, bijlage 2.
18. Ondersteuning plaatselijke verenigingen, verlaging regeldruk. Bron: besluit 2009-61632.
19. Stimulans voor organiseren evenementen. Bron: besluit 2009-61632.

Verklaring van gebruikte afkortingen

Verklaring van gebruikte afkortingen

Afktorting	Betekenis
afl.	aflossing
API	application programming interface
APV	Algemene plaatselijke verordening
AVE	aanpak voorkoming escalatie
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
B&B	bed and breakfast
B.V.	besloten vennootschap
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
Bbz	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen
BCF	BTW-compensatiefonds
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	buitengewoon opsporingsambtenaar
BOR	beheer openbare ruimte
BRP-traject	basisrioleringsplan traject
BTW	belasting over de toegevoegde waarde
BUIG	bundeling van uitkeringen aan gemeenten
BWT	bouw- en woningtoezicht
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CPB	Centraal Planbureau
CV	commanditaire vennootschap
E-depot	Electronisch depot
EMU	Europese Monetaire Unie
excl.	exclusief
fte	fulltime-equivalent
GGD	gemeenschappelijke gezondheidsdienst
GWP	gemeentelijk watertakenplan
ha.	hectare
Halt	het alternatief
HRM	human resource management
ICT	informatie- en communicatie technologie
IKB	individueel keuzebudget
IKC	integraal kindcentrum
IMOC	inflatie materiële overheidsconsumptie
incl.	inclusief
IOAW	inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal Overleg
i.r.t.	in relatie tot
IT	informatietechnologie
KCC	klant contact centrum
KNIL	Koninklijk Nederlands-Indisch Leger
LED	light-emitting diode
MBO	middelbaar beroepsonderwijs
MFC	multifunctioneel centrum
MIP	meerjareninvesteringsplan
MJB	meerjarenbegroting
mln.	miljoen
MO/BW	maatschappelijke opvang en beschermd wonen
nmb	nog niet bekend
nntb	nog nader te bepalen
N.V.	naamloze vennootschap
OAB	onderwijs achterstandenbeleid
OMVV	Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V.

OV	openbaar vervoer
OVIJ	Omgevingsdienst Veluwe IJssel
Ow	Omgevingswet
OZB	onroerende-zaakbelasting
PIOFHA-JC	personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, huisvesting, automatisering, juridische zaken en communicatie
PLC	programmeerbare logische besturing
p.m.	pro memorie
PWA	Prins Willem Alexander
P-wet	Participatiewet
RDW	Dienst Wegverkeer
RES	regionale energietransitie strategie
RGV	voorheen: Recreatie Gemeenschap Veluwe, nu: Leisurelands
ROB	Raad voor het Openbaar Bestuur
RSG	Rijks Scholengemeenschap N.O.-Veluwe
VFP	Vaassen Flexible Packaging B.V.
VMI	Veluwse Machine Industrie
VN	Verenigde Naties
VNB	Veluwse Nuts Bedrijven
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNOG	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
VO	voortgezet onderwijs
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
Woo	Wet open overheid
WOZ	waardering onroerende zaken
WSW	Wet sociale werkvoorziening / Waarborgfonds Sociale Woningbouw